

muusika

Nr 12
detsember 2006
hind 29.-

Pianist Hélène
Grimaud ja hundid

Eesti Filharmoonia
Kammerkoori
hetkeseisust

A close-up portrait of pianist Toomas Vavilov. He has dark, wavy hair and is wearing glasses. He is resting his chin on his hand, which has a ring on the ring finger. He is holding a white object, possibly a pen or pencil, in his hand. The background is dark.

**TOOMAS
VAVILOV**

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid detsembris 2006

3. detsember kell 15.00
Mikkeli muuseum
(Weizenbergi 28)
Jelena Ossipova
kitarriüliõpilased
Sissepääs tasuta

3. detsember kell 16.00
EMTA kammersaal
Kontserdisari
"JUBILATE" –
Endel Lippus 80
Sissepääs tasuta

10. detsember kell 15.00
Mikkeli muuseum
Gleb Simak,
Juliana Kuklin, Jelena
Laknovskaja (kitarr)
Sissepääs tasuta

10. detsember kell 14.00
Estonia kontserdisaal
EMTA sümfooniaorkester
Sten Lassmann (klaver)
Toomas Vavilov (dirigent)
Claudio Ivan Ordaz Garcia
(dirigent)
Sissepääs tasuta

13. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
Dots Imbi Tarumi
KLAVESSIINIKLASS
Sissepääs tasuta

14. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
Dots Nata-Ly Sakkose
KAMMERANSAMBLIKLASS
Sissepääs tasuta

14. detsember kell 19.00
EMTA orelisaal
Prof Andres Uibo
ORELIKLASS
Sissepääs tasuta

15. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
EMTA üliõpilaste
JÕULUKONTSERT
Sissepääs tasuta

20. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
KÜLALISKONTSERT
NARGEN FESTIVAL
ENSEMBLE
Sophia Rahman
(klaver, Inglismaa)
Hugo Ticciati
(viul, Inglismaa)
Andres Kaljuste
(vioola, Eesti)
Dmitri Eremin
(tšello, Venemaa)
Andres Kungla
(kontrabass, Eesti)
Sissepääs tasuta

KAVA

SOOLO

2 Liina Fjuk. Oskus noote siduda. Intervjuu
Toomas Vaviloviga

BAGATELLID

9 Mailis Põld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

11 Liina Fjuk. Ida ja lääne kohtumised Tartus
12 Virge Joamets. Eelroaks "Abieluvelksel",
pearoaks... Rossini "Abieluvelksel" Vanemuises
13 Nele-Eva Steinfeld, Diana Kiivit, la Rimmel.
Klaver '06
16 Ester Eggert. Jazz maailma tipust. Joe Lovano
Tallinnas
17 Ain Kalmus. Orel'i sisse minek. Tartu
orelimuusika päevad 2006
18 Kadri-Ann Sumera. Reis ümber maailma.
Maurício Kageli juubelikontserdist
19 Vallo Järvis. Kaseke 22 aastat hiljem

JUBILATE

20 Kaie Tanner. Kakkümmend viis aastat hiljem.
Eesti Filharmoonia Kammerkoor pidas sünni-
päeva

RUBATO

22 Ristin Siimer. "Poen neisse maagilistesse
paikadesse, mis ühendavad vaikust ja heli."
Intervjuu helilooja Jay Schwartziga

LIBER

25 Raamatust "Muusika läbi vaimu"

JUBILATE

26 Virve Normet. Eestimaa on täis andekaid
lapsi. Intervjuu Tiitu Peäskega

MODULATSIOON

28 Madli-Liis Parts. Joshua Redman on jõudnud
uude algusesse

HOMMAGE

30 Alo Põldmäe. Oreliehituse suurmeister Tannil
Kriisa 140

BAGATELLID

31 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik detsembrikuu muusikasündmusi

Intro 12/2006

On üks pilt, mis silme eest ei kao. Ühe väikelinna keldribaar, hämarduv sügisõhtu mõni aasta tagasi. Kõrvallauas kuuekümnepäevase lambipirni valguses isa ja väike poiss. Mõlemad mütsi ja jopega, üks jäätisega, teine viinaklaasiga, veidi purjus, rohkem kurb. Poole tunni jooksul ei rääkinud nad omavahel sõnagi ja kogu ruumi kohal rippus ahastuse ja lohutamatusse must vari. "Syvä matala painaa pään," nagu laulab J. Karjalainen, kes oskab suurepäraselt keerulisi asju lihtsate sõnadega väljendada.

Pimedal kaamoseajal on suur osa meist mustas masenduses, paljud otsivad sellest väljapääsu ning paljud ka leiavad. Aegade algusest saadik on just muusika inimest lohutanud ja kindlasti on see üks muusika õilsamaid omadusi üleüldse. Olgugi et jõuluaeg on vaid üks heledam laik pikas pimedas talves, on ta siiski rõõmsam, ilusam, valgem ja vabam. Nagu ka muusika, mis jõulukuul enda juurde kutsub.

Joosep Sang

muusika

Peatoimetaja **la Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus 21 krooni number
3 numbrit 69 krooni
6 numbrit 138 krooni
Aastatellimus 245 krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 192 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

TOOMAS VAVILOV
FOTO KAUPU KIKKAS

Oskus noote siduda

Intervjuu Toomas Vaviloviga

LIINA FJUK
muusikateadlane

Alates käesolevast hooajast on Vanemuise teatri muusikajuht ja peadirigent 1969. aastal sündinud Toomas Vavilov, eesti esiklarnetist, kes on tänaseks ka dirigendina näidanud kõrgeimat taset. Kui Helena Tulve pälvis teosega “Sula” rahvusvahelisel heliloojate rostrumil esimest korda peavõidu, juhatas ERSO fonogrammi sellest teosest Toomas Vavilov. Vavilovit tuntakse aga juba ammu kui saladuslikult musikaalset pillimeest.

Kohtusin Toomas Vaviloviga tema kabinetis Vanemuise teatris oktoobri lõpul, mõned päevad enne balleti “Peer Gynt” esietendust. Aknast paistsid hall taevas, sügisesed puud ja krohvitud majasein, kabinetis olid kirjutuslaud ja kapp, paar tugitooli. Laual oli kohvriku klarnetiga.

Kuidas oled ennast Tartus sisse seadnud ja mis on sinu jaoks Tartu? Tunnetad sa siin mingit lõunaestilisust? Või oled siin täpselt nii vähe, kui saad, ja lähed ruttu ära mujale?

Ma olen teist kuud tartlane ja kindlasti olen sel aastal ainult tartlane. Ma õpin seda olema. Olen lugenud Tartu kirjanike teoseid, mis viimastel aastatel ilmunud. Olen lugenud Vanemuist puudutavaid raamatuid – just lõpetasin Ülo Tontsu raamatu “Kolmkümmend aastat teatrihitamist”, et aru saada, kus ma olen. Kes ma olen, seda ma enam-vähem vist tean, aga – kus ma olen. Tartu on ju muusika poole pealt olnud päris perifeeria moods, Tartu muusikaelu tähendas ju kogu Eestile vaid Tartu levimuusikapäevi. Ja mis on see ülejäänud osa ja mida ma tegema pean, selles katsun tõesti selgusele jõuda.

On selge, et see on väljakutse, see töökoht jõudis minuni nii, et lihtsalt läks nii. Siseheitleused olid tugevad, mingil hetkel ma isegi ütlesin ära: “Ei-ei, ma ikka ei saa seda teha.” Aga ma arvan, et mingil põhjusel ma siin nüüd olen. Pean oma missiooni ära tabama.

Muidugi võib alati küsida, kas Eesti vajab kahte ooperiteatrit, kas me lauljate-orkestrantidega veame välja, kas need kulutused on otstarbekad. Aga kui ma olen lugenud, kuidas kuuekümnendatel, seitsme-, isegi kaheksakümnendatel näiteks Ird pidi käima ja kirju vahetama mitte ainult Eesti Kultuuriministeeriumiga, vaid otse Moskva, et ei kaotataks Vanemuist ära, et ei kaotataks muusikapolit ära, siis ei ole minu asi küsida, kas seda on vaja. Tegelikult pean tegelema selle hoidmise ja tugevaks tegemisega. Kuidas seda teha, seda ma veel ei tea, kuidas vahendeid on... Aga just need raamatud Tartu ajaloo ja teatritegemisest on mulle natuke selgemaks teinud, miks ma siin olen, kuigi ma päris täpselt seda ikka veel ei tea.

Ja Tartu on mind päris hästi vastu võtnud. Tartu korteris magan paremini kui Tallinna korteris. Ja see pole ainult minul nii, mingisugused “sooned” on siin teistmoodi. See ei ole nüüd hull Tartu-vaimustus, mis tabab esimese kursuse tudengit, aga see on lihtsalt konstateering.

Kus sa tavaliselt Tartus liigid ja mida teed?

Täna tulin kella kaheksaks Vanemuisesse ja valmistasin põhjalikult ette puhkpilli grupiproovi, nüüd ma teen seda intervjuud, ja siis ma lähen vaatan, kuidas läheb "Peer Gynti" dirigeerimine teisel dirigendil Lauri Sirbil. Siis külastan kindlasti jõusaali ja lähen koju, et valmistada ette homme "Peer Gynti" täisproov ning mõtlen, partituur käes, väga hoolega laupäevasele-pühapäevasele "Butterfly" etendusele. "Butterfly" on mul küll selge, aga ikka on tervistav võtta ja lihtsalt kas või kümme lehekülge jälle väga põhjalikult läbi lugeda". Kodu on Karlova linnaosas, ega ma siin palju ringi ei käi, aga katsun iga päev jõusaali külastada ja jooksmas käia.

Kas Vanemuine on omaette linn keset Tartut?

Ei, ma ei arva, et ta on riik riigis. Aga kindlasti on Tartu märgid ülikool ja Vanemuine – ja siis räägime juba ülejäänud Tartust. Tartusse on tulnud mingid uued negatiivsed märgid ka juurde, nagu uus kaubamaja... Aga Vanemuine on näitlejate poolt üks Eesti tippe kindlasti.

Kas suhtud ise ka kaubamajasse negatiivselt, oled sa seal käinud?

Noh, muidugi käin, samal ajal ta on ju funktsionaalne. Ega ta nüüd nii karjuv kits ka ei ole, on suhteliselt väljapeetud värvide ja disainiga, nii et ega ta tegelikult mind ei häiri. Kaubamaja kasuks räägib see, et selle viimasel korral on üks kohvik, kust avaneb Vanemuisele imepärane vaade. Istusime Peep Lassmanniga päev enne avakontserti seal ja sealt avaneb tõesti parim vaade Vanemuisele, uskumatu vaade!

Millisena Vanemuise orkester sind ees ootas?

Teised teavad seda kindlasti paremini. Ma armastan seda orkestrit. Muidugi need üksused on natuke ebaühtlased, aga ta on selline jonnakas: võib-olla ei tule uus asi veel esimeses ja teises proovis välja, aga siin puretakse ennast väga raskest materjalist läbi. See teeb mulle isegi veel rohkem rõõmu kui see, kui keegi kohe väga hästi ära mängib. Selle visaduse ja hambad ristis puremisega hiilgab näiteks tšellorühm, mulle see kohutavalt meeldib. Keelpillirühmas on valdavalt naised, see on ilus. Üldiselt see on tore orkester.

Palun räägi oma tööst orkestriga. Millega kõige rohkem tegeled?

Igal dirigendil on niikuinii oma käekiri. Eks ma olen täpselt selline, nagu ma olen. Ma ei oska eriti vahet teha, kas juhatada ERSOT või Vanemuise orkestrit... Dirigent ju juhatab rütmi... ja siis vahepeal veidike fraasi ja kui miski ei kõla nii, nagu ta tahab, siis sekkub manuaalselt, intensiivsemalt või siis peab kinni ja teeb selgeks, mismoodi tema seda asja ette kujutab. Siin ei ole vahet, kas su käe all on Chicago filharmoonikud, Berliini filharmoonikud või Vanemuise omad. Dirigendi töö on ikka ühesugune. Ja mida kiiremini see kõik toimub, seda parem on dirigent. Ma ei ütleks, et Vanemuise orkester nõuab mingit erilist "kirurgiat". Teine orkester, millega töötan, on Muusika- ja Teatriakadeemia orkester, nendega on proovid esmaspäeviti – teised päevad olen ausalt siin. Peaksin siin majas viibimist isegi veidi vähendama – liiga kättesaadav ei tohi ka olla. Teater on keeruline organism ja siin olla on omamoodi raske.

Mingil arengutasemel võib liigne pühenduminegi olla eba-professionaalsuse tunnus. Klarnetist rääkides mängisin kunagi kuusteist tundi päevas, kuid ega ma nüüd enam tehniliselt oluliselt ei arene. Kui ma peaksin praegu kuusteist tundi harjutama, oleksin ma ikka väga ebaprofessionaalne. Eesmärk on viia "kulud miinimumini ja tulud maksimumini". Ka dirigenti on vaja eelkõige

selleks, et asjad käiksid rutem, kui nad käiksid ilma dirigendita. See selleks, et dirigent annab oma musikaalsuse, oma personaalsuse ja isiksuse võlu. Aga tegelikult on küsimus selles, kas ühe sümfonia väljatoomiseks on vaja kolm või kolmkümmend proovi – ilma dirigendita kolmkümmend ja dirigendiga kolm proovi. Tähtis on lihtsalt väga väärtustada seda aega, kui inimesed koos on.

Milline otsustusõigus on sul Vanemuise teatri muusikajuhi ja peadirigendina? Kellega pead läbi rääkima repertuaari küsimustes ja kuidas see asi üldse käib? Ja mida sa mõjutaja rollis tahad teha?

Enne ütlesin, et hirmutav oli lugeda, kuidas muusikapoolte eest on aastakümneid kõva sõda peetud. Viimati arutati muusikapoolte kaotamist siis, kui Jaak Viller siit ära läks – paar aastat tagasi. Ma tahan teha niimoodi, et mingi järgmine Kaarel Ird ei pea käima mõõda Moskvat või Eesti Kultuuriministeeriumi ja seletama, et muusikaasi on siin vajalik, et seda ei tohiks ära kaotada. Ka repertuaar tuleb pika sisekaemuse tulemusena. Ma ei hakka tärnikesega märkima, mis tükki siin pole tehtud. Ma ei ole ooperimaailmaga väga kursis – aga ma olen ooperi muusikaga väga hästi kursis. Ma pole kunagi eriti sallinud lavastusi ega ooperiteatreid, ma armastan puhast muusikat. Mulle meeldivad pigem kontsertettekanded kui kangelase saabumine papist hobuse seljas. Plaatidelt olen kuulnud enamikku lauljaid ja oopereid. Mul on hea DVD-kogu ooperitest, aga ma ei vaata neid eriti sageli. Kõige armsam Violetta on minu jaoks Montserrat Caballé: kuidas ta hääl särab, kuidas naerab, kuidas iga naerukurin sisaldab justkui kristallilööki – sa kujutad endale ette nii kaunist naist! Aga kui laval teda näed... Nagu ka Anna Karenina – kõik elus tegelased jäävad Tolstoi kirjeldusele alla. Niimoodi on mul ooperiga. Ma saan aru, et aeg-ajalt tehakse asja huvitavaks sellega, et tegelased hakkavad muusikat ennetama, mida keerukamaks vokaalpartii läheb, seda enam peab vend seal laval "pranokkima". Tegelikult pole sellist asja vaja! Kui kuulata vanu kolmekümnendate, viiekmündate esitusi, siis tempod olid väga aeglased. See ei olnud mitte "suur romantiline lähenemine", vaid *bel canto* oli ikka väga tähtis. Praegu on see ülelavastamine ja iga hinna eest *action*'i otsimine minu arvates liig ja mina ei saa seda vaadata. Parem olgu tühi lava ja lasku mul seda laulu, muusikat kuulata. Aga samal ajal ei tohi lavastus ka tuim olla, nii et lavastuse kiretus hakkab muusika kirge segama. Minu meelest teeb väga häid lavastusi Metropolitan Opera. Olen Levine'i kunsti suur austaja, ta on võimas dirigent. Aga eriline lemmik on ikka Maria teater, kõik on maitsekas, vastavalt muusikale, laulja kunsti ei sega mitte keegi.

Millised kogemused on balleti "Peer Gynt" ettevalmistamisest? Kuidas laabub koostöö lavastajaga?

Mis seal ikka teistmoodi on... muusikat, mille lavastaja Mare Tommingas sinna valis, tean juba ammu. Lavastamine – ma ei sekku sellesse, see on teise inimese loomeprotsess, kus üks osa on orkester ja dirigent.

Aga sul on kindlasti oma visioon, kuidas see muusika peab kõlama... Ja muide, ma tahaksingi teada, miks sul Grieg nii hästi kõlas avakontserdil? Räägi, mida sa Griegist mõtled?

Nüüd hüppasid küll teisele teemale... Aga kes on Norras käinud, saab aru, millega on tegemist. Grieg oli inimesena väikest kasvu, ühe kopsuga, pooleldi invaliid, väga pulbitsev, närviline ja halb dirigent, ajas kõiki segamini. Aga Norra loodus valitseb inimese üle. Sellepärast võtan ma Griegi väga jõulise dramaatilise heliloojana. Kui oled näinud Austrias Alpide äikesetormi ja Norras äikesega lumetormi, siis tegelikult Norra oma on veelgi võimsam. Muusikalisi

tormikirjeldusi on Beethoveni Kuendas sümfoonia, Berliozil... Aga kui saksa muusika on tormi kirjeldus, siis Griegi muusika on küll torm ise, ja tegelikult seda *maestoso*'t ja eredust, võimsust, mastaapsust, mida Norra kaljud ja fjordid endast kujutavad, ei näe kusagil mujal. Isegi Ameerika Suur Kanjon ei avaldanud mulle sellist muljet.

Ma muidugi olen meelitatud, et nii küsid. Võttes mingi teose, mõtlen alati, millisesse saali see teos on kirjutatud, kuidas see võis esiettekandel kõlada. Näiteks Šostakoviči Viienda sümfooniale lähenesin läbi Peterburi filharmoonia saali aura, seal on täiesti omaette akustika, nii seletatavad kui seletamatud parameetrid. Võib rääkida Gustav Mahlerist, Viini filharmoonikutest, Berliinist ning Karajanist ja Furtwänglerist, aga tõeline ajalooline epohh tekkis ikka Mravinski ja Peterburi filharmoonikutega. Olen seal saanud istuda vaikselt proovis taga rõdul. Sellist hingevärinat, kõhedust pole mujal olnud, kuigi olen ju näinud paljude heade dirigentidega proove, istunud Kurt Masuri proovis orkestris. Just see Peterburi filharmoonikute tšellode ja kontrabasside kõla – need jõumasinad mõirgavad isegi *pianissimo*'s – see on selle orkestri firmamärk, kuigi seal ju mängivad kõik hästi. Nii oli see tämbrielse "alumise otsa" tunnetamine avakontserdil Šostakoviči sümfoonia õnnestumise eeltingimus.

Mina kuulsin avakontserdi Šostakoviči esituses kõlavärvide detailidesse mineva mitmekesisuse avanemist.

Mul on olnud head õpetajad. Viienda sümfoonia partituuri strihhid kopeerisin ma juba aastaid tagasi Nikolai Aleksejevilt – mis tema omakorda oli Mravinskilt kopeerinud. Eks need asjad settisid mu sees kaua, juba kevadel istusime Aleksejeviga ja lugesime partituuri koos mitu korda. Õnneks on mul alati olnud inimesi, kellega asju arutada, eeskujudega on mul väga vedanud!

Šostakoviči inimlikus pooles on ka sellist pehmust ja *cantabile*'t, väga elementaarset fraasi, mida just Juri Temirkanov on hakanud Šostakoviči puhul välja tooma ja mida ka Aleksejev edasi kannab. Muidugi on seal ka kõledaid kohti, kus vaikus väreleb ja hullem enam olla ei saa, aga seal on ka palju soojust.

Vanemuse teemadel jätkates: millal hakkad ooperit dirigeerima? Sa oled öelnud, et otsustasid selle töö kasuks kahel põhjusel: Vanemuse orkestri pärast ja sellepärast, et saab ooperit teha. Kuidas siis nüüd ooperiga on?

Ooperiga on hästi. Praegusel hooajal, mis sisaldab ka päris mitut uut lavastust, on kõige suurem ettevõtmine Jacques Offenbachi "Hoffmanni lood". Selle toob kevadel välja Lauri Sirp. Ta on väga hea ooperidirigent, ooperis tugevam kui mina. "Hoffmanni lood" lavastab Dmitri Bertman, kelle töid ma jumaldan. Esimese aasta ooperidirigendina ei söanda ma sellise ässaga kokku minna. Bertmanile ma vaatan ikka väga alt üles.

Kuidas sa tavaliselt uue projektiga tööle hakkad? Kuidas sa töötad?

Kui on palju aega, siis ma töötan väga põhjalikult mitu kuud, mõne loo kallal terve aasta. Istun ja loen kõik hääled läbi, horisontaalid ja vertikaalid, uurin ja analüüsin. Kui on vähem aega, siis võib-olla õpin lindi järgi. Kui üldse pole aega, siis läheb lehest. Et ma nüüd mingi ultrasüveneja oleks, seda ei saa ka öelda. Räägitakse, et Karajan suutis kõike justkui fotografeerida – kui sa kuuled, ja kui see sind ka väga liigutab, siis jäävad ju partituurid esimese korraga meelde. Nagu ka huvitavad õppeained. Mäletan, et kooli ajal oli mul väga raske kohustuslikke luuletusi pähe õppida, aga jõuline isamaaluule oli mul otsast lõpuni peas: kui loed ükskord läbi ja see sind puudutab, siis on lihtsam. Nii palju on ERSOs mängitud, teise dirigendina läbitud. Ega teos enne valmis ei saa, kui ta on kontserdil läbi juhutatud. Gennadi Roždestvenski ütles õigesti, et sa võid kõik ära õppida, aga kui inspiratsiooni pole, siis head proovi ei tule. See on ikkagi väga loominguline tegevus ja kunagi ei tea, millega see lõpeb. Mõnikord on nii, et sul on kõik peas valmis, aga proovis ütled "mökk-mökk", teinekord aga lähed võõra looga peale ja kuidagi need

Lisaks dirigenditööle esineb Toomas Vavilov aktiivselt ka klarnetistina.
FOTO KAUPU KIKKAS

ideed tulevad ja proov töötab väga hästi. Kõrvalteele on ka väga kerge sattuda. Tihti avastad, et oled ikka väga vael teel, eelkõige just dramaturgiaga. Keeruline.

Võib-olla ooperi juhatamine on mõnes mõttes lihtsam, mõnes mõttes raskem. Ma armastan ikkagi muusikat rohkem kui primadonnasid või lavastajaid. Püüan olla partner, ka nagu üks laulja, kes laulab seda, mida orkester mängib. Muusikas on ju palju asju nii, et kui muusika on väga tundeline, siis ühel hetkel laulja enam ei saa. Tal tuleb dünaamikas piir ette, tämbriiline võimetus – aga siis orkester saab: kaotusekibedust või hinge lõhestatust saab tegelikult mõne partiiga, näiteks metsasarvede sordiiniga, võimendada.

Mul oli plaan küsida, mis suunas tahad areneda, aga rääkisidki sellest juba veidi...

Elu on selline, et ta mängib sulle hoopis rohkem kätte, kui oskad ette kujutada. Kui ma olin Muusikakeskkoolis, siis olla ERSO mängija oli minu jaoks nii suur asi. Tollal jõuti sinna läbi Moskva või Peterburi kooli. Mul oli keskkooli ajal selge siht, et kasvõi teiseks klarnetiks ma ennast sinna välja murrin. Tegin selle nimel rõõgatult tööd ja olin 18-aastaselt juba ERSOs, ilma Moskva koolita ja esimese hääle peal. Dirigeerima hakkamine oli väga suur juhus. Oli vaja purjus peaga kihla vedada, et lähen konkursile.

Nii et see lugu ongi õige, et see oli alguses lihtsalt kihvedu?

Muidugi. Jaa.

Ma arvan, et tegelikult tuleb lihtsalt rohkem tööd teha ja vähem karjääri peale mõelda. Kui tõsiselt teed, siis elu pakub võimalusi. Ma olen ka tihti mõelnud, et miks ma ometi ei saa seda või toda, ning takkajärgi olen kõik asjad kätte saanud ja väga hästi aru saanud, et kui ma oleksin alguses saanud, oleks see liiga vara olnud ja lõppenud suure hävinguga.

Kui arvestada, et inimesele on jumala poolt antud vaba tahe, siis need variandid, kombinatsioonid, mis tekivad, on alati kõigist variantidest kõige paremad. Ideaalset ei saa olla, kuna muidu oleks inimene nagu masin, nagu ketikoer. Arvan, et see keemia, mis on inimese ja jumala vahel, vaba tahte ja valikute vahel, on väga keeruline. Nii ise mingit suunda võtta... muidugi peab midagi olema... aga oluline on lihtsalt see, et sa alla ei käi ja et oleksid tugev.

Räägime nüüd lõpuks ka lapsepõlvest ja kujunemisloost. Õppisid Muusikakeskkoolis, kas oled Tallinnast pärit?

Alguses ma ei õppinudki Muusikakeskkoolis, olin 28. koolis spordiklassis. Kaks trenni oli päevas – seal on jäänud harjumus, et ma ühe trenni päevas teen. Kuid viiendas klassis läksin ma ise üle Muusikakeskkooli. Mäletan, et olin Tiina Ehini kabinetis ja ütlesin, et ma tahaksin teie kooli tulla. Pidin kirjutama avalduse ja teisest koolist tooma paberid. Emale ütlesin, et vahetan kooli, aga ise ajasin kõik korda. See oli minu asi. Ja sain sisse ka – võtsin veel lisasolfedžotunde ja õppisin noodivõtmeid tegema, neid ma ei osanud ka varem teha.

Minu arvates on inimese elus kindlad hetked, mis muudavad saatust. Oli hetk, kui ma esimese klarneti kätte sain ja sellega mitte midagi ei osanud teha, see oli umbes neljandas klassis. See oli ühe peretuttava klarnet, tollal ma ise mängisin puhkpilliorkestris. Mulle meeldis väiksena, kui puhkpilliorkester kusagil mängis. Jooksin alati sinna ja võisin lõpmatult seista ja vaadata. Ükskord oli kõrvalmajas matus ja kui orkester mängis, siis mina olin kisanud, et emaisa, tulge ruttu, ja olin nii õnnelik, et orkester mängib. Niisiis, 28.

Peaa siin Tartus oma missiooni ära tabama.

FOTO SCANPIX

kooli kõrvalt läksin Tombi puhkpilliorkestrisse mängima ja seal olid mul väga head õpetajad. Kalev Kütaru on olnud üks parimaid klarnetiõpetajaid, kes tegi asja minu jaoks huvitavaks, ta oskas noortele väga hästi läheneda ja on väga hea inimene. Kuna ma mängisin alti ja mind taheti panna metsasarve õppima, siis klarnetit hakkasin õppima salaja. Sain perekonnatuttava käest klarneti ja salaja mängisin. Ja viiendas klassis siis läksingi Muusikakeskkooli.

Meeles on just see imetus, et klarnet on tohutult ilus pill – hõbe musta puu peal. (*Võtab lauvalt klarnetikohvri ja näitab oma pilli.*) Ja kui veel kokku paned! Muhu vanaema ütles mulle: “Mis sa tutedad selle pilliga, hakka õppima ka!” Takkajärgi mõtlen, et sel hetkel, kui ma klarneti kätte sain, siis midagi toimus.

Muusikakeskkooli ajal olin ka väga hea soolokitarrimängija.

Internetist tuli välja, et oled Haapsalu Kevade parima soolokitarristi preemia saanud.

Jaa, ma olen neid preemiaid palju saanud kitarrimängu eest.

Aga kui sa kitarrist juba räägid, mida sa kitarril oled mänginud, mis laadi muusikat?

Heavy-rocki, karmi kiiret rocki. Mängisin Metallisti algkoosseisus, siis olid Paan ja Parasiit, ja isegi Vanem Öde tahtis mind mängijaks. Fresh oli veel üks väga hea bänd, mida me tegime. Kantribändides olen basskidrat mänginud konsi ajal, raha teeninud basskidraga. Mul on ka praegu väga hea pill, kuigi nüüd ma pole tõesti pool aastat mänginud, aga siamaani on mul sõrm kiire ja tehnika väga hea.

Aga mida sa mängid?

Üldiselt ma käristan ikka bluusi, panen võimu põhja, rokvärki. Aga ma ütlen, praegu mul pole aega. Ma oskan paljusid pille mängida: saksofone, trompetit, trombooni, flööti, kontrabassi... Ma olen nende kõigiga ka raha teeninud.

Eks see klarnet on ka enamjaolt ise õpitud: ise harjutad, ise otsid. Mitte niivõrd vaimse tegevuse kui just füüsilise musitseerimise peale on vist mu anne kõige suurem. Dirigeerimine on ka selline.

Algul ma klassikalise muusika fänn ei olnud. Esimest korda

kuulasin sümfooniat ise plaadi pealt pärast konservatooriumi. Konservatooriumi lõpetasin nelja aastaga, 1992. aastal. Ainus, mida olen kogu aeg palju ja mõnuga teinud, on sport.

Keskkooli ajal oli ka paar aastat, kui ma klarnetit üldse kätte ei võtnud – see on normaalne. Neljateist-viieteistaastaselt olid teised huvid, käisin pika salli ja soolokidraga mööda linna ning istusin Varblase kohvikus. Elasin selle perioodi kiirelt läbi. Kuna naised olid seal nii koledad, siis polnud midagi teha... Meestel harjad peas, naistel harjad peas, ühesugused tagid, ühesugused püksid. Naine polnud enam naine. Üks samasugune pungenaine tegi hambaga õllepudeli lahti... Meeste puhul võib punk olla arusaadav, aga kui naine on selline, siis see on lihtsalt kole. See oli üks põhjus, miks see periood mul ära lõppes, et mulle lihtsalt naised väga meeldivad ja pungenaised ei meeldinud. Haaknõel põsest läbi – vaatasin, et see ei saa ikka õige olla. Ma sain väga hästi aru, et ma olen vales kohas. Päevapealt jätsin Varblase kohvikus käimise järele ja järk-järgult läks huvi süvamuusika poole peale.

Aga mis siis sai? Kuidas sinust sai see, keda nimetatakse täiesti enesestmõistetavalt Eesti esiklarnetistiks?

Mul on vedanud. Ja ma arvan, et mul on väga suur töövoime. Vajan vähe uneaega, vähe taastumisaega ja mul on jäägitu süvenemis- ja töövoime. Magan tavaliselt viis-kuus tundi, mitte rohkem. Ärkasin üles, läksin kooli harjutama: mis seal kodus vedelda, kui uni on läinud. Kool algas kaheksa-üheksa ajal, läksin seitsmeks majja harjutama. Ega ma sellepärast veel pingongi või kossu mängimata jätnud. Üks parimaid sõpru oli Toomas Vana, kes õppis Bruno Luki juures ning kuna Luki õpilastel oli plaadikuulamise komme ja intelligentsem olemine, siis vaatasin, et palju harjutavad. Lähevad õhtul veel sinna Muusikakeskkooli B-majja ja... mingis eas oli harjutamine trendikas. Popp oli minna klassi, harjutada, siis minna metsa alla salaja suitsu kõbima ja siis arutada midagi ja siis harjutada jälle paar tundi. Ei saa öelda, et see mingi muusikavaimustus oleks olnud, see oli pigem lihtsalt tegemisevaimustus. Ja nii see tase läks mürinaga edasi. Ning mul on siiani väga hea tehnika: väga kiire sõrm ja kiire keel. Tollal läks enamik mängijaid läände, minul see aga kohe ei õnnestunud, jäin siia ja sain palju orkestritega mängida.

Kas dirigendiks saamisel on oluline ka see, et valitses oma keha?

Valitsen oma keha ja olen tugev. Rinnalt surusin 125 kilo. Praegu surun 110 – tavaline on 40. Kuid olen kogu oma elu atleetvõimlemisega tegelnud. Arvan, et vältimaks töötraumasid, vääripingeid, alexanderi tehnikatunde, tasub igal muusikul ennast atleediks ajada. See ei mõju su sõrmedele halvasti, ei mõju ka su ajule halvasti. Tavaliselt usutakse, et atleet on loll. Ei ole! Atleet on väga šeff vend.

Palun räägi ära see lugu dirigendiks saamisest. Nagu aru saan, oli see kui väik selgest taevast?

Oli avalik puhkpilliorkestri dirigentide konkurss. Keegi ütles, et mine ka. Ma ütlesin, et kui läheks, paneks nagunii kinni, mis see dirigeerimine siis ikka on. Tema ütles: veame kihla, et sa ei julge minna. No vedasime kihla. Konkurssi hommikul sain aru küll, et dirigeerimine on midagi imelikku ja ma lähen sinna pulli tegema, ei osanud ju, ei võtnud isegi ühtegi dirigeerimistundi. Hommikul oli pabin ja käed värisesid. Siis kutsusin sõbra, tädipoja, ja tegime viskipudeli lahti. Kui minu aeg käes oli, siis olin korralikult vine all. Mäletan, et lõin kää ülevallt alla – ja orkester hakkas mängima. Mäletan, et ette nähtud oli kaksikümmend minutit, mina tegin

loo valmis üheteistkümne minutiga. Ma olin ikka näinud, kuidas head dirigendid orkestriga töötavad, siis läks see kuidagi ruttu ja resultatiivselt. Kuna ma olin purjus ka, siis olin kuraasi täis. Ja siis tuligi välja, et olin esimesest voorust edasi saanud, võitnud. Siis sain ka teisest voorust edasi. Kahes voorus hinnatigi tööd orkestriga. Aga kolmandas voorus tuli juba käsi näidata. Siis ma läksin Jüri Alperteni juurde ja küsisin, et kuidas selle dirigeerimisega on. Jüri vaatas partituuri ja ütles: “Ega siin pole muud, kui ettevaatlikult” ja näitas ette. Sain seal lõpuks mingi koha ja siis hakkas see asi kuidagi minema.

Sellest ma sain aru, et ma olen natuke võimekas, aga ei oska. Läksingi akadeemiasse dirigeerimist õppima ja jõudsin õppimisega ummikusse. Võib-olla need põhimõtted, mida kannab endas Peterburi koolkond, mida juhendaja Jüri Alperten esindas, on väga head professionaalsele dirigendile, aga algajale mitte. See on sama hea, kui ma esimeses klarnetitunnis hakkaksin rääkima fraseerimisest, aga õpilane ei tea veel, kuidas pilli suhu panna või kuidas sõrmedega vajutada. Samamoodi on dirigeerimisega, et kui sa takteerid skeemi, siis saab mängida. Võid näidata muusikat nagu Neeme Järvi, aga see takteerimine peab seal olemas olema. Kaotasin aga selle ära, selge *aufakt*’i, selge alustamise ja dirigeerimise. Jõudsin nii ummikusse, et tulin akadeemiasse ära. Aga kuidagi asi jätkus. Läksin veel teist korda akadeemiasse, aga nägin, et ikka kuidagi ei saa. Õnnelik juhus viis mind kokku Roman Matsovigaga, ta oli siis akadeemias orkestratsiooni ja partituuri analüüsi õppejõud. Roman Matsov oli üks suuremaid kingitusi minu elus, väga lähedane, väga hea sõber. Inimene, kellele võis lihtsalt lõuna ajal külla minna, et tund aega vestelda... Matsovil ei olnud kää vigastuse tõttu dirigendina palju tööd, ta ei saanud eriti juhatada. Läksin Matsovi juurde, rääkisin, et tulin akadeemiast ära: “Ma ei saa siin hakkama, mulle ei istu, ei saa...” Matsov pani suitsu ette ja ütles: “Aga me ikka jätkame, on ju nii.” Mina ütlesin: “Jätkame muidugi,” ja siis ma kogu aeg käisin tema juures. Olari Elts ka istus seal igal vabal hetkel. Oleks Matsov elus, siiani istuksin seal. Temast ma tunnen väga tihti väga suurt puudust.

Siis saatis jumal mulle veel võimsama mehe, sain mõnda aega suhelda Leedu ooperi peadirigendi Jonas Aleksaga. See vaimu- jõud orkestri üle, kontsentratsioon ja teadmine, seda ei saa üldse kirjeldada. Aleksa oli väga kuri mees ja me ei saanud väga hästi läbi. Sest eks ta teadis, et tal on vähe aega, ta oli minu vastu väga käre. Ta õpetas mind takti lööma, väga hästi takteerima. Tema ei lubanud üldse muusikat näidata. Vastupidiselt levinud dirigeerimiskunstile, et peab näitama fraasi, käskis Aleksa takti lüüa, mitte *crescendo*’t näidata, vaid keskendada aju ja vaimutegevus sellele *crescendo*’le, mida parasjagu vaja on. Tal oli ka palju harjutusi just psühholoogilise võime saavutamiseks, mida ma siinkohal ei avalikusta. Aleksa suri pool aastat tagasi. Aga ei ole ma veel teist nii kihvti dirigenti näinud. Tal olid mingid tervisehäädad, mille taha jäi maailmakarjäär pidama.

Aleksa andis mulle rõõgatult hea manuaali, nii et ei pea palju rabelema ja näitama.

Avakontserdil ma märkasin ka, et sa ei näidanud, aga ometi mängijad fraseerisid. Mõtlesin, kas olete proovis seda teinud...?

See on ikka see, et pead väga tahtma – tahtma rohkem kui näitama. Sellest saab väga hästi aru. Ei pea näitama muusika loomulikku kulgu. Aleksa teooria oli see, et iga *aufakt* lõhub muusikalise arengu. Sa ei pea ju kahe käega ühele pillimängijale “kallale” minema. (Vavilov näitabki dirigeerides korra *aufakt*’i ja pilku, mille

peale peaks mängija sisse astuma.) Aleksal pidi kõik olema skeemis. Mäletan, et juhataasin ja Aleksa võttis paberilehe ja joonistas skeemi, kuidas kolme peale lüüa ja nelja peale. Kui ma mingi muusikalise asja pärast väljusin skeemist, siis ta kaotas närvid ja ma sain ta käest riielda nagu väike laps hästi kurja isa käest. Kuni sinnamaani välja, et mul oli ikka pisar kurgus tema tunnis, sest ta oli nii võimas isiksus. Mõtlesin, kuidas ma sealt ainult minema saaksin ja et ma ei tule kunagi tagasi. Aga kui läksin Tallinna – tollal oli tööd ja raha vähe –, siis hakkasin kohe raha korjama, et sinna tagasi minna.

Kui ma mõtlen inimestele, kellega ma olen muusikaalaselts kokku puutunud, siis olen väga tänulik. Eriti on mul vedanud endast vanemate targemate interpretidega. Olen mänginud koos Jüri Gerretziga, Peep Lassmanniga, Nata-Ly Sakkosega, Arvo Leiburiga, Henry-David Varemaga, Teet Järviga.... Mingil perioodil oli mul väga hea kontakt Hortus Musicusega, õppisin nendelt tohutult palju. Need nimed on olnud mulle tõesti väga tähtsad. Näiteks vestlustest Paul Mägiga olen väga palju õppinud. Peeter Saul on mind õpetanud. Vahepeal oli aeg, kus ma jõudsin dirigeerimisega ummikusse, siis Peeter kutsus mind enda juurde ja ütles: "Mul on palju videoid, tule vaata, kuidas Temirkanov dirigeerib." Läksin tema juurde koju ja Peeter Saul hakkas mulle näitama, kuidas käsi peab olema esimese löögi ajal, teise löögi ajal, kuidas ta kukub, mis asendist käsi tuleb. Saulile meeldib dirigeerimisest rääkida, poksist ka, meil on palju ühist. Saul on väga tark mees, hea mees, suure töövõime ja suure elutööga mees. Saul viis mu ka hästi delikaatselt dirigeerimise manuaali poole, aitas mind väga-väga palju, mille eest talle eriti suur tänu. Ta ise nimetas seda "Väikeseks akadeemiaks", Heli tõi natuke kooki ja me vaatasime, kuidas dirigendid juhatavad. Vaatasime, kuidas Temirkanov Brahmsi Neljandat sümfooniat alustab – kuidas tal tuleb nii ilus pikk *cantabile*. Vaatasime seda umbes kümme korda, kerisime tagasi ja lõpuks saime aru, kuidas Temirkanov selle kätte

sai. Seal on palju seletamatut, aga üldiselt on palju ka seletatavat: see on selge, et mingitele füüsikaseadustele dirigeerimine allub, et mingil hetkel orkester hakkab ühel ajal mängima.

Mida sa muusikas kõige tähtsamaks pead?

On erinevaid muusikutüüpe: ranged, pehmemad tüübid, looduslikud tüübid, kosmilised tüübid. Alles hiljuti lugesin, kuidas üks eesti klaveriõpetaja teab kosmilise dimensiooni saladusi ja on kindel, et tal on muusikalise selgeltnägemise võime. Enda jaoks olen selguse leidnud kahest asjast. Kunagi küsisin Matsovilt, mis on kõige tähtsam. Matsov vastas niimoodi: "Kui Aristotelese käest küsiti, mis on kõige tähtsam, siis Aristoteles vastas: kord!" Kuidagi see on mulle sisse jäänud. Mida keegi partituuris näeb? Mõni näeb seal suurt emotsiooni, mõni sotsiaalse elu peegeldust, mina näen mingit korda, mingit seletamatut ilusat korrapära nootide vahel, mille nimel peab orkestriga tööd tegema. Ma ei ole kindlasti emotsionaalne dirigent. Kord peab olema – emotsioon on seal niikuinii olemas.

Hermann Hesse "Klaaspärlimängus" on muusikameister, kes ilmub läbi peategelase Josef Knechti elu ja ütleb ükskord, et muusika jumalikust algust ja olemusest ei oska tema suurt midagi rääkida, aga ta võib väga hästi õpetada noote õigesti ritta seadma ja ise neid ritta seada. Ma arvan, et see on asi, mis mulle väga hästi istub: nootide ritta seadmine. Kogu musitseerimise alus on kahe noodi ühendamine, nii lauljal kui pillimängijal. Tehnika ei ole mitte kiiresti mängimine, vaid kahe noodi suhe. Kui mingi passaaž läheb nassu, siis sellepärast, et kaks nooti omavahel ei klapi, mitte et kõik ei klapi. Kui ma aga aeg-ajalt tahan kõigest sellest vabaneda, siis ma panen kidral võimu põhja ja käristan natuke. Nii ma arvan muusikategemisest – ja selle üle ei tasu pead vaevata, mida niikuinii välja ei mõtle.

GEORG OTSA NIMELISE TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID DETSEMBRIS

3. DETSEMBER KELL 17.00

GEORG OTSA NIMELISE
MUUSIKAKOOLI SAALIS
RÜTMIMUUSIKA OSAKONNA
KONTSERT
OTSAKOOLI BIG BAND, SOLISTID,
ANSAMBLID
TASUTA!

7. DETSEMBER KELL 16.00

EESTI AJALOOMUUSEUMIS
KEELPILLIÕPILASTE
JÕULUKONSERT
SISSEPÄÄS MUUSEUMI PILETIGA

12. DETSEMBER KELL 19.00

ROOTSI MIHKELI KIRIKUS
JÕULUKONSERT LINNARAHVALE
OTSAKOOLI KEELPILLIORKESTER
OTSAKOOLI PUHKPILLIORKESTER
TASUTA!

13. DETSEMBER KELL 15.30

KIEK IN DE KÖK
AKORDIONI- JA KANDLEÕPILASTE
JÕULUKONSERT
SISSEPÄÄS MUUSEUMI PILETIGA

14. DETSEMBER KELL 16.00

EESTI AJALOOMUUSEUM
PUHK- JA LÖÖKPILLIÕPILASTE
JÕULUKONSERT
SISSEPÄÄS MUUSEUMI PILETIGA

19. DETSEMBER KELL 16.00

TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUM
KLAVERIÕPILASTE
JÕULUKONSERT
SISSEPÄÄS MUUSEUMI PILETIGA

19. DETSEMBER KELL 16.00

EESTI AJALOOMUUSEUM
LAULUÕPILASTE JÕULUKONSERT
SISSEPÄÄS MUUSEUMI PILETIGA

Vaba vaim Héléne Grimaud

Pianist Héléne Grimaud (1969) sai tuntuks väga noorena. Noodikirja mõistatuse lahendas too Aix-en-Provence'ist pärit tütarlaps isepäiselt Chopini etüüde pusides. Hakatuseks käis ta Marseille'i konservatooriumis, 1982. aastal astus Pariisi konservatooriumi Jacques Rouvier' klassi. Ta oli oma kursusel noorim ning elas juba noore tüdrukuna täiesti iseseisvat elu suures Pariisi linnas. Preemiad ja tunnustus tulid nagu iseenesest. Grimaud' lemmikuteks kujunesid Brahms ja Rahmaninov – võimsad, kirglikud natuurid. Kiire kuulsuse ja esinemiskarusselliga kaasnes ka majanduslik sõltumatus ning ainealine heaolu. Ometi pages ta 21-aastaselt pealtnäha paradiislikust Pariisist Ühendriikidesse, katkestas ohtralt sidemeid ja põletas sildu. Uues kodus tegeles ta eneseotsimisega; eneseleidmine tähendas kriisi ületamist ja lavale naasmist. Praegu elab ta vaheldumisi Ühendriikides ja Berliinis. Kolleegidest imetleb Grimaud üle kõige Martha Argerichi, iseloomustades teda kui "emalövi, kes valmis mis tahes riskiks", dirigentidest hindab enim Daniel Barenboimi, Pierre Boulezi, Claudio Abbadot.

Olin kuulnud, et Héléne Grimaud on oma elust ka ühte-teist paberile pannud: et paari aasta eest Prantsusmaal ilmunud autobiograafiline "**Variations sauvages**" leidis kiiresti lugeja; et peatselt leidis sellele nišš ka Saksamaa, Ühendriikide, isegi Hiina raamatuturul. Ometi polnud ma seda lugenud. Hiljaaegu ilmus too päeviku, pihivihu ja reisikirja sarnane raamatuke ka itaalia keeles. Lugesin läbi ega kahetse. Muidugi on selles nartsissismi, rabamispüüdu, teadlikult puistatud okkaid ja sihiteadlikku ihutust. Aga põnev on sellegipoolest. Kiire, lõikav, tabav, aistitav. Loodetavasti paneb keegi selle juba lähitulevikus eesti keelde ümber.

Grimaud' jaoks ei tähenda kirjutamine muusika reetmist. Muusika ja kirjandus on talle sellesama kanga välis- ja sisekülj.

Héléne Grimaud – ehe ja ainulaadne.
FOTO KASSARA/DEUTSCHE GRAMMOPHON

Kummalgi on oma rütm ja meloodia. Nad mitte ei välista, vaid täiendavad teineteist, üks eeldab teise olemasolu. Helil ja sõnal on vastastikune mõju. Mõlemad tegelevad avardamisega. Teismelisena ahmis ta Dostojevskit, Hölderlini ja Novalist. Raamatud hõivavad pianisti elus n-õ sõbra, püsivate mängukaaslaste positsiooni, kelle seltsis ta ka suureks kasvas. Ja see, et ta hiljem kirjutama hakkas, kasvas mingil määral välja ammusest igatsusest: lugemisnaudingut pidevalt pikendada. Teisisõnu olevat ta juba lapsena igatsenud kirjutada raamatut, mida oma lemmiklektüüri hulka arvata ja kirgliku kaasaelamisega lugeda. Et aga midagi ligilähedast tõepoolest teoks teha, pidi ta selle eelnevalt siiski omal nahal läbi elama.

Grimaud, kelle isa-ema olid ametilt itaalia keele õpetajad, avastas maailma hakatuseks just kirjasõna, sõnarütmi ja sõnaharmonia kaudu. Ja raamatute juurde on ta kui elusolendite lähedusse alati tagasi kippunud. Kirjanduseta oleks tal nii vaimselt kui ka füüsiliselt midagi äärmiselt olulist vajaka. Sõnal on väge ja jõudu suhestada inimest üksindusega. Kuid mitte lahutava, vaid kaasinimestega sügavuti ühendava üksindusega. Ja muusika ainuliseks omaduseks on see, et helides ei eksisteeri head ega kurja. Eksisteerib vaid südamega või südamega tehtud muusika. Muusikal on võime hetkega, käest libiseva, ent püütava viivuga luua osadustunne. Muusika annab võimaluse – mõistagi harva – hoomata igavikku, tungida nähtamatu sfääri. Ühtlasi arvab Grimaud, et muusikast võib saada kaitsevaim. Muusikata oleksime vaikuse suhtes kurdid, isendid, kes ei kuulu inimolendite hulka. Mitte asjata pole Platon kirjeldanud muusade ilmumist kui tähenduse ja tähendusrikkuse sündi. Muusade tulles avanes inimkonnal võimalus edasi minna.

Ent mille või kelle kujundada on Grimaud' "Variatsioonide" juhtteema? Juhtteemat veab Hunt. Tapahimu ja libatõelisust sümboliseeriv etteaimamatu murdja, keda inimesed on "araneetu" pähe aastatuhandeid hävitanud. Aga mida tähendab Hunt Grimaud'le? Uut elu. Pääsu iseenese küüsis. Võimalust tunda oma sisimais soppides-õnarusis varjuvat. Uuele elule või taassünnile eelneb tavaliselt puhtjuhuslik kohtumine. Juhuslik vaid näiliselt. Grimaud' kannatuste rada, mille vaimne alge näib peituvat lapsepõlves, õigemini ta kahetises: *enfant prodige*'i ning *enfant terrible*'i erilisel taltsutamatus koosluses, kulmineerus

Euroopast lahkumisega ja erakueluga Ühendriikides, täpsemalt New Yorgis, eneseotsijate ihaldusväärseimas sihtpunktis, üksiklastest kubisevas linnas. Ent pöördeline kohtumine leidis aset 1992. aastal Floridas, Tallahassee. Tallahassee kuulis ta kohalikelt elanikelt naabruses elavast veidrikust, Vietnami sõja veteranist Dennisest, kes igal öösel jalutavat ringi hiiglasliku ketikoeraga. Võib vaid ette kujutada, et rahvasuu kirjeldas sõjaveterani karvast kaaslast tõelise Baskerville'ina. Kord ööajal linna lähedal mahajäetud paigus seigeldes juhtus noor ja pärjatud, ent eeskätt iseendaga sõjalal Grimaud koeraomanikuga kohtuma. Koer osutus ehtsaks hundiks, emahundiks. Tol hetkel ei osanud Grimaud aimata, et kohtumine Alawaga muudab ta elu. "Hunt tuli minu juurde ja nuhtas mu vasakut kätt. Ma sirutasin sõrmed ja tema toetas oma pea mu peopesa vastu. Tajusin lööki, kogu keha läbistavat laengut, mis levis käsivarrest südamesse; ja ma paisusin hellusest." Alawa külitab Grimaud' ette maha ning mõnules pianistikäe paitavast puudutusest. Sellest peale on hundid Grimaud' elust lahutamatud. Nad on pidepunktiks. Grimaud asutas New Yorgi osariigis Wolf Conservation Centeri, kus uuritakse huntide harjumusi ja käitumistavasid; praegu on keskkuses seitseteist eksemplari, teiste hulgas ka väljasuremisohus liikide esindajaid. Elu ilma huntideta ei kujuta ta enam ettegi. Hundid on ustavad sõbrad ja kujutlusvõime ergutajad-toitjad. Pidevalt rakked ja ratastel, koostab Grimaud oma harjutamis- ja esinemisgraafiku sellise arvestusega, et oleks päevi, mis kuuluksid jäägitult huntidele. Sest muusikas ja metsloomades on analoogiat kui palju! Piisab vaid, kui teadvustada, et pillimäng ja loomad nõuavad sult igapäevast valmisolekut, treeningut, järjepidevust. Ning eeldavad ka sarnaseid isikuomadusi: süvenemistahet, tingimusteta austust teise vastu, reeglitest kinnipidamist, sajabrotsendilist pühendumist, kiindumusvõimet. Nii muusika kui ka metsloomad manitsevad valvsusele. Eales ei saa endale lubada kergemeelsust! Vaja on lõputut hella hoolt! Ja oskust tabada teist laadi suhtlussüsteemi, soovi seda süsteemi vallata.

Grimaud ei igatse tagasi lapsepõlve. Juba pisikese tüdrukuna kujutas ta endast plahvatusohtlike vastandjõudude reservuaari. Provence'i lummavad maastikud liigutasid teda pisarateni... ent omaealiste laste hulgas polnud tal ühtki sõpra. Tundehälvik? Ei mingeid lähisuhteid,

mängulist läbikäimist klassikaaslastega. Üksnes teadmine, et ta on väljaheidetu, üksik. Ent Hunt, ta nüüdne ustav sõber, on ju alati olnud just eeskujulik karjaloom! Koolikäimist olevat Grimaud vihanud ja õppima soostunud vaid siis, kui millegi vastu tõesti huvi tärkas. Ja kuna kool pakkus pinget harva, ei tekkinud ka keskendumisvajadust. Ometi olevat ta olnud erakordselt uudishimulik, pidevalt valmis uut kogema. Ülekeev energia muutis ta tavatult rahutuks. Tal oli pidev liikumisvajadus. Vajadus ennast välja elada, end füüsiliselt väsitada, tundide kaupa kurnatuseni kõndida. Pisut vanemana leiutas ta muidki füüsiliselt piitsutatavaid meelelahutusi: jooksis hinge kinni pidades nii kiiresti kui vähegi jaksas treppidest üles, vinnas metsikus tempos hantleid... Sest füüsisest väsitades soodustas ta mõtte, tolle teist laadi, klaverimänguks vajaliku mõtte vallandumist ja liikvelepääsu.

Igal tähendustiinel kohtumisel on oht lamenduda. Seesugune oht püsib õhus ka Grimaud' ja ta harda hundikire puhul. Milline oivaline reklaam! Pianist, kes mängib huntidega! Ja aeg-ajalt teda nii reklaamitaksegi. Suhtlemine huntidega ja huntide eest hoolitsemine tähendab Grimaud'le tervist, võimalust ammutada endasse vaimselt tasakaalus energiat. Ja pianisti sõnul päästvat hundid teda muusikaaris haide küüsis. Ning uurimiskeskuses hunte kaitstes ja kasvatades annab Grimaud oma pisikese panuse selle heaks, et murda kivinenud eelarvamusi ja teadvustada ammu unustatud vana: hundid ei kujuta endast mitte ohtu, vaid annavad tunnistust ökokeskkonna elujõulisusest või -jõuetusest. Tänu oma tuntuks on Grimaud' seda lihtsat tõde ka kergem levitada.

Nii nagu kala elemendiks on vesi, nii nagu lind leiab end õhus, nii nagu jumalatele kuulub tuli, nii on hundi elemendiks maa. Aga mis on inimese element? "Kunst!" kinnitab Grimaud. Ja lisab: "Kunstita oleksime vaid õnnetud eksirada käivad vaeslapsed." Kunst on viies element. Inimese päris oma element. Ja Grimaud avastas selle tänu huntidele.

Ida ja lääne kohtumised Tartus

LIINA FJUK
muusikateadlane

Tartus on juba üksteist korda toimunud vanamuusika festival, seekord kestis "Orient et Occident" 5.–8. oktoobrini. Festivali peakorraldaja Raho Langsepp ja tema mõttekaaslased on aastaid siin järjekindlalt oma tööd teinud, arenenud, mänginud ja mõelnud. Festival on heas mõttes tartulik ja tasane: siin leiad mõttetihedust ja ei teki tunnet, et tehtaks tühjust kära. Pigem iseloomustab Tartu vanamuusikute tööstiili läbimõeldus, tunnetatus ja praegusele ajastule ebaiseloomulik tagasihoidlikkus, kuid seda kindlasti mitte sisu või väljenduse tasandil.

Tartu vanamuusika festival on kasvatanud endale päris arvuka lojaalse publiku. Festivali esimene kontsert algas tõesti väga hilja, kell 11 öhtul, kuid Tartu Jaani kirik oli inimestest justkui elama ja hingama hakanud. Festivali korraldajaid (Lilian ja Raho Langsepp, Helena Uleksin) ühendav ansambel Fa Schola esitas sel öökontserdil muusikat oma uuel heliplaadilt "Keskaja flöödi kõla", itaalia estampiid kõlasid huvitavalt araabiapäraselt ja Raho Langseppa lihvitud põikflöödimäng tõeliselt, "justkui päris". Kuna sellisel hilisel kellaajal hakkavad toimima hoopis teistsugused meeled kui päeval, siis jäi kontserdist omamoodi unenäoline ja imepärane mulje. Mingi kummaline detailidesse minev, vaikne muinastasand elaks nagu Tartus kogu aeg oma elu edasi, ilma et seda segaks argimaailma närvilisus ja kõikehõlmav tarbimispropaganda.

Tartu vanamuusika festivali hommikused loengud esinejatel on vaat et veelgi sisukamad kui kontserdid. Sattusin Itaalia ansambli Collinetto loengule, kus muusikud avasid ise detailselt ja huvitavalt nii ansambli allikmaterjale kui ka erinevaid vanade käsikirjade interpreteerimise viise. Lähemalt sai tutvuda kõikide instrumentidega, mida öhtusel kontserdil võis kuulda, ning ka instrumentaaliilidega, mis iga pilli partiisid iseloomustas. Vaatasime slaide vanadest reprodetsioonidest, mis kujutasid musitseerimist 15. sajandi püüdel ja linnas. Muusikud rääkisid põnevalt oma "detektiivitööst" vanade materjalide elustamisel: keegi pole ju kuulnud, kuidas vanad käsikirjalised noodid tegelikult kõlasid, teoreetikud ei kirjeldanud praktikuid, vaid tegelesid teadusega. Ometi olid 15. sajandil mõned mängijad väga kuulsad, ja enamikus ansamblites oli kolm mängijat – pluss veel üks liige, kes tegi massaaži! Mõnest käsikirjast on leitud ka märkmeid muusika juurde käiva koreograafia kohta. Ansambel Collinetto esinebki Itaalias sageli koos tantsijatega, samuti käib muusikute professioni juurde tantsude tundmine ja oskamine. Ainult tantsutuba olekski veel vanamuusika festivali juurde osanud soovida. Aga ehk mõni teine kord?

Muusikalised "detektiivid" ansamblist Collinetto andsid lisaks haaravale kontserdile ka sisuka loengu vanadel pillidel mängimisest ja käsikirjade uurimisest.

FOTO MALEV TOOM

Tartu muusikaelu üks jooni on ka siinsete muusikute huvi elava araabia traditsiooni vastu ning võimalus kuulata ehedaid araabia instrumentaliste. Vanamuusika festivalil esines udil (araabia lautol) Ahmad Al Khatib Palestiinast. Omamoodi kummastav oli kuulata, kuivõrd euroopalikult kõlas konkreetselt selle esitaja udimäng, tuues meelde eelkõige hispaania kitarrimuusika. Silla näitamine araabia ja euroopa muusikakultuuri vahel oli ka esitaja üks eesmärke, kontserdi esimene traditsiooniline "maqam ajam" ongi tõlkes "lääne inimese maqam". Koos Ahmad al Khatibiga esines raamtrummidel Lähis-Ida stiile valdav David Kuckhermann Saksamaalt.

Tartu vanamuusika festivali oli vaikne ja ehe ning pole ime, et publik sinna ikka ja jälle tagasi tuleb.

10. detsember kell 18
Vanemuise kontserdimajas

TARTU HEINO ELLERI NIMELISE MUUSIKAKOOLI SÜNNIPÄEVAKONTSERT

Kavas: Tambergi "Jalutuskäik puhkpillidega" (esiettekanne) ja Prokofjevi, Šostakovitši, Bizet', Fauré, Mendelssohni ja Sumera teosed

Esitavad: Eller Sümfoonia, Elleri kooli puhkpilli-orkester, Elleri kooli akordioniansambel, Elleri kooli löökpilliansambel, lastekoor ja naiskoor

Dirigendid: Lilyan Kaiv, Toomas Vavilov, Triin Koch ja Tiina Kivastik

Heino Elleri
nimeline
Tartu
Muusikakool

Eelroaks “Abieluveksel”, pearoaks...?

VIRGE JOAMETS

muusikateadlane

30. septembril esietendus Vanemuise väikeses majas Gaetano Rossi libretole kirjutatud 18-aastase Gioacchino Rossini muusikaline farss “Abieluveksel”. Looke sellest, kuidas rikas kaupmees Ameerikast teatab oma sõbrale soovist kosida kena naisolevust ning kirja saaja taipab, et tema tütreke on jõuka isanda naiseks just sobiv kandidaat, hoolimata põrmugi oma järeltulija arvamusest. Kavaler aga, olles põrkunud neiu vaenulikkusega ning saades teada, et selle põhjuseks on juba olemasolev, ehkki kahjuks rahatu peigmees, kes polnud seetõttu piisavalt väärkas kandidaat, loobub oma plaanist ja võimalikest abiellumismõtetest ning annab noortele suurejooneliselt veel veksligi. Seega jantlik lugu rahast või selle puudumisest, raha üliluslikkusest ka inimsuhetes, mõistmisest, et raha eest ei saa siiski kõike. Ühesõnaga, väga tänapäevane teema.

Kammerlik, ilma koorita ooper keskendas kuulaja tähelepanu solistidele ja ansamblitele. Kristina Vähi peretütar Fannyna oli virtuososema tehnika ja säravama tämbriga, Merle Jalakas oma õrnema, flöödiliku tämbriga sobis aga

samuti seda lapselikku neidist kehastama. Roland Liiv päris-kavaleri Edoardo Milforti rollis klappis oma häälevärvilt paremini Merle Jalakaga, jäi aga kahvatuks duettides Kristina Vähiga ning oli liiga vähese kandejõuga ka meeste seltskonnas. Seevastu kolm madalamat meeshäält – Slook, rikas kaupmees Kanadast, kaupmees Tobias Mill ning tema ülempreester Norton – olid juba heliloojalgi antud jõulisemate värvidega. Taavi Tampuu kaupmees Slook oli uhke ja ennast täis bravuurne jänki. Nauditav oli nii Tampuu hästi loomulik hääli kui ka iga rolliga silmanähtavalt kasvanud enesekindlus ja vabadus laval. Kõige rohkem üllatas Atlan Karp koomilise majaperemehe, kaupmees Millina, kes värvikalt kehastus himuraks, omaenese tütarke müüvaks kaupmeheks, võimuahneks tüübiks, tegelikkuses aga lihtsalt argpüksiks, nagu ilmnes “duellisteenis”, mis oli oma naljaka varjuteatriga etenduse kõrghetk. Märt Jakobsoni ülempreester Nortonina tahaks tänada jätkuvalt selge ja arusaadava diktsiooni eest (sama “aitäh!” ka Tampuule). Meelad teenijannad Clarinad (Karmen Puis, Airike Kolk) “teadsid oma praktikast (küll see sõna teenijanna suust kraapis

kõrval!), mis armastus on”, ja teenisid puusi hõõritades ning publikuga flirtides sooja aplausi. Orkestriaugust tulevast paelus kõige rohkem Jaanika Rand-Sirbi nõtked ja tundlik klaveripartii retsitatiivides.

Lavastaja Taisto Noore mäng tänapäevaste seadmete ja võtetega (telefonid, rikkuri saabumine autoga, täispuhutavad rannapallid, reklaamitrikid, tegevuse toomine saali jne) oli ju üsnagi nutikas, trafarettide oli samuti (kiljudes mööda lava vudivad teenijannad, matsud tagumikule jne). Dollarist inspireeritud (?) roheline kujundus (kunstnik Marge Martin) mõjus üldiselt värskest, aga põrandalt vaadatuna jättis fantaasiavaese ja odavalt läbi ajava mulje, vaade rõdult enam nii tühjalt ei mõjunud. Peamised asjad laval olid kapid, mille ette- ja äranihutamise korraldati ümber lavaruumi ja anti osatäitjatele tegevust, vahetevahel tundsus, et otsitult. Kaks (raha)kappi lae all, nõõr reetlikult tilpnemas, ei peitnud siiski saladust, et millalgi hakkab neist midagi sadama.

Siiski ei suutnud nii lava peal, all kui ka taga olivad kõigist oma pingutusist hoolimata luua nauditavat ooperiõhtut. See lugu võib ju vokaalselt lauljatele väga tore olla, aga üksinda ta õhtut ei täida, on lihtsalt liiga kasin. Mitte just maailma muusikaliteratuuri kullafondi kuuluva sisuga tükk varjutab kuulaja teadvuses esitajatepoolse hea. Ütleb ju legendki, et Rossini kirjutas selle ühevaatuselise nelja lühiooperi kõrval, mitte aga üksinda tervet õhtut täitma. Ilmselt oleks ma selle tükkise vapramalt ära seedinud, kui teater oleks kõhna koogi kõrval pakkunud veel teiseigi. Siinne jättis naljaseks, naljane inimene on aga teadagi rahulolematu ja viril.

Atlan Karp ahne kaupmehe rollis, vasakul Märt Jakobson ülempreester Nortonina.

FOTO ALAN PROOSA

Klaver '06

Viies rahvusvaheline pianistide festival
"Klaver '06" 20.–27. oktoobril.

Klaverifestivali alustas ERSO Nikolai Aleksejevi ning Brahmsi "Traagilise avamänguga". Tõsine ja traagiline muusika, kuid tekkis küsimus, miks just juubelihõngulise viienda klaverifestivali avalöögiks? Lõpulugu, Prokofjevi orkestrisüit "Armastus kolme apelsini vastu" sobis avakontserdi konteksti märksa paremini. Schumanni klaverikontserdis a-moll so-leeris 1947. aastal Moskvast sündinud pianist Dmitri Aleksejev. Meenus, et selle teosega algas ka celmine klaverifestival, esitajaks itaalia päritolu pianist Gianluca Cascioli, ent mõlemalt kontserdilt saadud elamused on kuidagi kahvatud. Põikan veel kord kõrvale mainimaks, et Estonias kuulnud Schumanni kontserdi ettekannetest on olnud veenmisjõulisim Hélène Grimaud' ja Esa-Pekka Saloneni variant Helsingi Linnaorkestriga 2005. aasta augustis. Aleksejevi Schumannis oli sel korral puudu eredusest, kujundlikkusest, soovist muusikat edasi anda, kuigi tema näol on tegemist Long-Thibaut' (1969) ja Tšaikovski-nimelise konkursi (1974) laureaadiga ning 1975. aastal pälvis ta peapremia ka Leedsil konkursil, kus teise preemia sai Mitsuko Uchida ja kolmanda András Schiff. Seega justkui sama klass kui Murray Perahia, aga Schumann mõjus väsinult ja hallina. Ju siis pole kõik päevad, kontserdid ega ka pisimadki ajahetked vened, sest Rahmaninovi Rapsoodias Paganini teemale näitas Aleksejev end juba hulga paremast küljest.

Festivali üheks meeldejäävaimaks terviklikuks kõlapildiks osutus Stockhauseni Klavierstück IX norra pianisti Sigurd Slättebrekki (1968) esituses. See oli kontsentreeritud ja põnev, *fortissimo*'s alustatud, ajapikku vaikusesse kaduvate helidega korraldas pianist enda ümber tõelise elektrivälja. Veel kõrgemat pilootaži nõuab Raveli "Gaspard de la nuit", see õnnestus väga hästi. Ka Schumanni "Karneval" algas paljulubavalt, ent lõpupoole vajus miskipärast ära. Kas keegi hirmuäratav tegelane oli end karnevalimaski

taha peitnud? Igatahes kimbutasid esitajat lõpupoole väikesed mäluauatud ning mõte vajus pisut laiali.

Viimasel ajal kuuleb kontsertidel sageli väga head klaverimängu, rääkimata ümbritsevast perfektsest ja rafineeritud CD- ja DVD-maailmast, kus esitatava hulgas on nii geniaalsust kui ka veidi tavapärasemat andekust. Iga pianist on küll omanäoline, ent sageli kuuleb ainuüksi kerguse, kaalutuse, veatuse ja voolavuse taotlust. Kuid sellist kõla ja sisemist jõulisust, nagu pakkus välja Austraaliast pärit Inglismaal elav ja tegutsev pianist Leslie Howard (1948), pole ammu kuulda olnud. Tema kõla Liszti "Suure kontsertsoolo" esimestest nootidest alates oli äärmiselt täidlane, tihe ja kandev. Igatahes oli tegemist vägeva virtuosiga, kelle jaoks raskemaist raskeim on lihtne ja loomulik. Terve programm oli kokku pandud Liszti teostest – lisaks "Suurele kontsertsoolole" ka Variatsioonid teemale "Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen", Skertso ja marss, Kaks legendi ja Fantaasia Mozarti ooperite "Figaro pulm" ning "Don Giovanni" teemadel.

Sellise kava koostamise põhjendus on see, et Leslie Howard on ilmselt ainus inimene maailmas, kes on plaadistanud kogu Liszti klaveriloomingu 95 CD-l. Selline taust ja mastaapsus tekitavad aukartust. Kuid peab ütleva, et niisugune kontsert on kuulajale natuke väsitav. Tohtu hulk noote ühelt autorilt, mis kontserdi lõpupoole ähvardavad juba laviinina kaela vajuda. Tundus, et ka võimsal mängijal on piirid ning nootide hulk, millele teravalt keskenduda õnnestub, sai otsa igatahes enne viimase loo lõppemist ja kava alustamisel ilmnunud väärtused pisut taandusid. Põnev oluks kuulata Howardilt ka näiteks Beethoveni loomingut või Schuberti "Rändur-fantaasiat".

Kuid Schuberti "Rändur-fantaasiat" esitas hoopis eesti pianist ja EMTA õppejõud Marko Martin, kelle suurimad saavutused on neljas preemia Gina Bachaueri konkursil Salt Lake Citys (1998) ning laureaadi tiitel Esther Honensi konkursil Calgarys (2000). (Väike humoorikas tähelepanek: Marko Martin saavutas oma tähtsad võidud kuulsates taliolümpia linnades.) Tahan öelda, et tema mäng on energiline ja

kaasakiskuv. Kiiretes lõikudes haarab teos teda ja ka tema teost jäagitult ning kuulates paneb see kaasa elama sarnaselt pinget pakkuvale spordivõistlusele. Mängustiil, kus tuline hasart on tuntav ning kõik muu seejuures laitmatu, maitsekas ja meisterlik, on huvitav ja isikupärane. Kava algul kõlanud Mendelssohni "Tõsised variatsioonid" ning kontserdi lõputeos Mussorgski "Pildid näitusest" olid võrdselt head. Vahest Mendelssohnis oli tibake palju pedaali, aga see on vist maitse asi. "Näituse piltide" kirjeldamine oli tabav, arusaadav, värvikas.

Horvaatia päritolu pianist Dejan Lazic (1977), kes nooruses mängis võrdselt nii klarnetit kui ka klaverit, võites konkursse ja andes välja plaadi Mozarti klarnetikontserdi KV 622 ja klaverikontserdiga KV 449, oli kõike muud kui külmaks jättev. Paljudelt omadustelt on ta täielik tippklassi mängija, arvestades kõlavärvide erakordsust (Chopinis), andekat ja väga julget fraasikujundust, klaveritehnika avarat valdamist. Kavalehelt lugesin, et ta on mänginud viiuldaja Thomas Zehetmayriga ning kohe meenus, et Zehetmayr omakorda koos Alfred Brendeliga. Nii et üsna mõjuvad seosed. Samas häiris veidi tema võimlev mängumaneer, Chopini b-moll skertso ajal oli hirm, et ta nikastab veel kaela hoogsalt pea kuklasse viskamisega. Aga jällegi maitse asi, panin silmad kinni ja kõik häiriv kadus. Chopini b-moll sonaat oli suurepärase saavutus! Lazic on nime teinud ka heliloojana, ta kirjutas Rostropoviči 70. aasta juubeligala jaoks keelpillikvarteti ning tema teos "Conversazioni" klarnetile ja violale on samuti tunnustust leidnud. Tema esitatud kuus Scarlatti sonaati olid läbitunnetatud ja kõnekad. Omal ajal motiveeris teda Mozarteumis õpinguid jätkama kohtumine Bartóki festivalil ungari pianisti Imre Rohmanniga. Vahest on ka sellest tingitud eriline side Bartóki loominguga – tantsudes bulgaaria rütmidele ning rondodes slovaki viisidele oli tunda õiget sädet ja rahvuspärase tabamist.

Nele-Eva Steinfeld
pianist

>>

Marko Martin andis klaverifestivalil heatasemelise klaveriõhtu.

Horvaatia pianist Dejan Lazic oli festivali põnev üllataja.

Viinamarjaistandused ja tämbriliaanid pianismipeeglis

Festivali kunstilise juhi Lauri Väinmaa kriteerium festivalile esinejaid kutsudes on läbi aegade olnud isikupära, teistmoodi pilk paljumängitud repertuaarile, värske vaatenurk või nakatav isiksus. Seetõttu on festival alati olnud mitmekesine nii koosseisude, žanrite kui ka persoonide poolest.

On selline ütlus: me oleme see, mida sööme. Teisisõnu – hoiakud, kultuuriüritused, suhtumised ja meedia meie ümber mõjutavad meid. Miks ma sellele mõtlesin? Seepärast, et vendade Anthony ja Joseph Paratore mängust klaveriduoõhtul 25. oktoobril kumas vastu Itaalia viinamarjaistanduste värvipalett. Bostonis itaalia-ameerika perekonnas sündinud, on neis tunda itaallaslikult helget elufilosoofiat. Hoiak näib tungivat läbi nende lokkide, geenide ning kavavaliku: uneskõndija Schubert ("Lebensstürme"), Debussy Fauni pärastlõunane idüll, Gershwini džässilik klaverikontsert F-duur. Liszti h-moll sonaat pole teab mis sünye teos, kuid sel korral vajusin eriti õndsasse ja idealistlikku mõtiskellu. Vastukajad publiku hulgas olid erinevad. Kohati ärritusin, miks teatud mõtteliselt kaalukad fraasid Liszti filosoofilises sonaadis nii kergelt mööda libisevad, kahe klaveri seade suur noodihulk oleks justkui nende väärtust kahandanud. Aga duo õhin ning siirus olid ehtsad. Just siis tundsi, et nende maailma kontekstis on esitus veenev. Gershwin oli suurepärase. Paratore ei mänginud Gershwinit kohe

kindlasti nii, nagu seda oleks teinud džässpianist (vaatamata sellele, et nad on koostööd teinud džässmuusiku Dave Brubeckiga), vaid hingestatult, klassikaliselt tundliku fraseeringu ja klahvipuutega. Lisapalaks aplodeeris publik duolt välja Lutoslawski Variatsioonid Paganini teemale. Ei tea, miks, aga Paratorede peale ei saa pahandada. Nad on läbi ja lõhki ilmekad.

Kummaline on istuda festivali ajal saalis ja kuulda iga pianisti mängus tema enda lugu. Kalle Randalu kontserdile tahtsin kangesti minna, alati on olnud väga head mälestused, ta oskab mängida sajanditetagused teosed arusaadavaks ja päevakohasemaks kui nii mõnedki tema kaasaegsed. Koos viidete ja tõlgendustega maalib ta pildi oma mõtetest, tagapõhjast, väärtustest. Seekordses kavas olid Schumanni "Davidsbündlerite tantsud", "Ööpalad", miniatuurid Clara Schumannilt ning Brahmsilt (Intermezzo op 117 ning palad op 119). Kalle Randalu mõjub filosoofina. Nagu ta ise ütleb, tegeleb ta interpreedina inimeseks olemise saladusega. "Davidsbündlerite tantsudes" ta ei kiirusta, ei lenda olulisest üle, pigem mõtestab lahti, nähtamatu muutub nähtavaks, ning varjud saavad tooni. Ta on võimeline ütleva veel palju, palju rohkem, kui jääb nootide taha ning lisama oma maailmast. Leian end imestamas, kui suur on Schumanni teoste "küllalismahtuvus", st kui palju võtab Schumann interpreedi tundeid-mõtteid

oma teostes "katuse alla". Siis vääramatult hea maitsega mängitud Brahms, lastud väärikalt oma lihtsuses kõlada. Saal rõkkab, kodupublik seisab püsti ja aplodeerib. Jälle on Kalle Randalu vastanud oluliste küsimustele.

Kui laps olin ja häälest ära klaveril klimberdasin, siis mäletan, et ema ei kannatanud seda. Öeldi, et puhtfüüsiliselt ebameeldiv! 24. oktoobri hilisõiseks kontserdikas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia saali oli kogunenud hulk inimesi osa saama ühiskogemusest, mida pakub Karlheinz Stockhauseni seitsmekümneminutine "Mantra", kuulama, kuidas Stockhausen lustib "häälest ära" klaverite kõlaga. Teose "maaletoojaks" on Kadri-Ann Sumera Sabine Simoni (klaverid) ja Hendrik Manookiga (elektroonika). Muidugi pole siin tegemist häälestamata klaveritega, vaid ringmodulaatorite efektiga – timmid veidi, meenutab gamelanipille; keerad rohkem, tuleb juba roboti kõla. Maastikud libisevad mööda, mantra kujundit varieeritakse. Kohati oleks seda olnud raske äraagi tunda, kui Kadri-Ann Sumera poleks kontserdi eel ettenägelikult kuulajad loo köögipoolde pühendanud ja ideest ning kompositsioonilisest ülesehitusest rääkinud. Ent "Mantra" pühadus ei ole Stockhauseni jaoks piiritu: ta korrutab, lahutab, liidab, vahel itsitab ja lollitab ka (näiteks siis, kui üks pianistidest laulab saksa keeles kaasa:

“See pole nii traagiline”), ja kulgeb edasi. Pianistid on poole kohaga löökpillimängijad, tulevad sellega hästi toime. Elame “Mantraga” selle tunni koos, kambakesi muusikas ning ulmes kulgedes. Stockhausen paneb inimvõimed proovile, kompab ekstreemsusi. Nagu ühes oma tekstiimprovisatsioonis, mille esitustingimusteks oli veeta kolm ööpäeva magamata, söömata ja suhtlemata. Aga “Mantra” täidab oma rolli; oli toona sillaks 1960ndate aastate serialismist 1970ndate postserialismi ning toetab ka käesoleva festivali suunavõttu tämbrielse avatusele.

Mitte vähem ei kandnud seda tendentsi endas festivali lõppkontsert “4 klaverit” NYJD Ensemble’i, segakoor Latvija, ERSO, klaveri- ja laulusolistide esituses, Olari Eltsi juhatusel. Ega Olari Elts igavaid tegemisi ette ei võta, kunstilise juhina valib ja vastutab ansambli repertuaari ja kunstilise väärtuste eest. Heliloomingu seisukohalt pole sooloklaver nüüdisajal popp pill, pigem

on klaver siis hoopis löökpill või vahend kõla värvimiseks. Aspektid, mis tänapäeval loojaid klaveri puhul huvitavad, on pilli hiilgeajal olnud marginaalse tähendusega. Aga olgu! Lõppkontsert asetab klaverit tänapäeva konteksti, kus neljast klaverist sai pillirühm nüüdisansambliks. Ega naljalt kuule esituskoosseisu, kus neli klaverit, sosistav segakoor ning ruumi mõtete ning atmosfääri virvenduse jaoks. Eestist välja kasvanud, Berliini rahvusvahelisse mõjusfääri suundunud Jüri Reinvere löi festivaliks teose “Sloath” koorile ja neljale klaverile. Autor sai enda sõnul tõuke Berliini suvisest neljakümnekraadisest kuumalainest, linna tühjusest ja magistraalidest. Kontserdil kanti ette ka Prokofjevi “Ood sõja lõpu puhul”, Antheili “Mehaaniline ballett” ning Stravinski “Pulm” – nii mõnedki neist omal ajal skandaali, käsikämlust või hämmingut tekitanud. Teosed olid võimsad ja kärejad. Kui kokku koguti

kõik NYJD Ensemble’iga koostööd teinud löökpillimängijad Eestist ja Rootsist, jäi ikkagi väheseks ning kuuendaks mängijaks toodi kohale ka varem Eestis esinenud Pedro Carneiro Portugalist. Löökpilli ja klaverite ühiskolast väändus võimas tämbriiaan – tavaliselt oleme võnkuvaid klaverikeeli hoopis teises kontekstis harjunud kuulma. Salaja priiskavaid kõlavõimalusi nautides mõtlesin: mis kulud ja organiseerimine, et kokku saada kõik pillid, pillimehed ning segakoor Lätist. Kasutusel oli neli võimalikku kättesaadavat harfi (lisaks olnuks vaja veel nelja), neli head kontsertklaverit. Ega vist Olari Elts oleks seda organiseerimist ette võtnud, kui poleks tulemuse kunstilises väärtuses kindel olnud, ja loomulikult saab teda usaldada.

Diana Kiivit
pianist

Noorte kummardus Lisztile. Hando Nahkur ja Melvyn Tan

Klaverifestivali üks meeldivaid ja vajalikke traditsioone on olnud klaveriõpilaste kontserdid. Seekord esinesid noored mängijad Tallinna Muusikakeskkoolist ja Tartu Elleri koolist kontserdil “Homage à Mozart” ja “Homage à Liszt”. Kuulsin neist viimast ja võib taas öelda, et tulemas on igati huvitav ja paljutootav pianistide järeelkasv. Sel kontserdil esinenud Ruslan Strogõ, Märten Karm, Jelena Matvejevskaja, Jaan Kapp ja Jaan Õts mängisid artistlikult ja isikupäraselt. Noorte õpetajad on Maigi Pakri, Ada Kuuseoks, Marja Jürisson, Mati Mikalai ja Pille Taniloo. Väärib märkimist, et kaks esinejat, Ruslan Strogõ ja Jelena Matvejevskaja, on Tallinna Muusikakeskkooli tulnud õppima Narva muusikakoolist, seal on tulnud järjest rohkem väga hea tasemega mängijaid.

Väga huvitav oli kuulata Tallinna Muusikakeskkoolis ja Eesti Muusikaakadeemias alustanud, nüüd juba aastaid Ameerikas õppinud Hando Nahkuri soolokontserti. Võimalus laias maailmas leiduvat kogeda on noorele muusikule väga oluline. Hando Nahkur on iseseisev ja intensiivne muusik, kellele on omane avar vaade esitatavale. Käsil on otsinguid, teisalt on ta väga palju juba leidnud ja saavutanud. Tema kava esimene pool, Mozarti Sonaat B-duur, Schuberti Eksrompt Ges-duur ning Schubert-Liszti “Auf dem Wasser zu

singen” ja “Metshaldjas” oli paljuski üles ehitatud n-õ suurele laulvusele. Laulvus oli klaveri kuldajastu, 19. sajandi ja 20. sajandi alguse pianistide väärtuslik oskus. Selle “vana väärtuse” taas esile kerkimine Hando Nahkuri mängus oli värske ja hinge liigutav. Kontserdi teise poole sisustas Liszti Sonaat h-moll. See teos on nagu mitmekõiteline suurromaan või hiigelehitus, mille mängimiseks on vaja nii vaimujõudu kui ka füüsilist vastupidavust. Hando Nahkuril jätkub mõlemat ning teos kõlas veenvalt ja mõjus sügavmõtteliselt.

Juba varasematel festivalidel on mitmed kontserdid olnud pühendatud vanadele instrumentidele. Seekord oli tähelepanu keskmes *fortepiano*. Briti kuulsu Kuningliku Muusikaakadeemia kasvandik Melvyn Tan esitas sellel Viini klassikute sonaate. *Fortepiano* on tänapäeva klaveri tema arengutee algul, kõlalt veel pisut klavessiinilik, kuid sellegipoolest midagi täiesti uut. Tan on nii *fortepiano* kui ka Viini klassikute väga hea tundja, nii selle instrumenti kui selle ajastu muusikaga põhjalikult tegeanud. Festivali kontserdil mängis ta Haydni F-duur sonaati, kaht Mozarti sonaati, KV 309 ja 311, ning Beethoveni Sonaati op 3 nr 3. Interpretatsioonid on erinevaid ning kui just ei ole rohkeid eksimusi, ebaloomulikke temposid, tehnilist küündimatust, on igauks

Huvitav oli kuulata aastaid Ameerikas õppinud Hando Nahkuri kontserti.

FOTOD EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

neist õigustatud ja veenev. Interpreti tunnetus ja publiku muusika vastuvõtt jääb aga nii või teisiti subjektiivseks. *Fortepiano*’t kui instrumenti oli väga värskendav ja nauditav kuulata. Sellel pillil ei ole klaveri kõlavärvide rohkust ega kõlavõimsust, on aga ajastu hõng, mingi vaimsus, mida pole tänapäeva instrumentidel.

Tunduski, et lõppkokkuvõttes oli pilli kõla huvitavam kuulata kui Melvyn Tani interpretatsiooni. Eriti Mozart, aga ka kõigi sonaatide kiiretempolised osad olid liiga ühetaoliselt vurisevad. Huvitavamaid kõlalisi ja kujunduslikke leide oli Haydni ja Beethoveni sonaadis, aga ka teoste aeglastes osades.

Ia Rimmel

Jazz maailma tipust

ESTER EGGERT

"Jazzkaare" ajakirjanik

16. ja 17. oktoobril viibis Tallinnas USA saksofonivirtuoos Joe Lovano koos oma lauljatarist abikaasa Judi Silvanoga. Lisaks Vene Kultuurikeskuses toimunud kontserdile jagasid kuulsad külalised töötubades teadmisi meie muusikutele ja muusikaõppuritele. Märkimata ei saa jätta ka 16. oktoobri õhtul toimunud jämmi NO99 jazziklubis, mis küll publikurohkuse poolest ei hiilunud, kuid jättis vähestele kohalviibijatele see-eest ehk sügavamagi mulje kui kontsert ise.

Arvestades Grammyga pärjatud Joe Lovano kuulsust ja prestiiži, olid ootused kontserdile suured. Samuti lootis suur osa muusikahuvilisest publikust kindlasti kuulda midagi erilist Judi Silvanolt ja miks mitte ka tunnustatud ameerika bassistilt Peter Barshaylt. Lisaks külalistele astusid lavale "importkaup" Ühendriikidest – löökpillimängija Brian Melvin, kitarrist ja Eesti jazzielu üks eestvedajaid Jaak Sooäär ning pianist Jürmo Eesperere.

Sellises ootusärevas õhustikus seadis siis publik end 17. oktoobri õhtul sisse nostalgiahõngulises Vene Kultuurikeskuse saalis. Juba kontserdi algusest aimus kogu õhtut läbivat ideed anda igale muusikule võimalus näidata oma meisterlikkust. Pärast Anne Ermi avasõnu istus löökriistade taha Brian Melvin, kes juhatas etteaste sisse meeldivate maailmamuusika rütmidega. Seejärel sammus aga lavale suur staar ise, demonstreerides kõike, mida võib üks mees saksofoniga teha. Peagi seisis kogu koosseis publiku ees.

Kontserdi põhiorhk oli Lovanol ja Silvanol, kuid paraku tundus, et kava oli

just viimase järgi üles ehitatud. Silvano, kes on suurepärase metoodik vokaal-pedagoogika valdkonnas, ei küündinud lavalaudadel paljude poolt loodetud tasemeni. Maailm on täis n-õ ühe vitsaga löödud vokaliste ja seda juba soliidse eas daami nende hulka kindlasti arvama ei pea, kuid tema stiili mõista on ülimalt keerukas, kui mitte võimatu. Silvano kasutas häält kui pilli – nagu elavat saksofoni, mis tegi mõnedki käigud Lovano instrumendiga sünkroonis. Paraku kippus tema vokaalis nappima konkreetsust, noodilt teisele libisemine jättis lihtsalt ebamäärase ja sugugi mitte veenva mulje. Tabavalt võtab Silvano esituse kokku Raivo Tafenau lause: "Temas on tarkust, kuid karismast jääb kahjuks puudu."

Joe Lovano näitas aga ometi maailmatasemat. Kõikudes oma improviseerimises tonaalse ja atonaalse muusika piiril, ei kaotanud ta kordagi head kõla. Tema tekitatud heli oli küll ümar, aga juba järgmisel hetkel energiliselt purskuv. Lovano esitus polnud tavakuulaja jaoks liiga keeruline, kuid selles peituv harmooniatunnetus avas asjatundlikumale publikule veel omakorda eraldi helimaastiku.

Kava ülesehituses oleks võinud üht-teist ehk teisiti olla. Eesti vanema põlvkonna saksofonist Avo Joala tahtnuks ühte ballaadi. "Lugude nimekirja koostamisel pandi ilmselgelt liialt rõhku laulja võimetele. Seetõttu kippusid nii mõnedki momendid harmooniliselt lihtsaks jääma," arvas Joala, tunnistades samas, et Lovano kõrges tasemes pole kahtlustki. Kontserdi ajal tekkis tööpoolest tahtmatu küsimus: kuidas oleks Silvano mõnda ilusat standardit laulnud? See, et ballaadi ei pakutud, pole päris tõsi. Aeglasem vahepala siiski tuli, kuid võib-olla soovinuks publik midagi väheke traditsioonilisemat.

Ei tohi ära unustada, et laval viibisid ka meie oma muusikud. Jaak Sooäärest ja Jürmo Eesperest rääkides jääb veidi arusaamatuks, milleks oli vaja nii klaverit kui ka kitarrit. Eestlaste tähtsaimaks ülesandeks jäi muidugi meeldiva tausta pakkumine, kuid mõlemale anti ka võimalus soleerida. Sooäärel õnnestus ansambli kõlapildi ja soolodega ehk veidi paremini haakuda kui Eesperel.

Kokkuvõttena oli kontserdil nii head kui halba. Hea oli vaieldamatult Lovano ise, kes jäi küll kahjuks publikule vahest liiga kaugeks. Halva hulka kuulus kava ühekülgne ülesehitus ja mitte just väga sujuvalt kulgenud kokkumäng, mis on sellise spontaanse koosseisu puhul ka mõistetav. Lõpetuseks sobivad Raivo Tafenau sõnad: "Olin kohal nii *workshop*'ides kui jämmil. Ausalt öeldes jättis Lovano seal, vahetus kontaktis, parema ja võimsama mulje. Kontserdil jäi küll puudu üks ilus meloodia, kuid Lovano kuulub ikkagi nende maailma tippude hulka, kelle käekirja tunneb ära kolme sekundiga."

Silvano ja Sooäär, Lovano ja Barshay.
FOTO RAINER OJASTE

Oreli sisse minek

REIN KALMUS

organist

Novembri esimestel päevadel said teoks IV Tartu orelimuusika päevad. On sümbolne, et suurürituse avaakordiks oli Olav Neulandi film "Oreli sisse minek", mis räägib meie orelimuusika *grand old man*'ist, professor Hugo Lepnurmest, kelle tähtsus orelimuusika propageerimisel, oreelite eest hoolitsemisel ja uue organistide põlvkonna kasvatamisel on hindamatu. Ka avaürituse toimumispaik mõjus värskendavalt, sest ega ei mäletagi, millal Tartu roomakatoliku kiriku viimane orelikontsert toimus. Orelimeister Ago Tint on kiriku oreli renoveerimisega tublisti vaeva näinud ja romantilise kõlaga pill helises taas oma täies ilus.

Filmile järgnenud kontserdil kõlas meie tipporganistide esituses eesti heliloojate orelimuusika klassika – A. Kapi, Süda ja Tobiase teosed. Eesti heliloojad on kodupublikule ja küllap ka esitajaile südamelehedased, nende loomingust õhkub meie kodunurmede hõngu ja lapsepõlvveradade kordumatut kaja.

Orelimuusika päevade kaks järgmist kontserti olid meie külaliste päralt. Teise novembri õhtul esinesid Tartu Peetri kiriku orelil Wolfram Syré Norrast ja Peter van Dijk Hollandist. Eesti publiku jaoks peaksid need olema juba tuttavad nimed, kelle tippasemel esitusele on varemgi olnud võimalik kaasa elada. Sellel kontserdil tõi Syré kuulajate ette läbilõike saksa helilooja Vincent Lübecki teostest ja Van Dijk esitas kava J. S. Bachi orelimuusikast.

Seekordseid orelipäevi rikastas ka pillide kuninga väiksem sugulane klavessiin. Kolmanda novembri õhtul oli Tartu Jaani kirikus võimalik kuulata Kölni Muusikakõrgkooli klavessiiniprofessorit Ketil Haugsandi. Kavalehel nimetati teda markantseks isiksuseks ning vahetu kokkupuude vaid kinnitas seda iseloomustust. Suurepärase suhtleja, võluv õpetaja ja briljantse mängutehnikaga muusik – need omadused tegid temast ühe orelipäevade suurema tähe. Nõtkus ja elegants, millega ta esitas Couperini, Balbastre'i ja Bachi teoseid, jättis paljudele kustumatu muusikaelamuse.

Tartu Jaani kirikus toimus teinegi kontsert, kus astusid üles Tallinna Poistekoor, kammerkoor Voces Musicales ja ansambel Tubae Revaliensis. Oreli taga oli Ene Salumäe ning kõik esinejad sulatas kokku noor dirigent Risto Joost. Kontserdi kavas olid inglise heliloojate Henry Purcelli ja Jeremiah Clarke'i teosed, vaheldusrikas programm oli hästi tasakaalus ja esitus igati soliidne. Eraldi väärivad äramärkimist soolonombrid Risto Joosti esituses, mis panid kuulama ja kaasa elama. Häid kontratenoreid pole maailmas just palju ja on väga meeldiv, et meie väiksel Eestimaal on sirgunud selles vallas tõeline tegija.

IV Tartu orelimuusika päevad said väärika lõpu galakontserdiga Vanemuise kontserdimajas. Kuulajate ette astusid taas meie tipporganistid eesotsas väsimatu Andres Uiboga ning toreid punkti pani külalisesineja Peter van Dijk. Kava ulatus vanamuusikast tänapäeva eesti oreliloominguni, sekka mahtus ka Toomas Trassi orelimprovisatsioon Messiaeni teemal. Kontsert lõppes vähetuntud autorite romantilise orelimuusikaga Van Dijki esituses, meelde jäävaim oli Johann Christian Heinrich Rincki "Introduktsioon, teema, variatsioonid ja finaali", mis on väga humoorikalt üles ehitatud meilegi tuntud lastelaulu teemale. Vanemuise kontserdimaja akustika ei soosi eriti organisti, kuid kõik esinejad olid sellele vaatamata igati tasemel.

Tartu orelimuusika päevade lahutamatu osa on meistrkursused,

mille läbiviijaid oli sel korral koguni kolm: Peter van Dijk käsitles Muffat' ja Wolfram Syré Lübecki oreliloomingut, Ketil Haugsand J. S. Bachi klavessiiniloomingut. Meistrkursused on muusiku jaoks mõõdapääsmatud oma oskuste täiendamiseks ja suurema professionaalsuse saavutamiseks – on ju õpetajaiks tipptegijad, kes suudavad oma valdkonnas välja tuua selliseid mikroskoopilisi nüansse, milleni erialatunnis ei ole ehk jõutudki. Vastukajad olid sel aastal väga positiivsed, eriti rõhutati õppetundide meeldivat õhkkonda. Õpetajad suhtusid oma õpilastesse isaliku heatahtlikkusega ja sõbralikult ning põnev oli näha, kuidas õpetajate silmis süttis mingi eriline helk, kui nad tajusid õpilase head taset ja arengupotentsiaali, või siis soe mõistev naeratus, kui oli näha, et õpilasel on ees veel pikk tee kõrgemale tasemele.

Toimunule joont alla tõmmates võib öelda, et IV Tartu orelimuusika päevad oli omanäoline üritus. Siirad tänusõnad tehtud töö ja nähtud vaeva eest korraldajatele eesotsas EMTA oreliprofessori Andres Uiboga. Tänuõnad ka esinejatele, kes sütitasid kuulajais uut armastust oreli ja klavessiini vastu: Kristel Aerule, Peter van Dijkile, Ketil Haugsandile, Ulla Krigulile, Aare-Paul Lattikule, Wolfram Syréle, Tiia Tennole, Pille ja Urmas Taniloole, Toomas Trassile. See pole pelgalt loetelu meie tänastest tipporganistidest. Need nimed esindavad koos paljude teistega orelisõprade perekonda, kes üksteist toetades ja innustades liiguvad ühiselt üha uute väljakutsete poole.

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Pühapäev
10. detsember 2006
kell 14.00
Estonia kontserdisaal

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
SÜMFOONIAORKESTER

solist **Sten Lassmann**, klaver
dirigendid **Toomas Vavilov**
Claudio Ivan Ordaz Garcia
(Mehhiko)
kavas:
Johannes Brahms – Traagiline avamäng
Sergei Rahmaninov – Klaverikontsert nr 2
Ludvig van Beethoven – Sümfonia nr 3 "Eroica"

Info: www.ema.edu.ee Sissepääs TASUTA

Reis ümber maailma

Mauricio Kageli juubelikontsert Tallinnas

KADRI-ANN SUMERA

pianist

Aasta 2006 pole mitte ainult Mozarti juubeliaasta. Ümmargune sünnipäev on ka mitmel elaval klassikul. 30. oktoobril toimus Estonia kontserdisaalis ühe 20. sajandi teise poole isikupärasema helilooja Mauricio Kageli autoriõhtu, mis pühendatud suurmeisteri 75. sünnipäevale. Kölni nüüdismuusika ansambel musikFabrik esitas helilooja enda dirigeerimisel kuus pala Kageli tsüklist "Tuulteroosi palad".

Kagel elab praegu küll Berliinis, ent sündinud ja kasvanud on juudi soost helilooja Argentinast. Kuigi ta ise peab ennast kosmopoliidiks, avaldub tema loomingus paljuski ladinaameerikalik temperament ning kalduvus müstitsismi ja teatraalsusse. Oluline on mainida, et Kageli kirjandusõpetajaks oli Jorge Luis Borges, kelle mõju hindab ta tähtsamaks kui oma muusikaõpetajate oma. Märkatava vahe Vana ja Uue Maailma mõtteviisis tingib Kageli sõnul traditsioon, mis Euroopas on pikk, Ameerikas aga lühike. Euroopas toetub kogu kultuur aastasadade jooksul välja kujunenud autoriteetidele ja tõekspidamistele, milles ei kahelda, Ameerikas suhtutakse aga eeskujudesse märksa vabamalt. Sellist mõtteviisi võib kindlasti tajuda ka Kageli loomingus, mis hiilgab oma ebakonventsionaalsusega ja milles kindlasti ei tasu kõike surmtõsiselt võtta.

Kageliga seostub esmajoones sõna "muusikateater". See mõiste on läbi 20. sajandi nihkunud oma algsest tähendusest üsna kaugele. Kui veel sajandi algul mõisteti selle all põhiliselt ooperit ja balletti, siis praegu tähistab muusikateater pigem teatraliseeritud kontserti. Sellise teatri eesmärk pole mitte jutustada lugu, vaid tekitada seoseid erinevate meelte vahel, äratada ja suunata tähelepanu harjumatuks radadele, luua uudeid kujundeid. Kagel ise ütleb, et tema lähtub oma muusikateatris pillimängijatest – kõiki tegevused ja kujundid on tuletatud normaalsetest pillimängu liigutustest. Laval pole ei näitlejaid, lauljaid ega tantsijaid, kõiki tegevusi sooritavad muusikud ise.

Viimastel aastatel on Kagel siiski tegelnud ülekaalukalt n-õ puhta (või peaaegu puhta) muusikaga, kus teatralsete

Ansambli musikFabrik hoogne mäng klappis suurepäraselt vitaalse juubilariga Mauricio Kageli loominguga.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

elementide kasutamine on viidud miinimumini. Sellesse ajajärku kuuluvad ka "Tuulteroosi palad" (1988–1994).

Peaaegu tunnistama, et läksin kontserdile mõningase eelarvamusega. Nii palju, kui olen Kageli muusikaga tuttav, on see alati tekitanud minus vastakaid tundeid. Ühelt poolt on ta kahtlemata väga ere isiksus, julgete ideede ja lennuka fantaasiaga, teisalt tunduvad mulle tema teosed kohati lõpuni välja töötamata ja pisut labasusega. Ma pole kindel, kas soovin ilmtingimata kontserdil kuulata näiteks vannitoamiljööde torude undamise ja soolestiku korinaga (teoses "Atem" puhkpillile), kuigi tegemist on kahtlemata leidlike kõlaefektide ja lõbusa ideega (kaasa naeris ka siinkirjutaja). Samuti meenub teos, mis koosneb kivikamakate ämbrisse kukutamise kolinast, väikese uksemudeli paugutamisest, plekiga tärisemisest jne, ning mis oleks olnud väga lõbus, kui see oleks kestnud kümme, aga mitte nelikümmend minutit. Kartsin ka selle kontserdi puhul, et kohtan sisuliselt põhjendamatu väliseid efekte. Sain aga hoopiski meeldiva üllatuse osaliseks.

"Tuulteroosi palad" salongiorkestrile kirjeldavad kaheksat ilmakaart, tehes na-
gus muusikalise reisi läbi maailma. Ilma-

kaared on suhtelise iseloomuga mõisted – argentiinlasele Kagelile tähendab põhi seda, mida meie jaoks lõuna. Seetõttu ei ole ükski ilmakaar mingi konkreetse kohaga seotud. Pigem on siingi pealkiri nagu mäng, mis annab ettekäände kõige erinevamate muusikaliste stiilide eklektiliseks sulamiseks. Muusika on vaimukas ja suhteliselt kergesti kuulatav tänu oma rütmikale põhjale ning väga rikkale ja kaunile kõlamaailmale. Siin on Kagel kasutanud klassikaliste instrumentide kõrval ka hoopis uutmoodi helitekitajaid – näiteks kõlas kilekoti soolo ja patjade vahemäng. Sedapuhku ei tekkinud tunnet, et sellised pillid oleksid kaasatud vaid visuaalse efekti ja üllatusmomendi tarvis; selgus, et oskuslikult kortsutatuna ja muude pillidega segatuna võib kilekott, aga samuti padi, kirves, kõrvits või vahtplasti krõpsutamine tõepoolest kaunitl kõlada. Ansambli löökpillimängija Thomas Oesterdiekhoff tegutses kogu selle võimsa pilliarsenali vahel tõelise elegantsi ja enesekindlusega. Just kõlapilt oligi kõige nauditavam, aga samuti rütmimpulss ning ansambli elu- ja mängurõõmust särisev esitus. Teatralset oli siingi, aga minimaalselt – kindlasti äratas publiku tähelepanu tavatute "pillide" kasutamine, mida ka hoogsalt eksponeeriti, samuti oli muusikale lisatud diskreetne värvi- ja valgusemäng ning õige vähe ka teatraliseid žeste, mis olid taandatud esinejate sünkroonsetele peapööretele (ilmselt siis ilmakaarte suunda?) iga osa lõpus.

Ansambel musikFabrik jättis väga süm-
paatse mulje. Esitust ei saanud küll nimetada täiesti veatuks, kuid väikesed ebatäpsused korvas hoogsus, elurõõm ja mängulust, mida nii ehedalt laval just sageli ei näe ja mis ometi on see kõige olulisem. Õppust annaks sellelt ansamblist võtta ka ses suhtes, et neil on kombeks esineda aeg-ajalt koolides muusikapedagoogiliste projektidega, kus lastele muusikat tutvustades antakse neile võimalus ka ise kaasa lüüa – kas siis pillimängija või kommentaatorina. Sellised harivad ja mängulised projektid kulusid siinmailgi ära ja suurendaksid kindlasti järeltuleva põlvkonna huvi ja tähelepanu klassikalise muusika vastu.

Kaseke 22 aastat hiljem

VALLO JÄRVIS
muusikasõber

Kolmanda novembri õösel väristas iidse tselluloositehase müüre eesti progerocki legend Kaseke. See oli ansambli esimene koosinemine pärast kahekümne kahe aastast vaheaega.

Kell pool üksteist on lava ümbruses publikut hõredalt. Mängib Radari plaat ja rahvas ammutab kontserdimeeleolu baaridest. Ringi vaadates võib seltskonna vanuseks hinnata 20–50 aastat. Seega on neid, kes esinejat elus kordagi näinud pole. Kell üksteist on lava ees rahvast juba piisavalt, kuid algus venib. Radari plaat mängib ikka veel. Õhk saalis vahetub järk-järgult tubakasuitsu vastu. Kell 23.25 kuulutatatakse lavalt Kaseke välja, mikrofone ette astub Margus Kappel, kes mängib umbes minuti pehmete klahvidega lastesüntesaatorit. Selle ajaga on kohad sisse võtnud Mart Metsala, Ivo Varts, Priit Kuulberg, Ain Varts ja Riho Sibul. Kappel paneb mänguasja käest ja tema Korgi läbilõikav kiljatus sunnib saali võpatama. Algab Kappeli “Elevant”. *Sound* on vali ja massiivne, mis elevandile isegi sobib, kuigi Kaseke kõlab nagu üleprodutseeritud *heavy metal*. Pärast võimsat avalööki tuleb flöödiga Peeter Malkov ning teatab, et nad kavatsevad mängida muusikat, mis neile endile väga meeldib. Jätan hüüdmata: “Meile ka!”

Edaspidi heli paraneb ning muusika nüansid ja dünaamika on paremini jälgitavad.

Kõlab Ain Vartsi “Valhalla”. Perfektselt esitus. Olen segaduses – kas vahepeal on üldse kakskümmend kaks aastat möödunud? Mehed näivad sama värsked, mängukogemust on juurde tulnud ja lavatehnika on parem kui kaheksakümnendatel. Olav Ehala “Elevantsi hirmulaul”. Hm, kas mitte liiga palju elevante? Erinevalt Kappeli elevandist, kes sammus julgelt, nii et maa värises, on Ehala elevants ärevil, kartlik ja põikleb siia-sinna, justkui mõeldes, kas tasub edasi minna. Keeruline lugu, mängitud nagu noodist. Äkki ongi? Peeter Malkov puhus flöödile igatahes hinge sisse. Mart Metsala “Salajane rõõm”. No mis salajane – selge rõõm selle üle, et kitarristide eest on seda lugu salajas hoitud. “Põletaja”. Autor Ain Vartsi mäng ei jäta teisele kitarrile ruumi. Nüüd on plaadi “Põletus” esimene

Legendid kitarridega.
FOTO MATS ÖUN

pool järjest ära kuulatud.

Peeter Malkovi “Minu kala”. Kena vahepala – autor saab flöödi tühjaks puhuda, klahvpillidel saadab Mart Metsala. Aplausi saatel tuleb lavale Tõnu Naissoo ja viib meid jazzi radadele. Tema “Sõnum” on pärit Kasekese varasemast, jazz-rocki perioodist. Flöödil on kandev osa, Ivo Vartsi löökriistad lisavad kenasti vürtsi.

Seejärel saavad algusest peale laval olnud pillimehed puhata, samas kui Naissoo saadab mini-Moogilt taevastesse kõrgustesse kosmilisi helisid. Tulevad tagasi Kuulberg, Vaht, Sibul, Malkov, Metsala ja Ivo Varts, et võtta ette “Pikk päevatee”, mille autor Tõnu Naissoo jääb samuti lavale. Huvitavalt mõjub Moogi ja kitarrid duell. Mart Metsala

“Tantsija” algab mõnusa trummisoolooga, kus Andrus Vaht ja Ivo Varts teineteist täiendavad. Siis naaseb Ain Varts ja lahkub Naissoo, kõlab “Tantsija”, mille teeb eriti nauditavaks Riho Sibula kitarrisoolo.

Ain Vartsi “Laupäeval koos isaga” on huvitav selle poolest, et erinevalt plaadile salvestatust mängib klahvpillile Mart Metsala. Riho Sibula “Näotused” on väga dünaamiline ja tehniliselt (vähemalt kitarristi jaoks) vahest kõige keerulisem lugu. Rõõm kordaminekust on Sibula näol pärast lõppu selgelt näha, näotu on vaid see, et tema kitarrid veidi vähe kuulda oli. Ametliku osa lõpetab Sibula “Kala jälg vees”, kus Ain Vartsi kitarr meenutab rohkem kui kunagi varem Carlos Santana oma.

Pärast kestvaid ovatsioone mängib Kaseke ka laenatud loomingut. Kogenumad tunnevad ära palad “Observations & Reflections” (Billy Cobham), “The Pump” (Tony Hymas, Simon Phillips), kus Riho Sibul ei jää originaali esitajale Jeff Beckile millegi poolest alla, ja “Rock’n’roll Jelly” (Stanley Clarke) – pane silmad kinni ja Beck on taas laval. Siis on lahing läbi. Garderoobisabas käib magamatusest ja suitsuvingust väsinud peast läbi mõte: kas lähiajal saab ka Radari kontserdi algust oodates Kasekese plaati kuulata?

Kaseke sündis paroodilise kriminaalpunk-projekti Propeller ärakeelamise tulemusena 1980. aastal. Miks paroodilise? Eks pärispungi tunnuseks ole ju alati olnud see, et pillimehed ei oska mängida ja juhtmed lähevad kogu aeg katki. “Propal” aga olid nii pillid kui mehed tiptasemel. Seetõttu polnud probleem ka 180-kraadine suunamuutus. Kuigi nime Kaseke taga nägid osavad ridade vahelt lugejad selget irvitamist nõukogude rahvakunsti üle (rahvakunstikollektiiv Berjozka), ei saanud ansambli otseselt midagi ette heita. Igatahes ootasid kultusobjektist ilma jäetud noored huviga uut ja põnevamat jalahoopi punase taguotsa pihta. Seda aga ei tulnud.

Kuna kollektiivil keelati lauludega esineda, tuli Alendril ja Volkonskil paratamatult lahkuda. Bassist Priit Kuulberg, kitarristid Ain Varts ja Riho Sibul, trummar Ivo Varts ja flötist Peeter Malkov valisid uueks suunaks sügavamõttelise läbikomponeeritud instrumentaalrocki. Kui Ivo Varts sõjaväkke võeti, tuli trummide taha Andrus Vaht, oma värsked ideed tõi ansambliisse ka Tõnu Naissoo. 1981. aasta lõpul loovutas Naissoo oma koha Mart Metsalale ja see koosseis püsis lõpuni, aastani 1984. Ilmus kaks plaati: EP “Sõnum” (1981) ja LP “Põletus” (1983). Aastal 2000 koondati mõlemad plaadid CD-kogumikule “Põletus/Sõnum”.

Kaseke esines Tartu levimuusika päevadel ja võitis seal 1981. aastal *grand prix*. 1982. aastal ärastasid tähelepanu kitarrist Riho Sibul ja tema instrumentaalpala “Näotused”, 1983. ja 1984. aastal võitis Kaseke publikuhääletuse. 1983. aastal rikuti ka “vaikimisivannet” ja mängiti koos Rein Rannapiga Urmas Alendri ja Tallinna Koolinoorte Segakoori saatets.

Kakskümmend viis aastat hiljem

Eesti Filharmoonia Kammerkoor pidas sünnipäeva

KAIE TANNER

koorijuht

Eesti Filharmoonia Kammerkoor ehk EFK (või lihtsalt Fila koor) on eesti koorimaastikul omaette nähtus – üks kahest nähtusest, mida ka välismaal kindlasti teatakse. Teine neist on mõistagi laulupidu.

EFK on plaadistanud aukartust ärataval hulgal muusikat (suurem osa sellest eesti heliloojate) ning annab aasta jooksul 60–70 kontserti (suur osa neist väljaspool Eestit). Varem oli tavaline, et pool koori aastast möödus kontserdireisidel, kuid nüüd on maailm ökonoomsem ning reiseid lühemad. Praegu on koori tööplaanis üks kolmenädalane turnee aastas, viisteist aastat tagasi sellest lühemat reisi ette ei võetudki.

Igal kooril on oma lugu, inimesed ja muusika – tegurid, mis koori nägu kujundavad. Fila koori nägu palusin kirjeldada selle asutajal **Tõnu Kaljustel**, lauljatel **Kaia Urbil**, **Kaido Jankel** ja **Hele-Mai Poobusel**, koori direktoril **Anneli Undil** ja praegusel kunstilisel juhil **Paul Hillieril**. Viimaselt nädala jooksul kahjuks vastuseid saada ei õnnestunud.

Algus

Kui konservatooriumi tudeng Tõnu Kaljuste 1971. aastal Ellerheina kammerkoori juhatama hakkas, esindasid Eestis professionaalset koorimuusikat Eesti Raadio segakoor, Riiklik Akadeemiline Meeskoor ning kutseliste ooperiteatrite koorid. Aasta pärast võitis noor dirigent oma kooriga Tallinna rahvusvahelisel koorifestivalil laureaadi tiitli, veel viis aastat hiljem pakkus Arvo Ratas sepp neile osalemist rahvusvahelisel koorikonkursil Ungaris, Debrecenis.

“Ta pidi ise Teaduste Akadeemia meeskooriga sinna konkureerima minema, kuid oli laulupeoaasta ning ta ei saanud kahte asja ühendada,” meenutab Tõnu Kaljuste. “Pakkus siis mulle, et mine vaata, põnev konkurss. Meie jaoks oli see esimene minek väljapoole Nõukogude Liitu. Võitsime kõigis kategooriates, lisaks *grand prix* ja parima dirigendi preemia.”

Ellerheina kammerkoor võistles Debrecenis rahvalaulu ja nüüdismuusika

kategoorias. Esimeses oli kohustusliku teosena kavas Bartóki seatud ungari rahvalaul, lisaks laulis koor Kreegi teoseid ja Tormise “Jaani laulu”. Nüüdismuusika kategoorias esitati “Raua needmist” ning kohustuslikus korras kaasaesget ungari muusikat. Debreceni konkurss on praeguseni üks kõrgema taseme ning pikemate traditsioonidega koorivõistlusi Euroopas. Selle võitmine oli omal ajal piisavalt kõva sõna, et suruda läbi otsus muuta Ellerheina kammerkoor professionaalseks kollektiiviks – Eesti NSV Riikliku Filharmoonia Kammerkooriks.

Eesti Raadio segakoor ja Riiklik Akadeemiline Meeskoor olid juba olemas, kuidas veendi otsustajaid, et just nüüd on Eestile sellist professionaalset kammerkoori vaja?

Tõnu Kaljuste: Minu püüdlus oli luua kutseline kammerkoor. Selle nimel ma kõik need aastad alates seitsmekümnendate algusest töötasin. Harjutasime amatööridena väga tihedalt, kolm korda nädalas ning repertuaar kasvas jõudsalt. Üliõpilasena häiris mind, et Eesti kutselised koorid olid maailma mastaabis analoogsete kollektiividega võrreldes amatöörid – kulutasid teoste õppimiseks mitu korda rohkem aega kui kutselise staatusele sobiv. Kuna Eestis olid vaid suured profikoorid, oli võimalik leida nišš kammerlauljatele. Olime seega teise žanri viljelejad ega läinud suurte kooride mängumaale. Ja kuna Moskvas ja Kiievis olid kutselised kammerkoorid juba loodud, oli mul võimalik pärast võitu Debrecenis Arnold Greeni, Tiit Kolditsa ja Oleg Sapožnini vahendusel võimudele pinda käia, et need tulevikule mõtleksid. Arvan, et otsustavaks said ikkagi huvitavad kavad ja koori kaunis kõla.

Teadsid sa kindlalt, millist muusikat teha tahad?

Kindel oli usk, et loon isikupärase koori, millesarnast teist pole. Usk Tormise muusikasse tekitas kindla aluse. Õppisin stiile, arendades end ja koori. Küsimusi oli väga palju, ajapikku saime ka vastused. Kogemused eri ajastute muusikaga on arendanud meid kõiki, heliloojatest löid põhja Bach ja Tormis.

Nii lihtne siis professionaalse koori loomine ongi – aastake lobitööd ja valmis. Vastuseisu polnud?

Sõber Peeter Lilje näitas mulle Estonia teatri koormeisteri laual olevat kutseliste kooride dirigentide ühiskirja kultuuriministrile, kus avaldati nõrdimust uue koori loomise üle. Peapõhjusena oli kirjas, et konservatoorium ei jõua ette valmistada nii palju kutselisi lauljaid, milles neil oligi õigus. Aga ma ei soovinudki väljakujunenud lauljaid – meil olid looduslikud hääled, kellega alustasime iseõppimist. Hiljem jõudsid paljudki konsssi.

Pärast kahekümneaastast tööd pani Tõnu Kaljuste 2001. aastal Filharmoonia Kammerkoori kunstilise juhi ameti maha, öeldes: kaua sa ikka sama bändi teed. Aga välismaalase jaoks tegutseb Eestis ikka “Toonu’s Chamber Choir” või “Kaljuste Chamber Choir”, kusjuures rääkija enamasti teab, et praegu juhatab koori Paul Hillier. Ja ka Kaljuste pole koori eest kadunud, vaid töötab edasi külalisdirigendina. Hiljuti andis ta Nigulistes kaks kontserti Pärdi teosega “Kanon pokajanen”, eeloleval suvel ootavad kontserdid Viinist, Naissaarel, Itaalias, Saksamaal ja Iirimaa.

Inimesed

Eesti Filharmoonia Kammerkooris laulab kakskümmend kuus inimest: seitse sopranit, kuus alti, kuus tenorit ja seitse bassi. Nendega töötavad kunstiline juht Paul Hillier, külalisdirigendid (sel hooajal Tõnu Kaljuste, Olari Elts, Kaspars Putniņš, Roland Böer, Daniel Reuss ja Andrew Lawrence-King) ja koormeister Mikk Üleoja. Peale selle on koori palgal kolm hääleseadjat (kaks neist ühtlasi koori lauljad), direktor, produtsent, raamatupidaja, haldusjuht, turundusjuht, noodikoguhoidja, sekretär ja kostümeerija.

Kahekümne viie aastase tegevusaja jooksul on kooril olnud vaid kaks kunstilist juhti – Tõnu Kaljuste ja Paul Hillier. Lauljad on vahetunud rohkem, kuid ligi veerand koosseisu ehk kaheksa inimest laulab kooris esimesest hooajast alates. Need on bassid Allan Vurma, Kalev Keeroja, Aarne Talvik ja Tõnu Tormis, sopranid Kaia Urb ja Vilve Hepner, alt Tiiu Otsing ja tenor

FOTO KAUPU KIKKAS

Tiit Kogerman. Koori direktori kohal on töötanud palju inimesi, neist kõige kauem praegune direktor Anneli Unt.

Fila koori lauljate hulgas on esindatud erinevad erialad. Kaia Urb on konservatooriumi lõpetanud koorijuhimusiikapedagoogina, Hele-Mai Poobus lauljana, Kaido Janke muusikapedagoogina.

Kuidas ja millal te kammerkoori sattusite?

Kaia Urb: Tulin kammerkoori esimese hooaja keskel, kui olin lõpetamas oma suunamisaega kooli muusikaõpetajana.

Hele-Mai Poobus: Mina laulan Filas 2005. aastast. Enne seda olin Estonia ooperikooris, aga töö seal muutus veidi

ühetaoliseks, ehkki armastan väga ooperimusiikat. Pealegi on kammerkoori repertuaar mitmekülgsem ja siin on nii toredad inimesed.

Kaido Janke: 1992. aastal osalesin Maailma Noortekoori konkursil ning Tõnu, kes tollal seda koori juhatas, oli žürii esimees. Pärast seda kutsus ta mind Filharmoonia kammerkoori ettelaulmisele ning saingi sisse.

Kuidas on Eestis lood professionaalsete koorilauljate valikuga?

Anneli Unt: Lauljate järelkasv on EFK kõige karmim probleem. On aastaid, kus konkursil on üle kümne soovija, aga ükski ei sobi.

Töö professionaalses kammerkooris nõuab üsnagi spetsiifilisi oskusi, mida Eestis eriti kusagil ei õpetata. Oleme seni hakkama saanud, aga see on raske.

Kaia Urb: Avalikule ettelaulmisele tuleb lauljaid aastate lõikes erinevalt, viimasel ajal põhiliselt laulukateedri lõpetanuid. Nende puhul torkab silma peamiselt ooperile suunatud vokaalne ettevalmistus ja esteetika, samas liiga suured probleemid noodistlugemisega. Siinjuures võiks julgustada laulvaid inimesi endast teada andma ka ametlikku ettelaulmist ära ootamata.

Miks on admininimeste (Tõnu Kaljuste väljend – K. T.) kaader Filharmoonia kammerkooris nii tihedalt vahetunud?

Tõnu Kaljuste: See on normaalne. Eestis pole teiste teenindamine üheski valdkonnas arenenud, arengule kaasa aitamine nõuab palju ego maandamist. Muusiku taseme määravad muusikalised oskused ja neid oleme me õppinud hindama. Kunsti administreerimise taseme määrab haare kunsti- ja rahamaailmas pluss iseloomude ja töö sobivus. See on peen kunst, kus omavaheline keemia peab sobima. Kui ei sobi, siis peab teenindajat vahetama; Esa-Pekka Salonen vahetas Los Angelese filharmoonikute mänedžeri aasta jooksul neli korda. Võrreldes maailma erinevate kunstikollektiividega pole EFK muutused sugugi tihedad. Nad on olnud vajalikud ja sisulised.

Mis on kooris muutunud seoses kunstilise juhi vahetusega?

Anneli Unt: Muusikamaailmas on nii koorides kui ka orkestrites kunstilise juhi vahetumine väga tavaline ja normaalne asi. Professionaalne kollektiiv peab suutma teha kvaliteetset tööd erinevate juhtide käe all – kui kooslus töötab ainult ühe liidriga, on see tegelikult rühm entusiastlike mõttekaaslasi, mitte professionaale. Minu meelest tuli just Kaljuste lahkumisega ilmsiks see, kui tugeva kollektiivi ta oli rajanud. Suurte muutuste keerises jäi EFK väga edukalt püsima.

Kaia Urb: Repertuaaris on kaalukauss kaldunud *a cappella*-koorimuusika poole, kuna Paul Hillier paistab selle vastu rohkem huvi tundvat.

Kaido Janke: Hillier on stabiilsem ja rahulikum, kontserdil üldjuhul üllatusi ei juhtu. Tõnul tuleb ikka just kontserdil mõni uus ja huvitav sõhvatus, mille realiseerimiseks peavad lauljad valmis olema ning mis annab kontserdile värskema ja heas

EFK salvestatud CDd:

- Veljo Tormis, Unustatud rahvad, ECM, 1992
- Arvo Pärt, Te Deum, ECM, 1993
- Kaunimad laulud (Eesti koorimuusika 19.–20. sajandist), Vox Est/Forte, 1994
- Erkki-Sven Tüür, Crystallisatio, ECM, 1996
- Arvo Pärt, Litany, ECM, 1996
- Veljo Tormis, Lausumine, Virgin Classics, 1996
- Arvo Pärt, Beatus, Virgin Classics, 1997
- Arvo Pärt, Kanon pokajanen, ECM, 1998
- Eesti lauleldused (katkendid eesti laulumängudest), EFKK, 1999
- Veljo Tormis, Pikse litaania, ECM, 1999
- Paul Giger, Ignis, ECM, 2000
- Laulu palju (Veljo Tormise looming), Carus, 2000
- W. A. Mozart, Vesperae et Litanias, Carus, 2000
- W. A. Mozart, Litanias, Carus, 2000
- Antonio Vivaldi, Salmi a due cori, Carus, 2002
- Antonio Vivaldi, Gloria, Carus, 2003
- Baltic Voices I–III (Läänemere-äärsete maade muusika 20. sajandist), harmonia mundi, 2002, 2004, 2006
- The Powers of Heaven (vene barokiajastu kirikumuusika), harmonia mundi, 2003
- Rachmaninov – All-Night Vigil, harmonia mundi, 2005
- Lepo Sumera Seenekantaat, BIS, 2005
- Arvo Pärt Da pacem, harmonia mundi, 2006

mõttes ettearvamatu õhustiku.

Kaia Urb: Just, Paul teeb proovis asja valmis, tuleb sellega lavale ja teeb kontserdil kokkulepitud kohas kokkulepitud liigutuse. Tõnu ei kujunda muusikat proovis päris lõpuni, vaid jätab mingi protsendi ka laval realiseerimiseks. Nii et erinevus on impulsiivsuses. Aga meie koorilaulja on tegelikult impulsiivsema lähenemisega harjunud.

Käesolev on Paul Hillieri viimane hooaeg kunstilise juhina. Alates 2007. aasta septembrist kujundab koori nägu kuni uue kunstilise juhi leidmiseni loomenõukogu, kuhu kuuluvad lauljate esindus, koormeister, direktor ja ka mõned muusikainimesed väljastpoolt koori.

Muusika

Kammerkoori kavades on figureerinud aukartust äratav arv heliloojaid Perotinusest Kaumannini. Siiski on koor rohkem tuntud just tänu Tormise ja Pärdi esitustele, need heliloojad domineerivad ka plaatidel. Tõnu Kaljuste ei vali ühtki teost ega heliloojat kavva põhjusel, et see läheb hästi müügiks või meeldib publikule. Ta ütleb lihtsalt: "Ma tegelen

asjadega, mis mind ennast huvitavad ja millel on mõte sees." Paul Hillier lähtub muusika valikul suuresti sellest, miliseid teoseid on perspektiivis võimalik plaadistada. Ka suur osa kontsertreise tehakse just plaadikavadege.

Kaia Urb: Väljaspool Eestit esineb koori kavades eesti muusikast kõige rohkem Pärdi nimi. Samas on mõlema dirigendi jaoks tähtsal kohal ka Tormise ja Kreegi looming ning nooremate eesti heliloojate, nagu Tüür, Tulev, Grigorjeva, Tulve jt, maailmale tutvustamine.

Milline näeb EFK välja kahekümne aasta pärast?

Tõnu Kaljuste: Kõik sõltub juhtidest.

Anneli Unt: Kui jumal annab ja Eesti riik võimaldab, on meil endiselt olemas kõrgetasemeline, paindlik ja maailmas tuntud muusikakollektiiv. Maailmas on orkestreid ja ka koore, mille vanust loetakse mitte kümnete, vaid sadade aastatega. Uute kunstiliste juhtide käe all koori nägu kindlasti teatud määral muutub, aga sünniga kaasa saadud geenid, "Kaljuste geenid" jäävad selle kooriga vist alatiseks. Ma vähemalt lootan nii.

RUBATO

"Poen neisse maagilistesse paikadesse, mis ühendavad vaikust ja heli."

Intervjuu helilooja Jay Schwartziga

RISTIN SIIMER

TMKK muusikateooria eriala õpilane

NYYD Ensemble'i avakontserdil (7. septembril Tartus ja 10. septembril Tallinnas), kus tuli esiettekandele Toivo Tulevi tšellokontsert "Before", kõlas muu hulgas ka ameerika päritolu helilooja Jay Schwartzi teos "Muusika kammeransamblile". Hetkel Kölnis resideeriv ja Euroopas kuulsust koguv Jay Schwartz on sündinud 1965. aastal San Diego, Californias. Pärast õpinguid Arizona ülikoolis tuli Schwartz 1989. aastal muusikateaduse stipendiumiga Saksamaale.

Lugedes kavalehelt Schwartzi tutvustust oma Eestis esitatava teose kohta, tekkis mul helilooja muusikaliste ideede vastu suur huvi. Leppisime kokku kohtumise 10. septembri pärastlõunaks. Täpsustamiseks helistasin talle mõned tunnid enne kokkusaamist. Esialgu kuulsin telefonist ainult kohutavat lärmi ja autosignaale, seejärel kostis Jay rõõmsameelne hääl: "Rentisin jalgratta ning olen praegu Piritra poole teel. Kas veidi hiljem oleks okei?" Kui hiljem, siis hiljem. Trehvasime pisut enne Tallinna kontserti – mina põnevil, helilooja järgneva kontserdi pärast juba kergelt ärevil.

Kuidas sattusid muusika ja just komponeerimise juurde?

Kui olin üsna pisike, kinkis vanaema mulle mänguoreli. Kuna mu vanemad ei olnud muusikaga seotud, polnud mul aimugi ei teostest ega ka noodikirjast. Olin veendunud, et interpreet on improviseerija. Ja just seda ma mänguorelil tegema hakkasingi. Seega oleks ma nagu heliloojaks kasvanud.

Teismeeas avastasin loomulikult laia ja rikka muusikamaailma ning mõned aastad hiljem otsustasin astuda Arizona ülikooli klaverit ja kompositsiooni õppima.

"Loomulikult huvitab mind kuulajate reaktsioon, ent oma käekirja ma nende pärast muutma ei hakka."

FOTO RALF BAUMGARTEN

Kuidas tuli idee minna Saksamaale?

Euroopas elamisest unistasin kaua. Saksamaa oma traditsioonide, kultuuritausta ning, mis kõige tähtsam, kultuurilembusega oli minu jaoks paradiis. Niisiis otsustasin taotleda muusikateaduse stipendiumi Euroopasse. Mõistlikum ja nutikam oleks kindlasti olnud tulla kompositsiooni õppima, ent oma naiivsuses ma selle peale ei tulnud. Mulle oli põhiline Saksamaale pääseda, ükskõik mis ettekäändel.

Nii et muusikateaduseni sa ei jõudnudki?

Ei. Saksamaal olles pühendusin saksa keele omandamisele, kuna see oli minu arvates ainuvõimalik viis pääseda "sakslaste ridadesse".

Kuidas on ameeriklasena Saksamaal elada?

Suurepärane. Probleme pole sellega kunagi olnud, et olen välismaalane. Ameeriklasena Ameerikas elada oli minu jaoks hoopis keerulisem kui ameeriklasena Saksamaal. Euroopasse tulek oli kui kojusaabumine.

Noh, eks algul oli raske ka. Kuna ma ei astunud kompositsiooni erialale, siis puudusid mul vajalikud sidemed, mida

teised heliloojad just ülikooli päevil loovad. Saksamaal on see kohutavalt oluline, kelle juures keegi on õppinud või milline tähtis tegelane mõnda noort noodikriitseldajat toetab. Mina olin koolkonnatu ja ringkonnatu. Ent teisalt – heliloomingu aspektist – tuli selline "iseõppimine" mulle kasuks. Tihtilugu hakkavad noored komponistid (kas või alateadlikult) oma õpetajate stiili jäljendama. Minu muusika on sellistest mõjutustest vaba, ta oli algusest peale sunnitud olema originaalne.

Milline on saksa publik ja kriitikud?

Akadeemilised muusikud ise arvavad, et on ülimalt vastuvõtlikud ja avatud. Kuid tegelikult on neil kindel idee, kuidas uus muusika peab kõlama, ning kõik, mis jääb sellest paremale või vasakule, pole nüüdismuusika. Seega ei pea nad selle suhtes tolerantsed olema!

Ning mina, kes tulin muusikaellu tagauksest, ei kirjuta seda eeskujulikkude saksa nüüdismuusikat, nii et minu suhtes on akadeemilised ringkonnad üsnagi vaenulikud. Minu kontsertidel pole üldiselt soosivat kriitikat olnud. Tavapublikuga aga suhestub mu muusika üldjuhul hästi. Kuid eks leia ka vastupidist. Mäletan, kui kord pärast kontserti üks meesterahvas mul kratist kinni haaras ja teatas, et minu muusika on lihtsalt rõve. (*Naerab.*)

Samas, kui paljud saavad sellega kelkida, et nende kirjutatu inimeses nii negatiivset reaktsiooni tekitab? Emotsioon on emotsioon, kas siis hea või halb. See ongi see, mida ma publikule pakkuda tahan.

Kuid kriitikud, oh jah, neile meeldib ette kujutada, et nad on hirmus intellektuaalsed. Kui teose keskel paikneb A-duur kolmkõla, on see nende jaoks "red x" – keelatud tsoon, tonaalne muusika. Kuid sel pole tonaalse muusikaga mingit pistmist, see on kõigest mažoorne kolmkõla!

Kas see, et me oleme õppinud palju uut, dodekafooniasst kakofooniani, tähendab, et peame ignoreerima ja vältima kõike, mis oli enne seda, näiteks puhtaid kvinte ja suuri tertse? Neis intervallides on tõeline jõud, see on füüsika, mis neis kõneleb.

Leidub heliloojaid, kes üritavad paaniliselt publiku ja kriitikute maitsega kohanduda, samuti heliloojaid, kellele teiste arvamus üldse korda ei lähe ja kes kas või aastakümneid kangekaelselt sahtlisse kirjutavad. Kus seisad sina?

Ei seisagi. Loomulikult huvitab mind inimeste reaktsioon, ent oma käekirja ma nen-

de pärast muutma ei hakka. Ning hetkel tundub, et seda pole vajagi.

On sind mõni helilooja või hoopis kirjanik või kunstnik märkimisväärselt mõjutanud?

Põhiliselt kujunes mu stiil välja sõltumatult ja iseseisvalt. Ent noorena kuulasin palju Sibeliusse sümfooniaid, millest väga naiivsel viisil vaimustusin. Sibeliusse muusika kõneles küll konservatiivsemat keelt, ent oma motiivi- ja teemakäsitlusega avas ta muusikamaailmas täiesti uue ukse.

Olulised on minu muusikalisel kujunemisel olnud ka Schuberti kvartetid ja kvintetid. Salvestusi kuulates võlusid mind teemadevahelised lõigud, kus kostab interpreetide hingamist või üksiku jõhvi kokkupuudet keelega.

Heli tekkimise algushetk, see vaevu kostev hää, heli evolutsioon poogna surve ja kiiruse suurenemisel – nendest elementidest koosnevad minu kompositsioonilised vormiideed.

Ma justkui vaatleksin neid hetki mikroskoobi all. Või veelgi parem: poen neisse maagilistesse paikadesse, mis ühendavad vaikust ja heli, ning nautlen selles arenguprotsessis.

Kuidas kirjeldaksid oma töömeetodit?

Minu jaoks on muusika metamorfoos ning sündmuste loomulik ja aeglane kulg. Mu loomisprotsessi võiks võrrelda skulptuuri raumisega. Selle asemel, et väikestest tükkidest tervikut moodustada, võtan ma suure kivilahmaka ning hakkkan seda kunstiteoseks vormima. Detailide väljatöötamisel muutub teose olemus järjest konkreetsmaks, samuti võib mu nägemus tervikust algmaterjali paremal tundmaõppimisel muutuda.

Selles mõttes oleks teose jooksul toimuv metamorfoos nagu võrdne teose komponeerimisprotsessiga. Nädalaid või kuid kestev evolutsioon on nii tihedalt seotud teose tegeliku kõlaga, et ta justkui jutustaks oma loomise lugu.

See kõlab ehk pisut banaalselt, ent kas ühel ja samal põhimõttel komponeerimine ei muuda teoseid üksteisega sarnaseks?

Seda peavad, jah, mõned probleemiks, et mu teosed meenutavad üksteist väga suurel määral. Kuid mulle pole see oluline. Enamikku oma lugudest kavatsen isegi kaks korda kirjutada – näiteks tahan "Muusika kammeransambli" pärast Eesti ettekannet seada suurele orkestrile.

Mulle loeb see kogemus, mis ma ühelt

konkreetselt ettekandelt saan. Tean, mis oli hästi, mis halvasti, ning saan muuta seda, mis ei toiminud. Mind ei huvita, kui keegi protesteerib: aga sa juba kirjutasid selle loo! Kujutava kunsti vallas kohtab tihti seeriaid maalidest, mis on peaaegu identsed. Miks ei võiks sama teha ka muusikaga?

Nii et su teosed on nagu suurema terviku pisikesed osakesed?

Jah, nad on kõik omavahel tihedalt seotud. Igal lülil on eelmise ja järgmisega mingi seos, aga ometi on ta erinev.

Kuidas valmis "Muusika kammeransambliile"?

Teost kirjutades töötasin nädalaid kõigest kahe süntesaatoriga. Alustasin kahest noodist – üks kuuldamatult kõrgel, teine kuuldamatult madalal –, mis hakkavad *glissando*'s teineteise poole liikuma. Mind huvitas hetk, mil nad kokku saavad ja mis noodis nad kokku saavad; kui nad liiguvad ühes tempos, siis võiksid nad teekonna vältel teatud punktides kõlada oktavis. Seejärel katsetasin, mis juhtub, kui üks liigub kiiremini, teine aeglasemalt jne. Lõpuks kujunes sellest välja teose vorm. Intuitiivselt, istudes ja mõeldes, okei, nüüd on mul igav, see oli liiga pikk, avastasin, et loo teine pool peab olema lühem kui esimene. Et inimene tajuks teost kahe võrdse osa summana, tuleks teist poolt lühendada.

Justkui psühholoogiline mäng publikuga. Muide, see osadevaheline suhe meenutab veidi kuldloiget...

Just nimelt, selles ongi asja iva. (*Helilooja võtab välja teose partituuri ja hakkab selle abil entusiastlikult seletama.*)

Esimene ja teise osa suhe on 0,618. Esimene osa koosneb omakorda viiest väikesest allüksusest, mille algused on oktavite tekkepunktideks. Alustan hästi kõrgelt ja hästi madalalt ning esimese poole lõpuks jõuan... peaaegu samasse nooti. Peaaegu, aga mitte päris. Peamiselt on kuulda d-nooti, ainult vaskpillid "istuvad" dis-i peal. Ja siis, nagu sa enne ütlesid, järjekordne psühholoogiline mäng, mängin publikule vingerpussi. Selle asemel, et lahendada dis d-sse, "kukuvad" vased alla b-sse ning kõlab suur tert. Ja see ongi kogu loo mõte! Hetkel, mil kaks liini kohtuvad, peab juhtuma midagi väga draamatilist, see esimene kokkupuutepunkt peab olema nagu katarsis.

Ja seda see suur tert minu jaoks oligi. Iga nelja takti tagant uuesti ja uuesti, sel hetkel, kui helid peaksid ühtima, langeb

üks neist alla. Seega seda katarsist justkui korrataks, nagu peegel peeglis, mis on ju omakorda peeglis ja too on omakorda peeglis ja nõnda kestab see igavesti. Kusjuures pärast kokkusaamist jätkavad hääled vastassuunas liikumist, mille tulemusel kõlab teose lõppedes taas üks ekstreemselt kõrge ja ekstreemselt madal noot. Nii et me jõuame tagasi sinna, kust alustasime.

Nagu ma aru saan, pole teosel konkreetset või läbivat programmilist ideed?

Teosel pole küll programmi, ent pärast kirjutamist mõtlesin, et see meenutab mulle üht aspekti elust – kaks inimest üritavad kokku saada ning kui nad lõpuks kohtuvad, siis peavad taas lahku minema. Teos justkui küsiks, mil määral on üldse võimalik teiega koos olla, teda mõista... Ka sel viisil saab "Muusikat kammeransambliile" interpreteerida.

Inimestel tekivad muusikat kuulates tihti seosed, mida helilooja sugugi pole mõelnud. Näiteks minu muusikas kuulatakse sageli sõjamõllu – ju siis mõjuvad mu *glissando*'d tõesti nagu pommitamine.

Mil määral peaks muusikas üldse olema sõnades edasiantavat sisu?

Olen veendunud, et muusika on ainuke täielikult abstraktne kunstivorm. Tekstil on alati assotsiatsioon, maali (isegi abstraktset) saab interpreteerida näiteks puu või pilvena, kuid muusika on totaalselt puhas, mitte millegagi seoses olev.

Minoorne kolmkõla ei tähenda nukrust, see on pelgalt emotsionaalne kontekst, mille me talle lisame. Kui meil oleks praegu võimalus kuulata muusikat esmakordselt, ilma igasuguse varasema kokkupuuteta, siis ei seostaks me minoori tingimata kurbusega. Minu jaoks pole muusikal mingisugust sõnumit, mitte midagi! Ning selles peitubki ta võlu. Muusika puudutab midagi meie ajus, mis on niivõrd puhas ja nii lähedal meie tõelisele olemusele, et emotsioonid, mis me muusikast saame, on kõike muud kui tavapärased.

Nagu ma aru saan, oled kirjutanud ka lavamuusikat...

Jajah, ma taipan, kuhu sa tüürid. (*Muigab.*) Et kuidas on võimalik luua lavamuusikat, kui ei usu muusika ja sõnade seosesse?

Lavamuusika pole minu loomingu kõrgpunkt. See oli kõigest töö, mida ma ühel eluhetkel tegin ja millest olen praeguseks õnneks loobunud. Oma vaadete tõttu tekkis mul lavastajatega hulgaliselt konflikte.

Heliloojale ei saa öelda, kuidas kirjutada, see pole siis enam kunst! Ma ei ütle, et ma enam kunagi lavamuusikat ei komponeeri, aga kui, siis peab see olema koostöös inimestega, keda ma täielikult usaldan, et tulemus tõesti teeniks teatrit.

Kuidas sa suhtud sellesse, kui mõni muusikateoreetik tahaks su teoseid analüüsida?

Mu teoseid on seni analüüsinud ainult üks isik – ma ise. Kuid kui keegi teine seda teha sooviks, siis miks mitte.

Paljud heliloojad leiavad, et muusika analüüsimine on nende privaatrüümi sisenemine, ning sooviksid, et teosed jääksid "müsteeriumideks".

Teatud seltskonnas on analüütilised vestlused äärmiselt huvitavad. Osa inimesi tõesti tahab teada, kuidas helilooja on oma tulemuseni jõudnud, mis oli tema eesmärk. Aga ma ei salli muusikasse liigse sisu toppimist, nagu teevad heliloojad, kes kavalehtedele oma lugudest pikki esseid kirjutavad à la "alustasin matemaatilise valemiga..." või "16. taktis kuulete g-moll akordi". Naeruväärne! Publikul pole sellest tegelikult sooja ega külma. Nad võivad küll huvitatud näo ette manada, aga enamik asetab rõhu pigem kõlale kui kontekstile.

Kord mängiti Berliinis mu teost "Muusika orkestrile". Teadsin, et õhtu juht tutvustab lugu enne ettekannet, ning läksin igaks juhuks küsima, mida ta kavatseb rääkida. Härra plaanis teost analüüsida: "loo keskel kuulete duur-kolmkõla"... Olin šokeeritud, teatasin resoluutselt: EI! See rikub ju loo kuulajate jaoks ära.

Millega hakkad tööle pärast Eesti kontserte?

Nagu juba mainisin, kavatsen "Muusika kammeransambliile" suurele sümfooniaorkestrile orkestreerida. Seejärel hakkab kirjutama Frankfurdi raadio orkestri tellitud lugu kaheksale kontrabassile. Veel on plaanis teos koorile ja orkestrile. Nii et mõneks ajaks tegevust jätkub.

Raamatust “Muusika läbi vaimu”

Sel aastal ilmus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõu Toivo Nahkuri raamat “Muusika läbi vaimu”. Tegemist on esimese osaga, tulemas on ka järg. Raamat käsitleb interpretatsioonikunsti, sellele läheneb näitke nii ajaloolisest vaatevinklist kui ka vabade mõtisklustena. Järgnevalt mõned küsimused ja vastused raamatu “Muusika läbi vaimu” teemadel.

Kust pärineb raamatu kirjutamise idee?

Toivo Nahkur: Võib-olla juba sellest ajast, kui ma kirjutasin “Vestlusi Bruno Lukiga”. Kuigi need olid meievahelised vestlused, oli see ikkagi kirjutatud õpetaja-õpilase vahekorra silmas pidades. Nüüd olen ma midagi iseseisvalt kirjutanud.

Minu raamatul ei ole otseseid eeskujusid. Kaudsed eeskujud? Friedrich Nietzsche, kelle “Nõnda kõneles Zarathustra” ma nõukogude ajal üliõpilaspäeval endale käsitsi ümber kirjutasin, või Arthur Schopenhauer, kelle kogutud teosed, nende hulgas ka “Maailm kui tahe ja kujutus”, õnnestus mul samuti üliõpilaspölvets omandada. Aga rohkem kui Nietzsche ja Schopenhauer on minu raamatu sündimisele kaasa aidanud kolmas, palju hiljem elanud saksa filosoof – Oswald Spengler, kelle põhiteos “Õhtumaa allakäik” on mind aastaid lummanud. Lühendatud variant sellest teosest on eesti keeles saadaval, välja antud piiratud tiraažis Eesti Kirjanduse Seltsi poolt 1940. aastal Tartus. Nõukogude ajal oli “Õhtumaa allakäik” keelatud raamatute nimekirjas, aga ka meie ajal ei ole seda uuesti välja antud, niisiis mitte just kõige kättesaadavam teos. Kõige üldisemalt: Spengleri järgi jaguneb maailma ajalugu kaheksaks üksteisest sõltumatuks kultuuriks (egiptuse, india, babüloonia, hiina, kreeka-roma, bütsantsi-araabia, lääneeuroopa ja maia), millest igaüks elab üle tekke, õitsengu ja surma. Nagu pealkiri näitab, kõneldakse selles raamatus Euroopa kultuuri saatusest ja nähakse selles peatset või juba alanud allakäiku ja tardumist. Kuigi oma raamatus käsitlen ma küll ainult seda kultuuri osa, mis on seotud muusika ja interpretatsiooniga, on ühtelangevus. Et suur osa tänapäeva vaimuinimestest suhtub kultuuri, sealhulgas ka muusikakultuuri väga optimistlikult, olles haaratud usust, et kultuur – muusika, kirjandus ja maalikunst – muudkui õitseb ja areneb edasi, ei tähenda see seda, et mina niisamuti mõtlen. Spengler näitas raskusi pärast Esimest maailmasõda.

Aga Teine maailmasõda ning mõlemale sõjale järgnenud viletsus ja anarhia nii Euroopas kui ka Venemaal? Nii Saksamaal, Austrias, Venemaal kui ka Poolas, Ungaris, Tšehhimaal näis peatuvat midagi väga olulist. Ja see kriis on kohal ka minu alal – muusikas. Sellest kirjutangi.

Kust on pärit ajalooline materjal teie raamatus?

Materjal 20. sajandi esimese poole pianistide kohta on tõepoolest ulatuslik. Igal juhul ei ole ma kasutanud eesti allikaid, sest neid ei ole. Kasutasin kõikvõimalikke leksikone, sealhulgas Grove Dictionary, Riemanni, biograafiaid, memuaare, kirjapandud mälestusi, meenutusi... Väga head raamatud on ilmunud ameerika muusikateadlastelt Harold Schonbergilt ja David Dubalilt.

Mulle oli väga oluline ja huvitav osa raamatust arutlused sellest, mis tähendus on interpretatsioonil tänapäeval. Kas liigne perfektsuse taotlus ja tekstitruudus võib nüüdisajal tappa muusika vaimu?

Ma ei ole ei perfektsuse ega tekstitruuduse vastane. Vastupidi, oma pedagoogilises töös olen ma selles pedantlikult täpne. Imelised CD-d ja DVD-d ning laimatud nooditekstid on meie aja suursaavutus. Aga iga areng toimub millegi arvel. Ja muusika vaim ei ole sellest arengust võitnud. Ma tahan jääda täpse teksti austajaks, kuid ma ei taha saada dogmaatikuks. Ja sellepärast ei taha ma rääkida täpsest autoritekstist, ma tahan rääkida täpsest autoritekstist. Olen veendunud, et täpne tekst, millest tänapäeva professionaalse muusikuna samuti jäägitult kinni pean, peab sisaldama peale täpse nooditeksti veel midagi, mis toimib heliteose vaimsel, mittemateriaalsel tasandil, kui soovite – energeetilisel tasandil. Ma räägin heliteose vaimust ja heliteoses peituvatest energiatest. Just see, vaimne tasand teeb muusikalise protsessi minu jaoks eriti kaasakiskuvaks ning lummutavaks.

Milline interpretatsioon võiks olla tänapäeval kõnekas, missugune interpretatsioon tähendusrikas?

Mina eelistan interpreeti, kes püüab edasi

anda ka muusikateoses peituvat helilooja sügavamad mõtet ja kes teeb seda absoluudile läheneval kordumatu viisil ja kordumatus vormis. Ma eelistan interpreeditüüpi, kes järgib küll autoriteksti, kuid kelle esituses ka tänapäeval teos omandab originaalse, ainult sellele interpreedile omase ilme. Ma tahan, et interpreet oleks samuti looja. Ma püüden esituse poole, millel oleks kullaproov küljes,

ja ma tahan, et see proov oleks võimalikult kõrge. Selline interpretatsioon on minu jaoks tähendusrikas ja kõnekas...

Raamatust on nüüd ilmunud esimene osa; mida käsitleb teine osa?

Raamatu teine osa on üldjoontes valmis ja peaks trükkki jõudma 2007. aasta kevadel alapealkirjaga “Renessansist kaasaega”. Aga mitte ainult. Näiteks on seal peatükk “Millal

sai klaver endale hinge”, kus ma räägin nii klaverite saamisloost kui ka oma muusikaakadeemia klassi Steinwayst. Ma räägin ka klaveriga seotud salapärestest ja raskkest mõistetavatest asjadest – klaverihelidevahelistest abstraktsetest imaginaarsetest piirkondadest. Just illusoorne klaveriheli kvaliteet on andnud sellele instrumendile erilise väljendusjõu – kui seal ka reaalselt midagi ei ole, võib seal kujuteldavalt kõike leida. Ma räägin sellest, kuidas loov, vaimne jõud läbi põlvkondade neid piirkondi rikastab, manades vaimsetest sfääridest esile järjest uusi fatamorgaanalike fantaasiakujundeid. Inglise virginalistide, prantsuse klavessinistide, itaalia tšembalokunsti kaudu jõudis klahvipillimuusika sajandeid kestnud arengute jooksul seisuni, kus Johann Sebastian Bach võis ilmuda. Bach oli esimene, kes peitis klahvipillimuusikasse universumi. Mozart, Beethoven, 19. sajandi suured romantikud, impressionistid – nad kõik löid klaviatuuri kõlaruumi omad muusikalised universumid. Kui ma räägin muusika vaimust, siis võib-olla oli Ferenc Liszt üks absoluutseid tippe heliliste visioonide esilemanamisel mõõtnatust kujuteldavate ja kujuteldamatute helide fantaasiariigist.

Toivo Nahkuriga vestelnud Ia Rimmel

Eestimaa on täis andekaid lapsi

Üks mõnus juubelijutt interpreedi ja armastatud viiulipedagoogi Tiiu Heinsalu-Peäskega

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Eesti Raadios on poolsada helilinti, mille mängib Tiiu Heinsalu-Peäske. On teoseid ansambli abikaasa Toivo Peäskega, on triosonaate koos Tõnu Reimanni ja Ivo Juuliga, on mängitud koos toonase metsasarvekunstniku Uve Uustaluga ja on ka juhuslikke ansambleid. Umbes kümme-viisteist viimast aastat on aga Tiiu Peäske pühendunud täielikult ja ainult pedagoogitööle, mis on tal rõõmustavalt tulemusrikas. Interpreedijutte on nii kõnelevas kui kirjutavas meedias palju. Pedagoogijuttu aga haruharva. Praegu pühendumine just sellele teemale, sest Tiiu Peäske ise arvab, et igal ajal on oma aeg ja tema praegune aeg lubab õnnelik olla nooremate mängu kuulates.

Tiiu, kas need entsüklopeedilised andmed sinu kohta on õiged: Muusikakeskkoolis (lõpetasid 1965) õppisid Harald Aasa juures, konservatooriumis (1970) õppisid Harald Aasa ja Vladimir Alumäe juures ning Moskvas (1975) stažeerisid Volodar Bronini juures?

Jah. Volodar Bronin oli David Oistrahhi õpilane. Aga tal oli endal käega midagi juhitud ning ta pühendus õpetamisele. Konservatooriumis oli ta Leonid Kogani assistent.

Seega oled sa viiuliõpilasena pedagoogilises mõttes David Oistrahhi lapselaps!

Seda küll. Ja Broninist tahaksin ma tõesti pikemalt rääkida, aga alustaksin hoopis oma varasemast east ja esimestest õpetajatest.

Kaks esimest viiulitundi andis mulle Erich Loit. Ma olin umbes kuuene, kui ema võttis mu käekõrvale ja viis Mustpeade Majja. Loit lasi mul ringi joosta, ümber laua kõndida, tõenäoliselt ka laulda ja muud sellist – ja arvas, et sobin küll viiulit õppima. Muide, ma ei ole hiljem kunagi ise selle peale tulnud, et lapsi niimoodi üle vaadata...

Juhtus siiski nii, et paariks järgmiseks aastaks sattusin ma Harald Aasa juurde. Ta oli väga andekas inimene, aga ta ei kannatanud saamatust. Mäletan neid tunde Kaarli puistee konservatooriumi majas neljanda korruse klassis. Ema istus mul alati tunnis, mina mängisin, aga pilk oli aknast väljas...

Seal üle pargi liuväljal uisutasid tüdrukud, ilusad punased kleidid seljas ja valged uisud... Harald Aasa kiskus suitsu ja oli kannatamatu: "Kurrrat, kas sa'i saa?!" ... ja mina muudkui tõmban oma poognaga pikki noote – ikka kääks ja kääks. Nii ma neid esimesi aastaid mäletan.

Siis suunas Aasa mind Marta Toona juurde. Kontrast oli tohutu! Marta Toona oli pehme, leebe, kuid väga järjekindel ja meetoodiline.

1961. aastal, kui hakkasin lastemuusikakooli lõpetama, avati ka Muusikakeskkool ning sinna ma astusingi. Seal olin ma jälle Harald Aasa juures ja keskkooli ma lõpetasingi tema õpilasena. Aasal oli väga selge nägemus, kuidas ta tahtis seda pilli kuulda. Aga sõna oli tal karm! Ta tunnistas ainult kahte hinnet – viit ja kahte. Jaa, ka mina olen ühe veerandi eest saanud tunnistusele kahe. Tema tehnilised soovitusid olid aga väga head. Kui sa ikka viitsisid harjutada, siis läksid ka kiiresti edasi. Tema juures oli tore õppida. Mul on üldse väga palju õnne olnud õpetajatega. Kontsertmeistriks Aasa klassis oli ju Helju Taul, kes oli ka meie klassijuhataja. Keskkooli viimastes klassides hakkasin ma käima veel professor Vladimir Alumäe nagu juhendaja juures. Ja konservatooriumis jätkasin täpselt samamoodi kahe õpetajaga, Aasa ja Alumäega.

Nii kulges sinu tee professionaalse viiulimängu juurde. Õnnelikult – võib tõdeda. Aga kusagilt algas juba ka sinu õpetajatöö. Tänapäevases mõistes vägagi varakult.

Aeg oli teistsugune. Praegu ei tuleks sellised asjad kõne allagi! Ma lõpetasin 18-aastasena Muusikakeskkooli, astusin konservatooriumi ja samast sügisest hakkasin Muusikakeskkoolis tööle. Pärast konservatooriumi läksin edasi Moskva Riikliku Konservatooriumi assistentuur-stažuur. Nii nimetati interpreetide magistriõpet. Sain õppida Volodar Bronini juures kolm aastat.

Ma kuulen praegu veel su hääles suurt austust selle pedagoogi vastu.

See oli parim, mis võis minuga juhtuda!

Broninilt olen saanud kõik põhilised tõekspidamised mitte ainult mängutehnilises ja muusikalises, vaid ka pedagoogilises ja psühholoogilises mõttes. Muidugi tuleb arvesse, et ma olin seitse aastat juba õpetajana töötanud, olin täiskasvanud inimene ja mul olid kindlad soovid, mida ma tahtsin neist õpingutest seal saada. Mul oli ka selge pilt, kuhu ma olin oma pillimänguga jõudnud. Mind hakkas pedagoogitöö tõeliselt huvitama. Ja Broninilt oli väga palju õppida. Ta võttis minu mängu algelementideni lahti. Seda kõike oskas ta teha meeldival moel. Ta ei õelnud ükski kord, et sul on see asi pahasti või et seda pole sulle õpetatud. Moskvas oli mitmes klassis kombeks halvustada, et te ei oska ju midagi. Teid pole üldse õpetatud! Bronin aga ütles ainult: siin oleks seda vaja juurde õppida, siin seda pisut teisiti teha. Need olid haruldased tunnid! Võiksin sellest lõputult rääkida.

Kas siit on lähtunud ka sinu enda ettekujutus ideaalsest pedagoogitööst?

Jaa, kindlasti. Aga ei või unustada, et mul oli juba baas all. See, mida ma varem teadsin, leidis nüüd põhjendused, jõudis minuni läbi täiskasvanud inimese kuulamise, kuulmise ja vastuvõtu. Õpetaja võib ju olla geniaalne, aga kui pole vastuvõtjat... Noor inimene ei ole sugugi alati parim vastuvõtja. Võib olla kümme aastat kuulnud sama juttu, aga nüüd järsku keegi ütleb sulle seda teise pilgu läbi ja see jõuab korraga pärale!

Moskvas õppimise aeg oli mulle väga huvitav. Eks igal põlvkonnal ole oma õnnelik aeg, aga tollal oli Moskva konservatooriumis tõesti veel muusikasuuruste aeg, kõrgaeg professoris. Ka paljud tudengid, kellega ühiselamus koos elasime, on praegu maailmanimed. Olgu näiteks kas või Juri Bašmet ja Gidon Kremer. Ja muidugi see toonane Moskva kontserdiel!

Mul on kiusakas küsimus: kuidas on nende pidevate kursuste ja täienduste ja meistrilassidega tänapäeval? Kui paljus ja kuidas on see mõju positiivne, kus tekib "üleõppimine" või isegi võimalik kahju? Kas ka pillimängu puhul võib seda ette tulla?

Olen õpetajana õnnelik, arvab Tiitu Peäske.
FOTO VAHUR LÕHMUS

Pealegi on ju (mängu)koolid erinevad.

Viulimängus on väga hinnatud näiteks vene kool, mille poognahoid on kõrge käega, see võimaldab anda jõulist, suurte saalide jaoks vajalikku kõla, väga selgeid striihe. Aga ma mõtlen, et olgu vene kool või saksa või prantsuse – oluline on ikka see, mis on interpreedil muusikas öelda. Loomulikult, alus peab olema töökindel. Tehnika ja muusika käivad siin käsikäes. Aga üleõppimisest? Siin on muidugi suur vahe, kas noor inimene tormab ühe juurest teise juurde heas usus, et see või teine kuulus nimi annab järsku mingid nipid, paneb teda mängima. Aga ega ei pane ikka küll. Ja millal siis su oma mina saab välja kujuneda? Teine asi, kui ollakse teatud taseme ja kindluse leidnud, siis need kohtumised ja kursused avardavad teadmisi, silmaringi, maitset ja mõtet. See on eneseharimine. Neil kahel staadiumil on oluline vahe. Ja ma tsiteeriksin siin Harald Aasa sõnu: “Ega viulimängu ei saa õpetada, seda saab õppida.”

Oled sa tundnud rõõmu, muret ja vastutust, kui sinu käes on suure andega laps, kelle arendamine on ju nii õrn asi?

On olnud selliseid lapsi ja noori, ja neid on praegugi. On õige mitmeid: Kaija Lukas näiteks. Tema lõpetas kevadel ja sai nüüd sisse Londoni Guildhall Schooli, on olnud Juta Õunapuu ja Sigrid Kuulmann, Harry Traksmann ja Maano Männi, Kristel Eeroja

ja Hanna-Liis Nahkur, Eeva-Liisa Ehala ja Kadri Sepalaan, Tiitu Õunapuu ja Laur Eensalu. Praegu õpivad Triin Ruubel, Mary-Ann Eessaar, Liis-Helena Väljamäe, Egert Leinsaar. Seitsmes klass on mul praegu täis selliseid! Ja viies klass on mul fantastiline – neli last, ma ei tea, mis nendest küll veel saab! Robert Traksmann – kolmandat põlve viulimängija (vanaisa Mart Traksmann, isa Harry Traksmann); Katariina Maria Kits, Christopher Carr ja Lisanne Altrov – Hannes Altrovi tütar. Ja siis on mul veel kolmandas klassis sihuke täitsa fantastiline pisikene pabul – Gloria Ilves! Mul on kohe nagu õnnistus olnud õpilastega!

Seitsmendat aastat õpetad sa lisaks Muusikakeskkoolile ka Rakvere eramuusikakoolis, Kauri koolis. Miks? Ja kuidas sa jõuad?

Sattusin sinna juhuslikult, aga see kool ja maja ja kõik meeldis mulle väga. Mulle anti kohe kümme õpilast ja selgus, et neist neli on väga andekad. Kaks on jõudnud juba Tallinna Muusikakeskkooli, on esmaklassilised mängijad ja vabariiklike konkursside laureaadid. Siis tuli mul esimesse klassi tüdruk, lihtsalt ema töö. Esimese klassi lõpul sõitsime temaga Itaaliasse maailmakonkursile! World Competition ongi konkursi nimetus, Stefan Milenković korraldas. Tüdrukuke (Maria Tiimus) sai neljanda koha, seitse kohta anti välja. Anti lapsele auhind, anti raha, kut-

suti tagasi. Ja sa küsid veel, et miks mulle provintsis meeldib! Mulle meeldib seal väga! Ma olen seal õnnelik. Olen saanud palju tarkust juurde. Ma saan aru, et Eestimaa on täis väga andekaid lapsi. Ja ma sain aru, kui tähtis on töö koduga, side perekonnaga. Mul käivad tunnis isad, käivad kogu perega, kaasas pisipõnnid ja titad. (Aga meil on seal ka tore kaminaruum pehme mööbliga, kus on võimalik perega olla!) Mina ei tea, kas see on metoodiliselt õige. Aga tulemuseks on see, et lapsed hakkasid harjutama ja lähevad väga jõudsalt ja rõõmsalt edasi. Mitmed on tulnud ja veel ja veel on neid tulemas Tallinna edasi õppima, üks neist on Muusikakeskkooli sümfooniaorkestri kontsertmeister.

Tuleb lihtsalt minna õpetama, kus see ka ei oleks, sest Eestimaa on ju nii pisike ja sõita jõuab igale poole.

Aga energiat? See tuleb mul tagasi neist õpilastest.

Ütle nüüd veel üks ilus juhtmõte neile, kes sinu käe alt tulevad, ja mitte ainult kui interpreedid, vaid ka kui tulevased õpetajad.

Volodar Petrovitš õpetas meid nii: väikesed viulidajat, kui ta tuleb ka oma esimesse tundi, peate te võtma nagu oma kolleegi. Teil peab olema silme ees, kui te teda õpetama hakkate, missugusena te tahate viulimängu näha. Mitte ainult tema mängu, vaid viulimängu. Ja võtke teda kui kolleegi.

Joshua Redman on jõudnud uude algusesse

MADLI-LIIS PARTS

jazziajakirjanik

Jazzsaksofonistide maailma paremikku kuuluv Joshua Redman (37) oli tänavu juulis peategelane ettevõtmises, mida pakutakse vaid üksikuile muusikuile ja mida saavad endale lubada vähesed jazzifestivalid. USA tensorsaksofonist andis Molde Jazzi esindusartistina nädala jooksul neli kontserti, mille ühte äärmusse jäi Trondheimi Jazzorkester ja teise sooloesinemine. Nädal Norras Euroopa animaal jazzifestivalil oli tänavu Redmani ainus töö Euroopas. Juba esimesel päeval sulatas ta festivalitiimi südame; kiideti tema lihtsust, siirust, delikaatsust ja otsekohest.

“Norra ettepaneku juures köitis mind võimetus mängida muusikat, mida ma muidu kindlasti mängida ei saaks. Norra jazzmuusikud on tuntud loomingulisuse ja isikupära poolest, siin on väga tugev jazzi koolkond, mis on USA traditsioonist väga erinev. Siinsetel muusikutel on teistsugused kogemused, erinev lähenemine ja kõla,” põhjendas Redman oma otsust Molde Jazzi kasuks. Intervjuu ajaks oli ta esinenud vaid Trondheimi Jazzorkestri solistina ega teadnud, et koostööst akustilise koosseisuga Arild Andersen–Bugge Wesseltoft–Per Oddvar Johansen kujuneb festivali absoluutne kõrghetk.

Nüüdseks kümnekond plaati välja andnud Redmani lugu algas peaaegu viieteist aastat tagasi. “Mängida jazzi on sama, mis suuskadel mäest laskuda. On üksnes sinu valida, milliseid kurve ja pöördeid teed. Josh on väga agressiivne, metsik suusataja. Ta teele jääb ette palju hüppeid ja ta kaldub kõrvale sissesõidetud rajast. Ta on slalomisti hingega tüüp.” Nii võttis Redmani mängumaneeri aastate eest kokku pianist Jonny King. Kingi kirjeldus osutus ajatumaks ja sügavamaks, kui keegi osanuks toona ennustada.

Otsus saksofonimängu kasuks tähendas Redmani elus kannapööret, ehkki tundus loogiline, et muusikalembeses peres kasvanud noormees kulgeb oma isa, *free jazz*'i legendaarse saksofonisti Dewey Redmani jälgedes. Andeka õpilasena lõpetas Joshua aga hoopis *summa cum laude* Har-

vardi ning sai sisse Yale Law Schooli. Võitnud 1991. aastal Thelonious Monki jazzsaksofonistide konkursi, vallutas ta kohe nii publiku kui ka jazzitöösturite südamed. Järgnesid leping Warner Brosiga ning koostöö Jack DeJohnette'i, Paul Motiani ja Pat Methenyga. Iga uus plaat tõi kaasa kriitikute võiduhõisked. Meedia voolis temast superstaari, kellest räägiti kui 1990ndate kõige karismaatilisemast ja paljutöötavamast jazzmuusikust. Järgmised aastad ei tähendanud siiski vaid üldsuse lemmikuks olemise magusat koormat. Ülivõrrete “briljantne mäng”, “unikaalne toon” ja “uue ajastu tenor” kõrvale tekkisid süüdistused keskpärasuses ning vihjed sellele, et Redmanist oli saanud pigem igav *mainstream* või isegi popmuusik. Temalt oodati kohe ja palju, samal ajal kui eakaaslased said rahulikult harjutada, eksperimenteerida ja oma käekirja kujundada. Arvustajad pole viimastel aastatel Redmani plaatidele maksimaalset viit täni andnud. Küll on aga heldet tunnustust pälvinud tema live-esinemised oma Elastic Bandiga (Sam Yahel, Brian Blade/Jeff Ballard) ning ansamblitega YaYa3 ja SFJazz Collective.

Tänaseks on Joshua Redman vahetanud kümme aastat kiiret elu New Yorgis rahulikuma San Francisco vastu. Ta väldib meedia tähelepanu, pühendub perele ja mais sündinud lapsele, harjutab pilli, kirjutab muusikat ja on võtnud endale aega. Ta on valikutes nõudlik, teeb neid läbimõeldult ja ette vaadates. Kunstilise juhina kujundab ta alates 2000. aastast San Francisco jazzifestivali kevadhooaja nägu ning juhib sama festivali tiiva all jazzmuusikat propageerivat *all-star* oktetti SFJazz Collective.

Moldes tõestas Redman, et tema lavanägu on kõike muud kui vaoshoitud. Tema soolode jõulisus võis kergelt kasvada üle metsikuse pingeks, mida ta ei rutanud maandama. Elu teisel soolokontserdil Molde kirikus eksperimenteeris ta nii pilli, keskkonna kui ka iseendaga, lastes tulistel improvisatsioonidel võimust võtta, oli siis allikaks mõni Ornette Coleman, Sonny Rollinsi või Wayne Shorteri pala.

Ta sulandus hästi Arild Anderseni põhjamaisesse jazzikeelde ja elas sisse Bugge Wesseltofti hüpnotiseerivatesse elektroonilistesse mõttearendustesse.

“Kui kümme aastat tagasi polnud ma rahul 95 protsendiga, siis nüüd olen veidi rohkem rahul. Armastan väga mängida, aga olen enda suhtes väga nõudlik ja karm. Tänaseks tunnen oma pilli paremini, mul on muusikast sügavamad teadmised, ma kuulen rohkem, mängin suurema sügavuse ja tundlikkusega. Olen kindlasti kannatlikum ja hingestatam. Alles nüüd võin end uutest kontekstides hästi tunda.” Saksofonist vihjab intrigeerivale koostööle Trondheimi Jazzorkestriga, kellega ta esitles noore norra helilooja Eirik Hegdali uut muusikat. Seni vaid korra sümfooniaorkestriga mänginud mehele oli see tõsine väljakutse. “See on muusikaline kontekst, milles ma pole kunagi varem olnud – segu jazzist ja kammermuusikast, kombinatsioon klassikalise muusika ja jazzitundlikkusest. Väga tonaalne ja harmooniline, samas aga abstraktne ja eemalduv. Eirikul on peen huumorimeel, mis haaras kohe. Kuulen tema teostes Duke Ellingtoni, Charles Mingusti, Thelonious Monki, Ornette Coleman, Cecil Taylorit ja Sun Råd. Samamoodi kuulen Bartókit ja Stravinskist, nüüdisaegset klassikalist muusikat, selle improvisatsioonilist poolt, avangardi.” Molde Jazzil jäi kuulmata Redmani Elastic Bandist tuttav elektroonikaga eksperimenteeriv pool. Edukas ja kahel plaadil (“Elastic”, 2002; “Momentum”, 2005) jäädvustatud trio on mõneks ajaks ooterežiimile pandud. Mees tõdeb, et elektroonilised võimalused on avardanud tema ideede pagasit, ent ta jääb truuks ka akustilisele muusikale. “Elektrooniline muusika on osa tulevikust, kuid see ei ole kogu tulevik,” väidab ta kindlalt.

Norra jazzipilti peab ta maailmas unikaalseks. Ka Moldes käis ta kohalikke noori muusikuid kuulamas. “Norra muusikutel on hea tunnetus. Nad on suurepäraselt elektroonika kasutajad, kuna nad kontrollivad muusikat ega lase elektroonikal

Joshua Redman tenorsaksiga

FOTO MADLI-LIIS PARTS

võimust võtta. Viimane on ohtlik – sul on palju nuppe, neile on kerge vajutada, tundub lõbus mäng,” jääb Redman mõõdukalt konservatiivseks.

Mõjuka briti jazzikriitiku Stuart Nicholsoni raamatu “Is Jazz Dead? Or Has It Moved to a New Address?” provotseerivate väidete ning teistegi kriitikute intrigeerivate sõnavõtude peale, nagu oleks tõeliselt kreatiivne jazz Ameerikast Euroopasse siirdunud, Redman ägestub.

“Olen nõus, et Euroopas sünnib praegu palju uuenduslikku jazzi, kuid ma ei saa nõustuda sellega, et USAs midagi uut ei sünni. Uuendusmeelsust on nii Euroopas kui ka USAs, ka igavat jazzi on igal pool. Innovatsioon pole ainus, mis on muusikas oluline. Ei ole raske olla innovatiivne, kuid keeruline on olla üheaegselt innovatiivne, ehe ja hingestatud. Parimal uuendusmeelsel muusikal tuleb ka ajaproovile vastu pidada.”

Euroopas peab Redman jazzile viljakaks keskonnaks Barcelonat, Pariisi ja Oslot. London on aktiivne elektroonilise jazzi kasvuala. Aasias on toetuspunktiks Tokio. Saksofonist kinnitab, et Ameerika jazzisüda tuksub endiselt New York Citys, kas või heade jazzmuusikute hulga ja klubide tiheduse tõttu. Võimalus, et spontaanselt midagi erakordset sünnib, on tunduvalt suurem kui mujal USA linnades. Samas hakkab elupaik kaotama tähtsust nii muusika looja kui ka tarbija jaoks: “Tänapäeva

tehnoloogia on muutnud asjade ja inimeste füüsilise asukoha vähem oluliseks.

Kogukonnad tekivad Internetis. Juurdepääs maailmas sündivale muusikale on momentaanne.”

Kui rääkida lennukatest võimalustest sulatada jazzi teiste kunstivormidega, jääb saksofonist meelega tagasihoidlikuks. Eks temalgi ole tekkinud välgatusi siduda muusikat luule, filmi ja videoga, kuid tegelikult on veel palju puhast muusikat, mida ta tahab õppida. Ühest nüansist sünnib kümme uut, millega tegelda. “Mõnikord tulevad suured visioonid sellest, kuidas jazz põimub teiste muusikavormidega ja suurte ideedega. Samas on mul alati mees mikrotasand – töö oma muusikukäekirjaga. Harjutan tundide kaupa lihtsalt heliredeleid või intervallidega ega saa seda kätte nii, nagu ma tahaksin – ajastust, detaile, fraseerimist. Raske on tegelda suure visiooniga, kui detailidega on veel nii palju tööd. Kahtlemata hoiab muusikat koos suur visioon, aga minu jaoks on kõige suuremad kunstnikud need, kel on ka detailid kontrolli all. Jazzis on detailid eriti olulised, nad eristavad head muusikut mitte nii heast muusikust. Muusikud võivad mängida samu noote, samu käike ja samu harmooniaid ning siis on vaid detailides midagi, mis neid eristab.”

Redman tunnistab, et plaanib taanduda järgmisel aastal nn *workshop*-ansambli SFJazz Collective kunstilise juhi

kohalt, ehkki just tema idee oli luua 2003. aastal San Francisco Jazz Festivali juurde kõrgtasemeline kollektiiv, mis keskenduks omaloomingule ning valiks igal aastal ühe jazzisuurkuju, kelle muusikat tutvustada. SFJazz Collective'i koosseisu kuuluvad teiste seas Bobby Hutcherson, Gil Goldstein, Nicholas Payton, Miguel Zenon ja Renee Rosnes. Kevadeks valmistavad nad ette Thelonious Monkile pühendatud kava. Igast hooajast salvestatakse plaat. “Ansambel ei esitle minu visioone. Selle idee on anda kõigile liikmetele võimalikult sarnane otsustusõigus, igaüks kirjutab hooajaks ka ühe originaalloo. Pean tekitama keskkonna, kus saaksime omavahelises koostöös midagi väärtuslikku luua,” kirjeldab Redman kõige keerukamat ülesannet, mida ta bändi liidrina seni on kogenud.

2007. aasta juunis-juulis saabub Redman taas Euroopasse, et tutvustada oma uut plaati akustiliste triodega, kus osapoolteks saksofon, bass ja trummid. Just väikesed koosseisud on teda viimastel aastatel köitnud. “Plaadil on kolm triot, kellega ma aegade jooksul olen palju mänginud. Ühes on Ali Jackson jun ja Larry Grenadier, teises Rueben Rogers ja Eric Harland ning kolmandas Christian McBride ja Brian Blade. Samuti kuuleb seal erinevaid saksofoniste, näiteks Joe Lovano, Chris Cheeki ja minu isa.” Ehkki isa ja poeg on varemgi koos mänginud, on ilmuv salvestis omamoodi sümboolne, kuna see on viimane, kus isa ja poeg samal plaadil üles astuvad. Dewey Redman, keda sageli teatigi pigem kui kuulsana Joshua isa, mitte kui 1960ndate jazzmuusika fundamentaalset uendajat, suri teisel septembril. Alles kevadel Jazz Festivali raames isa 75. sünnipäeva kontserdi. Joshua tunnistab, et tal oli isaga eriline suhe, kuigi õppis teda tundma alles New Yorgi aegadel. Oma vähestes intervjuudes on Dewey Redman rõhutanud, et on oma poja üle uhke.

“Meil oli isaga väga hea ja huvitav suhe. Mul on kõik tema plaadid ja ma olen tema muusikat kuulnud sünnimise hetkest saadik, ehkki me pole kunagi koos elanud. Muusikalises mõttes oli mul kohe karjääri alguses väga palju võimalusi ja ma olen kõigist võimalustest kinni haaranud, püüdnud võtta muusikuna maksimumi. Tema juurde need võimalused niimoodi ei tulnud. Alles nüüd olen hakanud aru saama, kuidas peaks üldse saksofoni mängima.”

Intervjuu toimus juulis 2006.

Oreliehituse suurmeister Tannil Kriisa 140

ALO PÖLDMÄE

TMMi muusikaosakonna juhataja

Kui Eestis peaks määratama oreliehituse kaalukaimat geograafilist punkti, siis tugeva sõna ütleks siin sekka Võrumaal asuv Haanja. Tegutses ju siin aastast 1886 kuni 1942 eesti oreliehitajate suurim ja vanim dünastia – vendade Kriisade oma. Kolme venna orelitööstuse ainulaadsus seisnes ainuüksi selles, et ta asus Haanja ümbruse kaheksa kilomeetri raadiuses asetsevas kolmes külas – Kokemäel, Meelakul ja Tautsal.

Kõik orelid, nii väikesed koolide positiivorelid kui ka kirikuorelid valmistid sealsamas Haanjamaal meistrite talumajades. Kui pillide osad olid valmis, viidi need vankritel Võru raudteejaama ja sealt erivaguniga sihtkohta, kus monteeriti vastavas kohas kokku. Erinevates kohtades valmistatud orelid osad klappisid alati hästi kokku, mis tõendas vendade Kriisade töö ja viimistluse kõrget taset. Kriisade kui oreliehitajate eripära ongi see, et rääkides või kirjutades ühest vennast, laieneb see ka teistele vendadele.

Tannil – visa katsetaja

Kriisade dünastia esimese ringi väljapaistvaimaks meistriks kujunes Tannil Kriisa, kellel oli 21. novembril 140 sünniaastapäev. Tannil ilmutas juba karjapoisieas harva esinevat huvi oreliehitamise vastu ja nakkatas sellega ka vendi. Esimene orelivile valmis siis, kui ta oli 12-aastane. Sõjaväkke nekrutiks mineku ajaks sai Tannilil peaaegu valmis esimene koduorel. Häda oli aga selles, et oreliviled ei pidanud hästi tuult ning kõrvalviled hakkasid kaasa helisema. Niiskuse kätte jäädes kippusid aga viled laiali lagunema.

Tannili sõjaväeaeg kestis ligi viis aastat ja põhiline aeg möödus sõjaväeorkestris. Sõjaväe töökodades õnnestus tal oreliviled häälekindlust edasi katsetada. Tehtud avastus oli nii oluline, et Tannil teatas sellest kohe koju vendadele. Ja kui Tannil koju saabus, oli pooleli olev orel tema sõjaväest saadetud juhtnööride põhjal valmis tehtud.

Päris esimeseks iseseisvaks tööks oli Tannilil koduorel-positiiv väikele Pressi algkoolile Võrumaal.

Kokemäe – Kriisade oreliehituse keskpunkt

Paljuski tänu Tannilile kujunes oreliehituse põhikeskuseks Miku talu Kokemäel. Miks ikkagi Kokemäe? Sest siin olid elanud meistrite vanemad ja vanavanemad, siin sündisid vennad-orelimeistrid Juhan (1859–1942), Jakob (1861–1949) ja Tannil (1866–1940), siia tuli pärast abikaasa surma Tannil tagasi, ostes talu päriseks vanemalt vennalt. Siin sündis orelimeistrite teine põlvkond – Tannili neli poega: Eduard (1902–1968), Aksel (1904–1949), Rudolf (1906–1944) ja Harry (1911–1976), neist Rudolfil oli tänavu 100. ja Harryl 95. sünniaastapäev. Kokemäel elas noorusaastail Eduardi poeg Hardo, kelle näol on täna tegemist dünastia kolmanda põlvkonnaga ja kelle juhatusel tegutseb 1977. aastast Rakveres orelitöökoda.

Kokemäe talu oli kolme toaga endine rehielamu. Kõige suuremast toast sai orelitöökoda. Seal valmistid Tannili käe all kirikuorelite korpuse kandvamad osad – mehhanismid, puuviled,

Vennad Kriisad. Vasakult Tannil, Jakob ja Juhan Kriisa.

FOTO G. ZOPP VÕRUMAA MUUSEUMI KOGUST

vilepõhjad, orelipuldid.

Tähtsaim materjal oli männipuit. Endine haanjamaalane, Kriisade naaber Enno Piir on Tannilist kirjutanud: "On meeles, kuidas meister saeveskis iga lauda valis. Müüjal oli kahju, et meister palju laudu välja praakis. [...] Kasutati kõige paremat kalevit, vilt pidi olema tehtud esmaklassilisest peenest materjalist. Mitmes paksuses erinevaid pargitud loomanahku tarvitati lõõtsade valmistamiseks. Tselluloid, sinine klantsiv jõupaber, mitmes jämeduses vask- ja terastraat, tohutul hulgal tinatoru, liimid, värvid – tarvitati ehtsat

linaseemne värnitsat – jne. Peenrauakauplusest Võrus osteti rohkesti puukruvisid, seibe, peenikesi spiraalvedrusid, metallnaaste. Kõike seda materjali kulus väga palju.”

Vend Juhani talumajas Tautsal valmisid suured lõõtsad ja paisukapid, Meelakul vend Jakobi tööna oreliprospektid ja metallviled.

Palju uusi kirikuoreleid

Esimene Kriisade ühiselt ehitatud kirikuorel valmis 1900. aastal Rõuge abikirikusse Vana-Roosas. Hardo Kriisa: “See orel on ehitatud nii põhjalikult, et pole remonditav. Detailid on tugevasti liimitud, neid ei saa koost lahti võtta. Ühegi järgmise oreli juures seda viga enam ei esine – vajalikud kohad on ühendatud puukruvidega.”

Järgnesid oreleid Pindi, Rannu, Järva-Peetri ja Kaarma kirikule Saaremaal. Vastseliina ja Võru kirikusse said juba palju suuremad pillid – esimesel oli 24, teisel 28 registrit. Mihkel Lüdigi, kes oli Võru oreli vastuvõtmisel ekspert: “Orel osutus tõeliseks meistritööks. Registrite kõlavus oli tore, suurepäraselt intoneeritud, töö piinlikult täpne ja hea, niisama ka materjal. [...] Andsime neile (Kriisadele) kõige parema tunnistuse.”

Vendade ühistööna valmisid kirikuorelid kuni 1930. aastate alguseni.

Edaspidi langes tööde põhikoormus Tannili ja ta nelja poja õlgadele (Juhan ja Jakob olid siis juba üle seitsmekümne). 1933. aastast sai töökoja juhiks Tannili noorim poeg Harry. Kui siiani olid põhilised tööriistad saag, hõõvel ja oherdi, siis nüüd undasid

töökojas petrooleumimootoriga hõõvlid ja puurimismasinad ning ketas- ja lintsaed.

Kõige aktiivsem aeg oli 1926–1939. Vendade koostöös valmis selle aja jooksul 20 kirikuorelit. Neist suurimad olid Rakvere Kolmainu kiriku ja Narva Aleksandri kiriku omad (viimasel oli 38 registrit ja 2506 vilet). Veel valmisid oreleid kodukandi kirikutele Rõuges ja Urvastes, Petseri, Märjamaa, Sangaste, Põltsamaa, Rapla, Paide kirikutele. Viljakaim aasta oli 1937, siis said uued oreleid Suure-Jaani, Emmaste ja Rakke kirik.

Enno Piir: “Polnud kogu Haanjas lihtsama olemise ja tagasihoidlikuma eluviisiga inimest kui Tannil Kriisa. Suviti käis ta lumivalgeks pleekinud linastes tööpükstes, enamasti paljajalu, palaval ajal hame pükste peal, ikka oma poegade keskel puhtal rohelisel muruvaibal, heinakaarel või järve ääres suplemas.”

Tannil Kriisa suri 24. veebruaril 1940 ja on maetud Rõuge vanale kalmistule, kus on ka tema venna Jakobi ja vanema poja Eduardi haud.

Kultuuriajaloo seisukohalt olulise algatusena avati 19. augustil 2005 Võrus pastoraadi hoones eesti orelehituse saavutuste uurimiseks ja eksponeerimiseks sihtasutuse Eesti Orelikeskus muuseum. Praegu veel tagasihoidliku ekspositsiooni näol on tehtud tänuväärne samm jäädvustamaks ka Võrumaa suurmehe Tannil Kriisa, tema vendade ja kogu Kriisade dünastia tegevust. Loomisel on ka eesti oreлите infopank. Sihtasutuse tööd juhib praost Andres Mäevere.

ILMUNUD ON

Eduard Tubin. “Kirjad II”

Koostanud ja kommenteerinud Vardo Rumessen.

Toimetaja: Valve Jürisson.

Keeleline toimetaja: Inna Saaret.

Kujundus ja layout: Endla Toots.

Kirjastus Koolibri, Tallinn, 2006.

Kui käesoleva aasta juunis ilmus raamatu-poodidesse Eduard Tubina kirjade raamatu esimene osa, siis jäid paljud lugejad ootama järgi. Nüüdseks on ilmunud selle jätkuna nägus kujunduses teine osa, kus on avaldatud Tubina kirjad aastaist 1962–1982.

Tubina kirjade otsimisel ja kommenteerimisel on Vardo Rumessen teinud ära suure töö, kahes mahukas raamatus on avaldatud kõik koostajale teada olevad kirjad. Seni on eesti kultuuriloost avaldatud peamiselt kahepoolseid kirjavahetusi, sh Kreutzwaldi–Koidula ja Tuglase–Underi kirjavahetus, mis on valminud Kirjandusmuuseumi töötajate uurimistöö tulemusel. Muusika valdkonnast võime meenutada üksikuid publikatsioone ajakirjas Teater.Muusika.Kino või mõnes kogumikus. Neid ei saa võrrelda käesoleva väljaandega juba ainuüksi seetõttu, et siin on eesmärgiks seatud ühe helilooja kogu

epistolaarse pärandi avaldamine. Selline traditsioon on küllaltki levinud paljude väljapaistvate Lääne-Euroopa ja vene heliloojate puhul (sh Mozart, Chopin, Liszt, Wagner, Tšaikovski, Rahmaninov, Skrjabin), kelle kirjad on avaldatud mitmekõitelistes väljaannetes. Neis avaneb lugejale heliloojate suhtumine oma aja aktuaalsetesse probleemidesse, teistesse heliloojatesse, muusikalistesse töökspidamistesse, sõpradesse ja tuttavatesse, poliitikasse, kuid samuti oma helitööde loomise üksikasjadesse ja nende ettekandeprobleemidesse. Eestis pole selliseid kogumikke seni avaldatud, kuid kindlasti on meilgi mitmeid huvipakkuvaid isiklikke arhiive, mis rikastaksid pilti eesti muusikaajaloost. See asetabki Tubina kirjade raamatu täiesti erilisele kohale eesti kultuurimaastikul.

Esiletõstmist vääriavad Vardo Rumesseni mahukad ja põhjalikud kommentaarid, mis pole sugugi vähem huvitavad kui Tubina kirjad ning lisavad kogumikele omaette väärtuse. Kahtlemata eeldavad need lausa entsüklopeedilisi teadmisi Tubina elust ja loomingust, kuid puudutavad ka Tubina hobisid – huvi malemängu, fotograafia, filmiasjanduse ja reisimise

vastu. Kommentaarides on põhjaliku täpsusega esile toodud täiendavad andmed Tubina helitööde loomise, esiettekannete ja kirjade adressaatide kohta. Kuna nimetatud aastatel külastas Tubin korduvalt Eestit, siis tekkis tal kirjavahetus paljude eesti muusikutega (sealhulgas Heino Elleri,

Karl Leichter, Neeme Järvi, Raimund Sepa, Arne Miku, Vardo Rumesseniga), kellele kirjutatud kirjades ei avaldu mitte ainult Tubina muusikalised huvid ja töökspidamised, vaid tuleb ilmsiks kogu keeruline ja vastuoluline üldine olukord, millega Tubin pidi kahtlemata arvestama kodumaaga suheldes.

Jäeb üle vaid imetleda, et meil leidub keegi, kes püüab dokumentaalse täpsusega

kinnistada olulisi pidepunkte rahvuslikus kultuurimälus. Tubina kirjade avaldamine aitab kindlasti kaasa ka Tubina loomingu paremale mõistmisele ja hindamisele. Tahaks loota, et Tubina kirjade kogumikud leiavad süvenenud lugejaid ja laiemat huvi kõigi nende inimeste hulgas, kelle ülesandeks on eesti muusika ajaloo uurimist toetada, teostada ja hinnata.

Ene Pilliroog
muusikateadlane

Kirju sügis Elleri koolis

VIRGE JOAMETS

muusikateadlane

Ekki artiklit alustades on käes alles oktoober, on seda raske uskuda – Elleri koolis on kooliaasta algusest peale toimunud juba sedavõrd palju. Tänavuse sügise on teinud eriliseks see, et terve rida sündmusi on olnud rahvusvahelise haardega.

Töö algas mõnes osakonnas juba enne kooliaastat. Tartu Klaveriõpetuse Arenduskeskuse traditsioonilist Lõuna-Eesti noorte pianistide suvekooli kaunistasid lisaks eestlastest lektoritele (Maret Mursa-Tormis, Liina Lill) ja pianistidele (klaveriduo Age Juurikas – Mihkel Mattisen) külalised Soomest, Hamsa ja Carlos Juris. Viimased on Tartus juba vanad tuttavad, seekord andsid nad nii tunde kui ka kontserdi Mozarti ja Beethoveni muusikast. Samas asusid tööle ka lauljad: endine Elleri kooli, nüüdne Haagi konservatooriumi üliõpilane Ivo Posti tõi siia juba teist korda laulupedagoogid Rita Damsi ja Barbara Pearsoni. Õpetajad olid siin lausa kaheksa päeva, 23.–30. augustini. Kursuste lõppkontserdil tuli ettekandele palju numbreid Händeli ooperist “Julius Caesar”.

7.–8. septembrini toimusid koostöös Tartu Saksa Kultuuri Instituudiga Robert Schumanni 200. surma-aastapäevale pühendatud üritused. Lisaks õpilastele esinesid Karmen Puis ja Taisto Noor, tuues ettekandele Schumanni vokaalsüklid “Naise elu ja armastus” ning “Poeedi armastus”, klaveripartneriteks vastavalt Jaanika Rand-Sirp ja Pille Taniloo. Mõlemal päeval oli ka Schumanni loomingut kirjanduslikust vaatenurgast avav ettekanne saksa muusikateadlase Eva-Maria von Adam-Schmidmeierilt.

Edasi oli käes juba Sügisfestival, mis oli seekord pühendatud Dmitri Šostakovitšile seoses helilooja 100. sünniaastapäevaga. Sellel üritusel olid külalised Tallinna Vanalinna Muusikakoolist. Kaalukaimaks numbriks oli Šostakovitši grandioosse Klaverikvinteti ettekanne Tartu Keelpillikvartetilt ja pianist Pille Taniloolt.

26. septembril andis oma esimese kontserdi sel õppeaastal Eller Sümfoonieta. Sümfoonieta kontserdid on alati kuulajaid

rõõmustanud, nõnda seegi kord. Dirigent Lilyan Kaiv suudab suures osas õpilastest koosnevat seltskonda edukalt ohjata, tööle panna ning kontserdil heal tasemel esituse saavutada. Samuti on ta korduvalt üles näidanud annet vahva, noorte kollektiivile parajalt jõukohase, samas mängijaile meelepärase ning ka kuulajatele huvitava kava kokkupanemisel. Boonuspunkte annan kroonilise nüüdismuusikahirmu ravimise eest just sellest vallast atraktiivseid teoseid otsides ja leides. Seekord olid kavas Pärt, Mägi, Rääts, Jenkins, Kantšeli ja Eller. Kontsert läks väga hästi Tartus ning veelgi paremini Soomes Turus ja Tamperes, kuhu sõideti kohe järgmisel päeval. Tampere ühinesid meie orkestriga sealsed mängijad, ühiselt kõlasid Elleri “Kodumaine viis” ning Sibeliuse süit. Samas sõlmiti koostöölepe Elleri kooli ning Tampere ja Faluni konservatooriumi vahel. Kuna tegu on samal tasemel õppeasutustega, näeb lepe ette õpilaste vastastikuseid esinemisi, ühisprojekte, õpetajate täiendkoolitust jne. Juba tuleval veebruaril ootab Tartu kool prantsuse muusikale pühendatud pidunädala raames Rootsi ja Soome õpilasi oma orkestrisse mängima.

Rahvusvahelisse kategooriasse võib kanda ka Elleri kooli õpilaste Märten Karmi ja Algis Pauljukaitse esinemise festivalil “Klaver 2006”. Novembri esimesel nädalavahetusel osalesid kooli õpilased kammermuusikafestivalil FEsTaRi, kus ellerlased esinesid kaasas olnud õpetaja Liina

Eller Sümfoonieta kontserdid Turus ja Tamperes läksid väga hästi. Dirigent Lilyan Kaiv (taga üleval) ja orkester Turu kiriku ees.

FOTO LIINA KÜTT

Küti sõnul eranditult silmapaistvalt hästi. FEsTaRi on Espoo ja Tartu muusikakooli ning Riia Medinši-nimelise muusikakooli vaheline festival ja toimus teist korda. Möödunud sügisel käidi Espoos, tuleval aastal on festivali korraldamise järg aga tartlaste käes ning see ühendatakse veebruaris prantsuse muusika pidunädalaga.

Endel Aimre laulis end rahva südamesse

MALLE ELVET

ajakirjanik

Septembri lõpul, kolm päeva pärast oma 88. sünnipäeva lahkus igavikku kauaaegne Vanemuise muusikateatri solist Endel Aimre. Suuremad rollid Vanemuises lõppesid lüüriilise tenori Aimre jaoks alles siis, kui ta sai 75-aastaseks. Side teatriga aga ei katkenud ja põlisele vanemuislasele pakuti hiljemgi väiksemaid osi draamaetendustes.

Tartus käsitöölise perekonnas kolmanda lapsena sündinud Aimret võlus esmalt sport kodustel mängumaadel Peetri kiriku ümbruses. Noorena hakkas ta laulma Peetri kiriku kooris ja huvitus filmist. Tartu telefonivabriku puiduosakonna õpipoisina nägi ta Ameerika filmi "Laulev narr", kus teda võlus Al Jolsoni kaunis laul. Hiljem märkas Aimret Tartu Meestelaulu Seltsi kooris dirigent Eduard Tubin, kes oli samal ajal ka Vanemuise dirigent.

1939. aastal laulis Aimre juba Vanemuise laval kasakate kooris etenduses "Vaikne Don". Järgnesid tõsisemad lauluõpingud Salme Kanni, Rudolf Jõksi ja Maria teatris laulnud proua Aaviku käe all.

1947. aastal sai Aimrest Vanemuise solist. Kõige südamelähedasemad on talle olnud lüüriilise armastaja rollid:

Pierre-Punavari "Kõrbelaulus", Jim "Rose-Marie's", Edwin "Silvas", peategelane Arro-Normeti "Rummu Jüris" jt. Oma ligi kuuekümnendaastase lavatee jooksul laulis Aimre peaaegu kõigi kuulsamate operettide peaosi ja eesti autorite operettide nimiosi.

Kesk- ja vanemaealisele teatripublikule on peale paljude operettide mällu sööbinud Aimre lauldud ooperipartiid – Almaviva Mozarti "Figaro pulmas", Tomski Tšaikovski "Padaemandas" jt.

"Aimrel oli nii särav hää, käisin koolipölvse ja tudengina vaatamas peaaegu kõiki muusikaetendusi. Tal olid alati head rollid," mäletab tartlanna Aino Miilmets sooja tämbriga Endel Aimret.

Ühel oma varasemal juubelil muheles Aimre, et ta ei mäleta suuri ebaõnnestumisi laval ja elus. Teatrielu viis ta kokku ka oma abikaasa Virve Liigiga, kes õppis kõrvaarstiks.

Teatrist vabal ajal armastas Aimre perega looduses aega veeta. Ta ehitas Ahja jõe äärde suvemaja, kus Annelinna elanikuna suviti looduserahu nautis. "Teatrieluga hoiab mind hästi kursis minuga ühes trepikojas elav Ülo Tonts," naeris end publiku lemmikuks laulnud Aimre alles mõne aasta eest.

Veerandsada aastat laval püsinud MTJ

MALLE ELVET

I sadepäeval musitseeris taas suurema publiku ees veerandsaja aasta eest Tõrvandis tegevust alustanud tantsuansambel MTJ. Sünnipäevakontserdil Vanemuise kontserdimajas olid koos MTJ-ga laval ka sellest ansamblist võrsunud tänini aktiivselt tegutsevad bändid Chick'n Band ja mini-MTJ, solistid Vello Orumets ja Anne Adams. Kontsert päädis MTJi ja Tartu Akadeemilise Meeskoori (TAM) ühis-esinemisega.

Musitseerimistahe ja tõsiasia, et kahekümne viie aasta eest oli Tartus vähe nn süldibände, töid toona pillimängu armastanud Tartu EPT noored mehed kokku, et koosmängu harjutada. Kolm nädalat hiljem tantsitas MTJi nime saanud orkester juba oma asutuse peamehaaniku juubelipeo külalisi. "Ma olin veel sõjaväes, kui Tartust tuli kutse liituda loodava ansambliga. Laulsin ja mängisin pille ka kroonus," meenutas juubelikontserdil ainsana bändi alkoosseisust laval olnud laulja ja kitarimängija Toomas Vatsar. Juhtkond toetas noorte meeste pillimängusoovi, esimene etteaste oli 1981. aasta detsembris. Järgmisel aastal pälvis MTJ juba ametkondadevaheliselt isetegevuskontserdilt esikoha.

"Aastate jooksul on MTJis kaasa tei-

nud kakkümmend muusikut. Üheksakümnendate lõpul tegime pikki suvetaure koos Põlva Seelikuküttide ja erinevate solistidega. Meiega on laulnud nii Anne Adams kui Vello Orumets, Tarmo Pihlap ja Mati Nuude. Sõnaliselt osas on aastaid olnud koostöö näitleja Luule Komissarovi ning Raimo Aasa ja Samuel Golombiga, neljakümne meiega koos laval olnud näitleja seas oli ka Dajan Ahmet," loetles algselt ansambli akordioni mänginud määndžer Lembit Tähepõld nimekaid koostööpartnereid. Juubelil olid kõik kolm platsis. Üllatusesinejana saabus lavale Brežneviti kehastanud näitleja Lembit Eelmäe.

"Mulle on Tartu publik alati meeldinud. Aga kantrilaulu nüansside kättesaamine võttis mul tõsiselt kaua aega. Mulle meeldivad hea tekstiga laulud. MTJ esitab nii omaloomingut kui ka tuntud kantriviise," on vanameistril estraadilauljal Vello Orumetsal, kes Vanemuises kuuma aplausi teenis, soojad mälestused ringreisilt MTJiga.

Lembit Tähepõld tõdes, et muusikute kokkusaamine suurteks juubelikontsertideks, mida peetakse iga viie aasta järel Tartus, polegi nii lihtne. MTJist välja kasvanud mini-MTJil, koosseisus Vello Tellissaar, Villu Laiapea ja Alar Salurand, on tihe

esinemisgraafik. Valdavalt esitavad nad omaloodud muusikat, paljude tekstide autor on lastekirjanikuna tuntud Heiki Vilep.

Veelgi raskem on vaba hetke leida Rootsi ja Soome laevadel esineva Chick'n Bandi muusikutele Andu Kõivul, Andres Joametsal, Leo Suurteel ja Ilja Šarapovil.

1985. a MTJiga liitunud kitarrist Andres Joamets tunnistas, et kogu nende pere on muusikaga seotud. Juubelikontserdil oli laval ka Tartu Akadeemilise Meeskoori laulev Joametsa isa Enn, kitarriga astus üles Tartu Elleri-nimelise muusikakoolis õppiv Andrese poeg Laur. "Tütar Liis õpib Soomes Sibeliuse Akadeemias viiulit ja mängib Soome rahvusorkestris. Mu vend Lasse on viiuldaja, praegu Rovaniemi Linnaorkestri kontsertmeister. Kolmeteistneljateistaastasena mängis ta koos minuga MTJis." Joametsade pere kõige tuntum muusik on pianist Tanel Joamets.

Oma tegevusaastate jooksul kaheksa kassetti ja kaks CD-d välja andnud MTJil on aastatepikkune koostöö ka Tartu Akadeemilise Meeskooriga. Koor on koos MTJiga välja andnud CD "Kolm kella".

MTJi juubelipeole panid võimsa punkti koos kooriga lauldud igihaljad eesti laulud.

Eesti puhkpillimuusikute edu Ungaris

TÖNU KALVET

ajakirjanik

Tallinna Tuletõrjeühingu Puhkpilliorkester oli edukas 10. Gyula rahvusvahelisel tuletõrjeorkestrite ja trummarite festivalil Ungaris. Gyulas on sündinud ja elanud ka Ungari rahvushümni ja esimese ooperi looja Ferenc Erkel. Tallinlased said 23 orkestri seas peaauhinna, orkestri dirigent Kalev Kütaru aga parima dirigendi eripreemia.

Pärast orkestri etteastet kohustusliku kavaga tuli siinkirjutajale eesti külalist taset kiitma arvukalt ungarlasi: tavalisi muusikasõpru, korraldajaid, teiste orkestrite liikmeid ja dirigente. Kuulajaile meeldis nii Priit Veebeli marss "Kalevite kants" kui ka tõlgendus Imre Kálmáni operetiivisidest.

Ohtralt kiideti ka Kütartut, seda eeskätt tema ungariliku muusikatunnetuse, lõunamaalaslikult elava ja samas tõhusa juhatamislaadi eest. Juba enne ürituse lõppu sai temast nii publiku kui ka korraldajate ja paljude muusikute lemmik. Muide, Kütaru ja ungarlaste puhul pole see esmakordne. Sama juhtus ka 2002. aasta septembris Budapesti ligidal, Százhalombattas peetud festivalil, kus ta juhatatav Tallinna Noorte Puhkpilliorkester valiti (mitteametlikult, kuna ametlikku konkursi toona polnud) parimaks.

Eestlaste edu soodustas seegi, et žürii esimees oli "oma poiss" – Gustav Ernesaksa sõber, ungari elav muusikaklassik Árpád Balázs,

Tallinna Tuletõrjeühingu orkester festivalitelgi laval mänguhoos.

FOTO EDITH PEETRIMÄGI

kes on käinud kolmel üldlaulupeol ja kelle teoseid ilmus Ernesaksa ja Boris Körveri kaasabil Eestis juba 1960. aastatel.

"Tallinna tuletõrjeorkestrit olen kuulnud mängimas varemgi. Vahepeal on ta läbi teinud imelise arengu! Orkestri tugevuseks on partiide tasakaalustatud kõlaproportsioon, eriti meeldis mulle keskmiste partiide puhtus," hindas Balázs tallinlasi.

Eriti heal arvamusel oli ta aga Kütarust: "Orkestrijuh ei saanud žüriilt juhuslikult parima dirigendi eripreemiat. Tal on kindel käsi ja silmapaistev stiilitaju. Kui ta näiteks Viini klassiku teose (Mozarti marss KV 408) esitamist juhatas kohase aukartuse ja

vaoshoitusega, siis kergemaid, meelegaheutuslikku laadi palasid dirigeeris pilkupüüdvä koreograafiaga. Ja nii peabki, sest on ju *show*-likuma loomingu esitamisel loomulik, lausa määrav just dirigendi väljanägemine ja liigutuste jada. Žüriil ja publikul oli hea meel näha ja kuulda, kui oivaliselt tunnetab Kütaru ungari muusikat! Kálmáni põimiku esitus oli tõeline meistritöö!"

Festivali peakorraldaja ja selle 1988. aastal algatanud kohalik tuletõrjeülem, kolonelleitnant József Dudaszeg kutsus tallinlasi Gyulasse esinema ka 2009. aastal, mil seal toimub ülemaailmne tuletõrjajate kokkutulek "Tähesõit".

Meenutades Lemmi-Reet Vilmsi

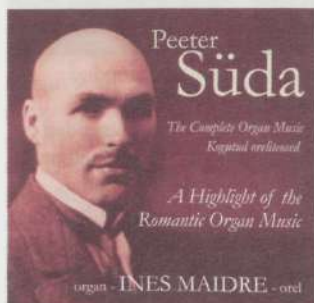
Tänavu möödub 75 aastat silmapaistva pagulaseesti viuldaja ja eestluse hoidja Lemmi-Reet Vilmsi sünnist. 1931. aastal sündinud Lemmi-Reet Vilms oli Jüri Vilmsi vennatütar. Viieliõpinguid alustas ta Eestis Eduard Poolakese juures ning jätkas paguluses Helsingi Sibeliuse Akadeemias ja Stockholmis. 1948. aastal siirdus tema perekond Argentinasse ning Lemmi-Reet Vilms jätkas õpinguid Buenos Aireses. Lemmi-Reet Vilms oli Buenos Airese üks mainekamaid viuldajaid. Ta andis rohkesti väga head kriitikat saanud sooloõhtuid ning oli koos oma abikaasa Eduardo Acedoga samanimelise kvarteti liige. Ta töötas pikka aega Buenos Airese Rahvuslikus Sümfooniaorkestris, olles abikontsertmeister. Kõrgetasemelise muusikuna mängis Lemmi-Reet Vilms ka kuulsas Teatro Colóni orkestris. Lemmi-Reet Vilms oli Argentina eesti seltsi esimees ning Estonia seltsi liige ja esimees. Ta suri 2001. aastal ning on maetud Eestisse.

Lemmi-Reet Vilms, Peet Pullissaar ja Toomas Hendrik Ilves Buenos Airese Eesti Majas.

FOTO ERAKOGUST

M E L O M A A N

Peeter Süda. Oreliteosed. Ines Maidre.

Carillon Music CMCD-020 P

On rõõm teatada, et välja on antud uus karbike, milles ootab kuulajat Peeter Süda orelimuusika. Siiani oli ainsaks seda laadi kogumikuks Rolf Uusvälja plaadistus aastast 1983. Peale oreliteoste on nüüdisaegsele helikandjale salvestatud Süda transkriptsioon Liszti sümfoonilisest poeemist "Tasso".

Peeter Süda loomingut võib nimetada eesti orelimuusika südametunnistuseks, see pole mahult küll suur, kuid sisult väga väärtuslik. Ines Maidre on hoolimata Norras resideerimisele tegutsenud usinalt eesti orelimuusika hüvanguks ja propageerimiseks. Teda on pärjatud mitmete kontserdikavade ja lindistuste eest.

Maidre on ka põhjaliku raamatu "Peeter Süda – helilooja ja organist" (EMIK, 2005) autor, millel on lisana kaasas ka CD helilooja oreliteostega (lindistatud 1996 ja ei kattu kõnealuse plaadi materjaliga). Sellisel määral süvenemine helilooja (hinge)ellu kajastub ka Maidre esituses. Ta toimib meediumina, tuues meieni võimalikult puhtsüda(m)liku muusika.

Teosed on plaadil järjestatud vabalt ja pakuvad vaheldust. Eriti värskendavad kõrva mõned väga head registreeritud valikud (näiteks keelregister "Pastoraalis") ning väga kujundlikud karakterid

"Basso ostinatos" ja "Scherzinos". Lisaks juba kodusele Tallinna toomkiriku orelile kõlavad plaadil Helsingi Jaani ja Vana kiriku orel. Ilmselt on esitaja need valinud tämbriistel kaalutlustel – "Scherzino" ja "Gigue" kõlavad Helsingi Vana kiriku orelil just nii särtsakalt, kui sooviks. "Tasso" üllatab mitmeti – Süda "tõlkis" Liszti teose "oreli keelde", lähtudes Liszti sümfooniaorkestri instrumentatsioonist. Helsingi Jaani kiriku orel pakub laialdaselt orkestraalseid võimalusi ning sobib hoolimata häälest ära keelregistrile teose ettekandeks ideaalselt.

Kõige meeldiva juures on üks väike tõrvatilk, mis küll ei riku üldist meepütti, küll aga esmamuljet – plaadi avaakordidesse on sisse jäänud organisti klahviriivang. Väljaande üldiselt kvaliteetset heli arvestades (helirežissöör Mairo Maadik) tundub see küll arusaamatu. Ons tegu režissööri apsuuga? Õnneks see ununeb.

Ulla Krigul
organist

Truclent Ladies. Tuulikki Bartosik ja Emma Reid.
Sibelius Academy Folk Music Recordings 59

Sibeliuse Akadeemia õppurid Tuulikki Bartosik ja Emma Reid on valinud oma teemaplaadi nurgakiviks Rootsi Orsa kan-

di viiuldaja Gössa Anders Anderssoni (1878–1963) ja ta partnerite palad. Kui vaadata eesti folgpilti, siis on skandinaavia orientatsioon paljuski olnud siinse uuema instrumentaalse rahvamuusika kujundaja. Seda nii ideede ("Viljandi folgi" mõte saadi Falunist, palju on kontakte Rootsi, Soome ja Norra pillirahvaga; hulk meie olulisi muusikuid on ka Skandinaavias õppimas käinud) kui ka mängutehnika, suhtumise poolest. Selle "kaasaandena" on Sofia Joonsi eestvedamisel elustunud tykike põnevast eestirootsi helipärandist. Kunagise iirilikkuse ja praeguse balkanlikkuse ning orientaalsuse kõrval ongi skandinavistika meie etnomõjude peatee. Kuid syvenemine, millega Bartosik ja Reid sellesse kummalise rytmika ja käänlise harmooniaga muusika sydamikku sisenevad, on tähelepanuväärne. Reid tunnetab suurepäraselt lyyrilise rahvaviili tooni ja fraseerimist, Bartosik kohandab poogenpilli nõksud lõõtsalisele ning tabab kromaatilise pilliga viiuli mikrotoone. Mõnedest liikumistest immitseks nagu vana klezmeri intonatsioon.

Plaat on ilmselgelt professionaalne, neidude koostöö peen, kuid pealkirjas lubatud "metsikus" on siiski uljas liialdus. Omandatud nyanse tuleks ehk muude traditsioonidega sulandada, teiste pillide kõlavärve lisada ja tulemus rahva poole suunata. Mõned elustavad omaloomingulised palad siin on (muhe juubelivalss ema Tiinale), aga tervik jääb praegu natuke esoteeriliseks siseringi asjaks, folgpriimuste õppematerjaliks. Vana improvisatsioon on võetud etaloniks, ta on noot-noodilt läbi analüüsitud, ära õpitud ja kergest tõlgendamisest hoolimata pisut hangunud, valjenduste ja *pianissimo* täpse väljapidamisega

kuidagi aristokraatseks saanud. Ega vana Gössa ja teised pillihundid mänginud yht lugu alati samamoodi ja veatult, nemadki improsid. Minu jaoks on siin puudu talutallist tekkinud helieleevusest, aga mis teha – praegused tantsuklubid pole endised kylavainud. Kuid usun, et nii andekad naisterahvad leiavad veel mitmeid sidemeid aegade vahel.

Lauri Sommer
poet ja muusik

Streams of Expression. Joe Lovano.

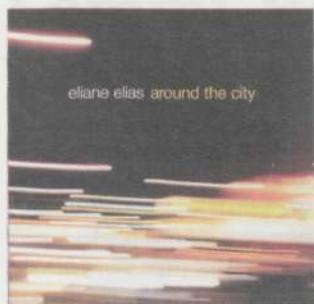
Blue Note 0946 3 41092 2 2

Kui Joe Lovano rahvusvaheline projektiansambel kõlas Tallinna kontserdil kõrgete ootuste kiuste nagu Krölovi kvarteti vaimus jämmibänd, siis siin plaadil on kõik hästi läbi mõeldud. Pole ka ime – Lovano nonett tegutseb juba 1999. aastast ja ühendab selliseid keskmise ja vanema põlvkonna jazzmuusikuid nagu trompetistid Barry Ries ja Tim Hagans, saksofonistid Ralph Lalama, George Garzone, Steve Slagle ja Gary Smulyan, trombonist Larry Farrell, bassist Dennis Irwin, trummar Lewis Nash ning varsti pärast plaadi ilmumist surnud pianist John Hicks.

Käesolev plaat koosneb Joe Lovano kirjutatud tsüklist "Streams of Expression" ja jazzi siniverelise maestro, *third stream* 'i suuna rajaja Gunther Schulleri loodud-seatud tsüklist "The Birth of the

Cool", mis on mõistagi *homage* Miles Davisele ja Gil Evansile. Viimane teos on huvitavam, selles põimuvad veidi ümberseatud palad Milesi plaadilt "Birth of the Cool" ("Moon Dreams", "Move" ja Boplicity") ning Schulleri omalooming. Siin on palju, mida nautida: tihe, tasakaalustatud ansambli mäng, paralleelselt liikuvate liinide ämblikuvõrk, palju isikupäraseid kõlasid ja soolosid. Loomulikult on see kõik kaugele tagasivaatav ning midagi 21. sajandile viitavat siit ei leia. Kuid selles kajastubki too vajadus traditsioone säilitada, millest räägib käesolevas Muusika numbris teine meie aja tenoristaar Joshua Redman. Lisaks plaadi keskmes olevale Schulleri-Evansi-Davise kolmnurgale on albumil ka Lovano omaloomingut, mainitud süit ning lood "Blue Sketches" ja "Big Ben". Viimases demonstreerib Lovano uut instrumenti nimega *aulochrome*, mis võimaldab mängida korraga kaht, teineteisest sõltumatut puhkpilliliini. Tõsi, midagi sellesarnast tegi nelikümmend aastat tagasi hoopis suurema väljendusjõuga juba Roland Rahsaan Kirk. Talle mahutus vanakraamipoest leitud lõmmis pillide huulikuid korraga suhu lausa kolm.

Joosep Sang

Around the City. Eliane Elias.
RCA Victor 82876 80228 2

Eliane Elias on Eesti publikule tuttav 2001. aasta "Jazzkaarelt", kus New Yorgis elav brasiillanna oma trioga esines. Laias jazzimaailmas teatakse teda eelkõige kui pianisti, kes kombineerib peavoolujazzi brasiilia muusika stiilidega ning astub vahel üles ka vokalistina. Uus plaat peegeldab aga Eliase

soovi end endisest rohkem lauljana teostada ning jätab tema suurepärase klaverimänguuskuse kaunikesti varju.

Albumil "Around the City" purjetab Eliane Elias trendikal *chill brazil'i* lainel ja meelkitab oma sünteetilise helipildiga nii *smooth jazz'i* kui ka lausa popi austajaid, sattudes sellega kohati veidi libedale teele. Plaadi kolmeteistkümne raja seas on kolm lausa hämmastavalt maitsetut poplaulu, lisaks veel paar sellist, mis ehk kõrva ei riiva, kuid ka kuulatama ei kutsu. Aga õnneks on halvad uudised sellega läbi – ülejäänud lugusid tasub hoolega tähele panna. Kaver Bob Marley loost "Jammin'" on ansambli United Future Organisation stiilis rikkalike kõladega *acid jazz*, omaloominguline "Segredos" lummav bossanoova ja samuti Eliase kirjutatud "Slide Show" intiimne poplaul, kus saavad kokku Vicente Amigo flamenkokitarr ja mõjutused lauljatar Sade stiilist. Värskest on ka tõlgenduses Tito Puente loost "Oye como va", mis kõlab lisaks algupärasele hispaania keelele ka inglise ja portugali keeles. Ning plaadi lõpp pakub hingekestutust neile, kes sellelt CD-lt enam vana head Eliane Eliast ei lootnudki leida: brasiilia muusika klassikud "A vizinha do lado" ja "Chiclete com banana" jätvad palju ruumi akustilisele klaverile ja ansamblipartneritele (teiste seas Marc Johnson bassil ja Paulo Braga trummidel).

Vaatamata mainitud miinustele soovitan seda plaati kuulata – kaks kolmandikku albumist on igati nauditav, sekka lipsanud ehmatavatatest maitsevääratustest päästab teid aga plaadimängija skip-klahv.

Joosep Sang

Aulis Sallinen. Kuningas läheb Prantsusmaale.
Tommi Hakala, Jyrki Korhonen, Riikka Rantanen, Lilli Paasikivi, Helsingi Filharmooniaorkester, Okko Kamu
Ondine ODE 1022

Olli Kortekangas. Messenius ja Lucia.
Hannu Niemelä, Päivi Nisula, Essi Luttinen, Oulu Sümfooniaorkester, Arvo Volmer
Ondine ODE 1073

Aulis Sallinen oli omal ajal kõva tegija. Tema "Ratsamees" ("Ratsumies"), mis võitis Olavi kindluse 500. aastapäeva auks korraldatud konkursi ja 1975. aastal Savonlinnas ka ette kanti, oli Soome praeguseni kestva ooperibuumi stardipauguks. "Punane joon" ("Punainen viiva", 1978) viis põhjanaabrite ooperikunstnikud esimest korda rahvusvahelisele areenile, muu hulgas isegi Metropolitan Opera lavale. Ajalukku on läinud ka "Kullervo", millega 1993. aastal avati Soome Rahvusooperi uus hoone. Sallinen tõi kodumaisesse ooperisse palju uut: murdis vanu eelarvamusi, võttis ooperilt elitaarsuse pitseri ja, mis kõige tähtsam, keskendus kaastundele tavalise, "väikese" inimese vastu.

Vahepeal tundus, et Sallinen hakkab unustuse hõlma langema ja teda tabab Glucki saatus, kelle mahukast loomingust on jäänud elama vaid üks lugu. Aga nii pole siiski läinud. Siin-seal esitatakse Sallinen muusikat jälle ja täiesti üllatuslikult on tema ooperi "Kuningas läheb Prantsusmaale" ("Kuningas lähtee Ranskaan", 1983) plaadistus sattunud BBC Music Magazine'i, Opera jt mõjuvõimsate ajakirjade tähelepanu keskpunkti.

Teose alapealkirjaks on "Kroonika saabuvast jääajast muusikateatrile", selle sündmused algavad tulevikus ja liiguvad kuussada aastat tagasi, Crécy lahingu ja Calais' piiramise aegadesse. "Kuningas läheb Prantsusmaale" on allegoorilise

draama vahenditega loodud sarkastiline pilt Inglismaa ajaloost, selle võimuvõngudest ja sõdimisihast. Tõenäoliselt ongi ooperi menu peamine põhjus vaimukas pila inglaste aadressil, sest kuninga tähtis teadaanne maailmale, "Inglismaa on seal, kuhu mina astun", tundub üha asjakohane.

Sallinen tegi modernismiga lõpparve juba enne "Ratsamehe" loomist ja kõikides oma ooperites on ta lubanud endale väga-gi mitmekesisist lähenemist. "Kuninga" satiir on helisesse pandud väärastunud marsside ja kabareeliku jorutamisega ning igavene marss Pariisi suunas jätab lõppkokkuvõttes sürrealistliku mulje. Sallinen muusikas võiks võrdlusujooni tõmmata Kurt Weillist Prokofjevini, aga tuleb tunnistada, et tema draama- ja huumoritaju, karakterite joonistamise oskus ja väikestest ivadest väljakasvav kompositsioonitehnika annavad siiski originaalse tulemuse. Kolmevaatuselist lugu järjest kuulates võib materjali kordamisest vahepeal ära väsida, kuid parimate kohtade kaunilt kaarduvad meloodiaaareid ja värvikas orkestratsioon küünivad märkimisväärse tasemeni. Kohati tekib ooperit kuulates samasugune tunne nagu "Šveiki" lugedes. Enam ei tea, kas toimuv on kurb või naljakas, ja vägivallaga veiderdamine oleks lausa talumatu, kui aeg-ajalt ei kumaks kogu sellest jauramisest läbi midagi väga valusat.

Teose esitus on nauditav. Head tööd on teinud Tommi Hakala, kes kujutab Kuninga teed võimu ikkavast idealistist realsustaju kaotanud inimvareks; Carolinat laulev Lilli Paasikivi on elu parimas vormis. Teised solistid nii kõrge tasemeni ei küüni, aga

tervik on muljet avaldav.

Kortekangase ooper "Messenius ja Lucia" (2004) kõneleb samuti ajaloost, kuid selgelt tõsisel, isegi sünges toonis. Rootsiajaloolane ja poliitiline mõjutaja Johannes Messenius käis õppimas Poola jesuiitide seminaris ja pöördus luteri usku, et kodumaale tagasi pääseda. Messenius mängis ohtlikku mängu ja salajaste kontaktide pärast jesuiitidega mõisteti ta riigireetmise eest surma. Otsus muudeti eluaegseks vangistuseks ja ta pidi veetma kaksikümmend aastat Kajaani vangla müüride vahel. Seal kirjutas ta põhjapanevad ajalooetkid "Scandia illustrata" ja "Soome riimkroonika", mis töid lõpuks kauaigatsetud vabaduse ja loa asuda elama Oulusse, kus ta 1636. aastal suri – vaid saja meetri kaugusel teatrist, kus toimus temanimelise ooperi esietendus.

"Messeniuse" muusika stiiliskaala on lai, selles leidub nii keskaegse laulu kaja, neoklassitsistlikke võtteid, modernistlikku tihenemist kui ka romantilisi kaari, kuid sarnaselt paljude teiste pluralismi aja lastega on ka Kortekangasel raskusi oma ainulaadse käekirja leidmisega. Plaadi teeb huvitavaks hoopis Arvo Volmeri dirigenditöö, mis laseb aimata uue tahu avanemist nüüd juba üsna suurte kogemustega muusiku andes. "Messeniuse" teravates, jõulistes kulminatsioonides on tunda vabanemist teatavast reserveeritusest ja korralikkusest, dirigent laseb muusikal end kaasa tõmmata ja ilmutab kohati tema kohta ebatavalist emotsionaalset vabadust. Tulemus on seda märkimisväärsem, et plaadistus on tehtud väikese Oulu linna orkestri ja kooridega.

Reet Marttila
muusikateadlane

Improtest. Improvisatsioonilise muusika kontsertsari.
MKDK Records MKDKCD0017

Vaba improvisatsioon on tegevus, mille puhul muusikutele võib vahel olla huvitavam kui kuulajatel. Ja

kuulajatel on improviseerimist kindlasti huvitavam kuulata kontserdil, kus on võimalik sellele vahetult kaasa elada ja muusikute isikupära ja omavahelist suhtlust näha. Selles mõttes on improvisatsiooni plaadistamine riskantne ettevõtmine. Seda rohkem tuleb tunnustada Improtesti kontserdisarja korraldajaid, kes on suutnud koostada improplaadi, mida on huvitav kuulata.

Õnnestumise saladus peitub ilmselt plaadi mitmekülgsuses. Kanuti gildi saalis toimuva kontserdisarja esinejate valik on olnud nii mitmekülgne, kui improvisatsiooni formaat üldse võimaldab, ja kogu see mitmekesisus on ka plaadile jõudnud. Siin on "akadeemilisemat" (trio François Rossé–Meelis Vind–Ursula Saal) ja "alternatiivsemat" improvisatsiooni (ansambel Lippajad), virtuoossust (duo John Schröder–Jaak Sooäär) ja seisundeid (trio Fragile koos Lotte Jürjendaliga). Kõige meeldejäävamad improvisatsioonid on ehk siiski plaadi ainus verbaalne improvisatsioon "Numeroloogia", kus Andres Noormetsa teadvuse voolust kerkivad arhetüübid kisuvad lõpuks kaasa ka muusikud (Mart Soo, Taavi Kerikmäe, Tanel Ruben), nii et eimillestki sünnib midagi seletamatult võimsat, ja plaadi lõppu paigutatud miniatuur "Metsades", baski mehe Mixel Etxekopari süüdimatu vilepilliviis. Vaat see on tõeliselt ehe impro. Kui muusikud nii veendunult endale ja põhimõttele, et "igal linnul oma lugu", truuks jäävad, on nende tegevust alati huvitav kuulata.

Tõnis Leemets
muusik

Search for Happiness.
Dynamite Vikings.
www.cowbellmusic.dk # 25

Dünamiidi Viikingite (Jaak Sooäär, Thommy Andersson, Kalle Mathiesen) õnneotsing prahvatab käima virtuoosliku energiapagasiga, mida viikingid on ka eelnevalt nii laval kui ka plaadil näidanud. "Search for Happiness" on oma ülesehituselt terviklik plaat, mis järgib kindlat loogikat nii lugude ülesehituses kui ka pealkirjades. Plaadi esimesel veerandil esitleb bänd end ja oma võimalusi, vestes muinasjutulaadse loo määratlemata ajast helide universumis. Kohe annavad nad kätte ka edasise lähtealuse, väites, et kõik noodid, mida nad mängivad, on valed. Seega tuleb midagi ette võtta ja millal siis veel, kui mitte kohe praegu. Otsitakse õnne ja selleks on viikingitel oma plaan. Pärast lühikest enese esitlemist jutustus otsingust algabki.

Viikingid näitavad sel plaadil oma rokokikumat poolt, konventsioonid ja klišeed on aga neile võõrad – progeüminad või staadionirokile iseloomulikud riffid jäävad vaid võrtsiks üldises improvisatsioonilises dünaamikas. Dynamite Vikings mängib kusagil omaette ruumis, mis rockmuusika struktuuri ei tunnista. Nimetagem seda ruumi siis pealegi "jazziks" (muidugi ilma jutumärkideta), ehk pääsemegi nii lähemale paljuvaidelud jazz'i definitsioonile.

Sellele plaadile on viikingid aga toonud ka Taani edetabelirocki artisti Anders Blichfeldti, kelle vinguv häääl ja "jee-je, kamoona"-hoiak nullib paar isenesest üpris head lugu. Muidugi pole viikingid kunagi välis- tanud inimhääle kasutamist. Õnneotsingu-plaadil leiab see eriti eksperimentaalse väljenduse

loos "Ellak Doom", kus hääled moonduvad, kaovad, korduvad, jättes lõpuks ruumi pelgale rütmile.

Viikingitele meeldib jälgi segada – lugude ülesehituses rikuvad nad tihti harjumuspärase kompositsiooniloo reegleid, harutades, jagades ja vahetades loo osi, tekitades nii uusi harmooniaid. Mida siis otsitakse? Kas oma kõla? Vaevalt, sest oma kõlapildi on viikingid juba varem leidnud. Või siiski mitte? Ehk otsitakse hoopis seda ideaalset heli, mis seob muusikute mõtled ja instrumendid? Nagu plaadi nimigi ütleb, otsitakse õnne – aetud juhul on õnn ühises mängus, ühises muusika tegemises ja uute kõlade, rütmide, harmooniate avastamises. Viikingite otsingus on jõudu ja energiat, svingi ("Search for Happiness", "17") ning mõtlikku lüürilisust ("Why to Search", "Old Ship"). See ongi see, mille pärast jazz on huvitav – andekate helikunstnike käe all tekkivad uued rütm- ja kõlakooelused, kus igal instrumendil oma osa. Instrumendid räägivad omavahel ("As We Speak"), muusika on kui sõnadeta kommunikatsioon ja lõpuks selgub ka ühine sõnum ("Message") – motiivi korduvus ja veenvus, millega küllaltki lihtsa ülesehitusega lugu edasi antakse, näibki kandvat sõnumit, et "see, mida me teeme sellel plaadil, on jazz-rock". Et aga üheseid vastuseid pole, selgub juba järgmises loos ("Rumblin"), kus vabajazzilik kulgemine võtab ootamatuid vorme ja käänakuid, hargnedes, paljunedes ja tagasi ning ümber pöördudes. "Old Ship" mõjub visiitkaardina – viikingite õnn on ühtlasi ka vahend, millega õnne sepistatakse, või selle poole seilatakse, need on needsamad instrumendid ja muusikud, kes seda õnne loovad.

Tõnu Karjatse
muusika- ja filmikriitik

Detsember

Tallinnas

29. 11.–14. 12 Jõulujazz 2006
1. 12 kell 19 Mascagni "Talupoja au" ja Leoncavallo "Pajatsid" Rahvuskooper Estonias
1. 12 kell 19 Oliver Kuusik (tenor), Aare-Paul Lattik (orel, harmoonium), Lia Tammleht (klaver) Niguliste kiriku Antoniuse kabelis
2. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
2. 12 kell 12 ja 15 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
2. 12 kell 16 Kaleidoskoop renessansikildudest: Hortus Musicus Väravatornis
2. 12 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Peep Lassmann (klaver), Tobiase Keelpillikvartett
2. 12 kell 18 Vocalissimo: Kädy Plaas (sopran), Mihhail Gerts (klaver) raekojas
2. 12 kell 19 Tiit Härmä ballett "Kameeliadaam" Liszti muusikale Rahvuskooper Estonias
2. 12 kell 19 Lumine helin: Hedi Viisma, Ella Maidre, Laura Linnaks (kannel) Pühavaimu kirikus
2. 12 kell 21 Erki Pärnoja & The Svensson Brothers (Rootsi–Eesti) Teater NO99 Jazzklubis
3. 12 kell 11 ja 14 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
3. 12 kell 12 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvuskooper Estonias
3. 12 kell 16 Bravissimo! Harry Traksmann (viul), Tallinna Kammerorkester, Juha Kangas (dirigent) Mustpeade Majas
3. 12 kell 18 Max Bruchi oratoorium "Mooses": Heli Veskus (sopran), Mati Turi (tenor), Tõnis Tamm (bass), RAM, tütarlastekoor Ellerhein, ERSO, Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
4. 12 kell 15 Lõunamuusika. Kaleidoskoop renessansikildudest: Hortus Musicus Estonia kontserdisaalis
5. 12 kell 15 Laste jõluetendus: Lasteekraani Muusikastudio mudilased, Tarvo Krall Estonia kontserdisaalis
5. 12 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvuskooper Estonias
5. 12 kell 19 Schostakovich-Ensemble (DSCH) Estonia kontserdisaalis
6. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvuskooper Estonias

7. ja 9. 12 kell 19 Mozarti ooper "Don Giovanni" Rahvuskooper Estonias
7. 12 kell 20 Loojangu muusik: Meelis Vindi kvintett Estonia Talveaias
8. 12 kell 11 ja 14 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
8. 12 kell 19 Debüüt: Guy Braunstein (viul), Olaf Manninger (tšello), Kim Barbier (klaver), ERSO, Eivind Gullberg Jensen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
8. 12 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
8. 12 kell 21 Nikita Grushev & Pirn Quartet Teater NO99 jazzklubis
9. 12 kell 11 ja 14 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
9. 12 kell 12 Orelipooltund: Kristel Aer toomkirikus
9. 12 kell 17 Suur Muusikaakadeemia II: Andres Mustonen (viul), Ivo Sillamaa (klavessiin, haamerklaver, klaver) Kadrioru lossis
9. 12 kell 18 Ivo Lille (sopran- ja altsaksofon), Jorma Toots (klaver) raekojas
9. 12 kell 19 Pepe Justicia flamenkogrupp: Pepe Justicia (kitarr), Ana Maria Blanco (laul, tants), Pepe de Joaquina (laul, tants), Laura Mateo (laul, tants), Jesus Alvarez (kitarr) Estonia kontserdisaalis
9. 12 kell 21 Olavi Louhivuori & Oddarang (Soome) Teater NO99 jazzklubis
10. 12 kell 11 ja 14 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
10. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvuskooper Estonias
10. 12 kell 14 EMTA sümfoniaorkester, Sten Lassmann (klaver), Toomas Vavilov (dirigent), Claudio Ivan Ordaz Garcia (dirigent) Estonia kontserdisaalis
10. 12 kell 17 Tema Kõrgeaus Orel: Piret Aidulo (orel), Aare Saal (bariton) Kaarli kirikus
10. 12 kell 18 Teisel pool vett: Jassi Zahharov & Tajo Kadajas Jaani kirikus
10. 12 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvuskooper Estonias
10. 12 kell 19 Vox Clamantis 10. Stella matutina: Arianna Savall (sopran), Brian Melvin (löökpillid), Aare-Paul Lattik (orel), Hortus Musicus, Weekend Guitar Trio, Vox Clamantis Niguliste kirikus
11. 12 kell 19 ETV live: ansambel Noorkuu Kumus
11. 12 kell 19 Vanemuise teatri külalisetendus: Mozarti ooper "Võlulööd" Rahvuskooper Estonias
12. 12 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvuskooper Estonias

12. 12 kell 19 Maailm, ilm ja mönda: Weekend Guitar Trio Niguliste kirikus
13. 12 kell 11 ja 13 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
13. 12 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskooper Estonias
14. 12 kell 11 ja 13 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
14. 12 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
14. 12 kell 19 Unelmais olen prii: Bonzo & Tõun Estonia kontserdisaalis
15. 12 kell 19 Jõuluaaria: Risto Joost (kontratenor), Olev Ainomäe (obo), Andres Uiho (orel) Niguliste kirikus
15. 12 kell 21 Noored jazzis: TÜ VKA & Pavel Korotajev kvintett Teater NO99 jazzklubis
16. 12 kell 11 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
16. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvuskooper Estonias
16. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
16. 12 kell 17 Isabelle Vernet (sopran), Olivier Vernet (orel) Jaani kirikus
16. 12 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Mikk Murdvee (viul), Sten Lassmann (klaver)
16. 12 kell 18 Tallinna Saksofonikvartett, Kädy Plaas (sopran) raekojas
16. 12 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvuskooper Estonias
16. 12 kell 19 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Kaarli kirikus
16. ja 17. 12 kell 19 Püha Nikolaus Niguliste: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Kaia Urb (sopran), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), klaveriduo Kai Ratassepp – Mati Mikalai, Paul Hillier (dirigent) Niguliste kirikus
16. 12 kell 21 Lauljate valik: jam session Teater NO99 Jazzklubis
17. 12 kell 12 ja 15 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
17. 12 kell 17 Muusikat jõuluootuseks ja argipäevaks. 13.–16. sajandi laulud ja pillilood: Maria Staak (sopran), Kiili Kunstide kooli vanamuusika ansambel Heili Meibaumi juhendamisel Väravatornis
17. 12 kell 17 Barokk siin- ja sealpool Alpe: Hortus Musicus Kadrioru lossis
17. 12 kell 19 Advendikontserdid Silviga: Silvi Vrait, Jaak Jürisson, HaleBopp Singers, Lauri Breede (dirigent) Kaarli kirikus
19. 12 kell 12 ja 14 Muusikat

jõuluootuseks ja argipäevaks. 13.–16. sajandi laulud ja pillilood: Maria Staak (sopran), Kiili Kunstide kooli vanamuusika ansambel Heili Meibaumi juhendamisel raekojas
19. 12 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvuskooper Estonias
20. ja 21. 12 kell 11 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
20. 12 kell 19 ERSO 80: Alina Pogostkina (viul), ERSO, Paavo Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
20. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvuskooper Estonias
21. 12 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvuskooper Estonias
21. 12 kell 19 Jõululaulud: Eesti Rahvusmeeskoor, Mihhail Gerts (dirigent) Jaani kirikus
22. 12 kell 14 Muusikaline lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
22. 12 kell 14 Emeriitprofessor Laine Mets 85: Ivari Ilja, Reinut Tepp, Nataly Sakkos, Vello Sakkos, Liina Žigurs, Piia Paemurru, Ene Nael, Riina Joller, Mirjam Kerem, Jaanika Rand-Sirp jt EMTA kammersaalis
22. 12 kell 17 Stella splendens – särav täht: Hortus Musicus Kadrioru lossis
22. 12 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskooper Estonias
22. 12 kell 19 Uued ja vanad jõululaulud: Maria Listra, Mikk Dede, ETV tütarlastekoor, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor, Tallinna Kammerorkester, Lauri Sirp (dirigent) Estonia kontserdisaalis
23. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
23. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvuskooper Estonias
23. 12 kell 16 Stella splendens – särav täht: Hortus Musicus Väravatornis
23. 12 kell 18 Yin Jie (tenor), Marje Lohuaru (klaver), Urmas Vulp (viul), Tiia Kriisa (tekst) raekojas
23. 12 kell 19 J. S. Bach "Jõuluoratoorium": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinn Baroque Orkester, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Toomas Tohter (tenor), Uku Joller (bass), Andris Veismanis (dirigent) Estonia kontserdisaalis
24. 12 kell 16 Jõulukontsert: Ene Salumäe (orel), toomkoguduse muusikud toomkirikus
25. 12 kell 12 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Arsise kellade ansambel Estonia kontserdisaalis
25. 12 kell 17 Pidulik jõulumuusika: Aavo Otsa muusikastudio trompetisolistid, Mati Palm (bass), Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
26. 12 kell 17 Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula (dirigent), Tomi Rahula (dirigent) Niguliste kirikus

27. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusooper Estonias
27. 12 kell 19 Pühademuusikat: Maarja-Liis Ilus, Tõnis Mägi, Pärnu Linnaorkester Estonia kontserdisaalis
29. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusooper Estonias
29. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Jõulumuusika – Magnificat: Kädy Plaas (sopran), Hele-Mall Leego (sopran), Raul Mikson (tenor), Priit Volmer (bass), kammerkoor Voces Musicales, barokkorkester, Risto Joost (kontratenoor, dirigent) Metodisti kirikus
29. 12 kell 19 Vana-aasta gala: Janika Sillamaa, Tatjana Izotova, Kaire Vilgats, Kelli Uustani, Meribel Mürsepp, Tui Hirv, Mikko Saar, Uku Suviste, Üle-eestiline noorte sümfooniaorkester, Jüri-Ruut Kangur (dirigent), Mart Sander (õhtu juht) Estonia kontserdisaalis
29. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Niguliste kirikus
30. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu (orel), Maire Martinson (sopran) toomkirikus
30. 12 kell 18 Prantsuse õukonnamuusika: Kädy Plaas (sopran), Tõnu Jõesaar (viola da gamba), Reet Sukk (barokkflööt), Imbi Tarum (klavessin) raekojas
31. 12 kell 17 Eesti Kontserdi ja Hennessy aastalõpukontsert: Tallinna Kammerorkester, Toomas Vavilov (klarnet, dirigent) Estonia kontserdisaalis
31. 12 kell 18 Neli klassikalist kitarrit: Tallinna Kitarrikvartett raekojas
31. 12 kell 20 Ball Rahvusooper Estonias

Tartus

1. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
1. 12 kell 19 Russell'i muusikal "Verevennad" Vanemuise suures majas
2. 12 kell 18 Max Bruchi oratoorium "Mooses": Heli Veskus (sopran), Mati Turi (tenor), Tõnis Tamm (bass), RAM, tütarlastekoor Ellerhein, ERSO, Paul Mägi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
2. 12 kell 19 Mozarti ooper "Võlufööd" Vanemuise suures majas
3. 12 kell 12 Midagi head: Musamari jõulukontsert Vanemuise kontserdimajas
6. 12 kell 19 Diana Klas (vokaal), Jüri Aarma (klaver) Sadamateatris
6. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures

majas
7. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
7. 12 kell 18 Teisel pool vett: Jassi Zahharov & Tajo Kadajas Peetri kirikus
7. 12 kell 19 Pepe Justicia flamenkogrupp: Pepe Justicia (kitarr), Ana Maria Blanco (laul, tants), Pepe de Joaquina (laul, tants), Laura Mateo (laul, tants), Jesus Alvarez (kitarr) Vanemuise kontserdimajas
7. 12 kell 20 Ansambel Oddarang (Soome) Tartu Ülikooli kohvikus
8. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
8. 12 kell 12 Laste jõuluetendus: Lasteekraani Muusikastudio mudilased, Tarvo Krall Vanemuise kontserdimajas
8. 12 kell 19 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Vanemuise suures majas
8. 12 kell 19 Vox Clamantis 10. Stella matutina: Arianna Savall (sopran), Brian Melvin (löökpillid), Aare-Paul Lattik (orel), Hortus Musicus, Weekend Guitar Trio, Vox Clamantis Jaani kirikus
9. 12 kell 19 Anderssoni ja Ulvaeuse muusikal "Chess" Vanemuise suures majas
10. 12 kell 16.30 Muusikat jõuluootuseks ja argipäevaks. 13.–16. sajandi laulud ja pillilood: Maria Staak (sopran), Killi Kunstide kooli vanamuusika ansambel Heili Meibaumi juhendamisel raekojas
10. 12 kell 19 Advendikontserdid Silviga: Silvi Vrait, Jaak Jürisson, HaleBopp Singers, Lauri Breede (dirigent) Peetri kirikus
12. 12 kell 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
13. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
13. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
13. 12 kell 19 Unelmais olen prii: Bonzo & Tõun Vanemuise kontserdimajas
14. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
14. 12 kell 19 Isabelle Vernet (sopran), Olivier Vernet (orel) Vanemuise kontserdimajas
14. 12 kell 19 Rossini ooper "Abieluvelksel" Vanemuise väikeses majas
14. 12 kell 20 Sofia Rubina bänd Tartu Ülikooli kohvikus
15. 12 kell 19 Balletietendus "Peer Gynt" Griegi jt heliloojate muusikale Vanemuise suures majas

16. 12 kell 17 Jõulujazz 2006. Aeg olla püha: Rebecca Kontus & Henri Peipman trio Salemi kirikus
17. 12 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
17. 12 kell 18 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Peetri kirikus
19. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
20. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
20. 12 kell 19 Meistrite Akadeemia: Henry-David Varema (tšello), Ivori Ilja (klaver) Tartu Ülikooli aulas
21. 12 kell 19 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinn Baroque Orkester, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Toomas Toher (tenor), Uku Joller (bass), Andris Veismanis (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
21. 12 kell 19 Uued ja vanad jõululaulud: Maria Listra, Mikko Tede, ETV tütarlastekoor, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor, Tallinna Kammerorkester, Lauri Sirp (dirigent) Jaani kirikus
22. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikaga Vanemuise suures majas
22. 12 kell 19 Jõululaulud: Eesti Rahvusmeeskoor, Mihhail Gerts (dirigent) Jaani kirikus
22. 12 kell 19 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Vanemuise suures majas
25. 12 kell 18 Rahvusooper Estonia poistekoor, Arside kellade ansambel Vanemuise kontserdimajas
27. 12 kell 16 Prantsuse õukonnamuusika: Kädy Plaas (sopran), Tõnu Jõesaar (viola da gamba), Reet Sukk (barokkflööt), Imbi Tarum (klavessin) linnamuseumis
28. 12 kell 17 Aastalõpupidu Vanemuise suures majas
28. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Jõulumuusika – Magnificat: Kädy Plaas (sopran), Hele-Mall Leego (sopran), Raul Mikson (tenor), Priit Volmer (bass), kammerkoor Voces Musicales, barokkorkester, Risto Joost (kontratenoor, dirigent) Jaani kirikus
28. 12 kell 19 Pühademuusikat: Maarja-Liis Ilus, Tõnis Mägi, Pärnu Linnaorkester Vanemuise kontserdimajas
30. 12 kell 12 Eesti Kontserdi ja Hennessy aastalõpukontsert: Tallinna Kammerorkester, Toomas Vavilov (klarnet, dirigent) Vanemuise kontserdimajas
30. 12 kell 19 Vanemuise

aastalõpupall Vanemuise suures majas ja kontserdimajas

Pärnus

1. 12 kell 18 Max Bruchi oratoorium "Mooses": Heli Veskus (sopran), Mati Turi (tenor), Tõnis Tamm (bass), RAM, tütarlastekoor Ellerhein, ERSO, Paul Mägi (dirigent) Pärnu kontserdimajas
2. 12 kell 16 Midagi head: Musamari jõulukontsert Pärnu kontserdimajas
5. 12 kell 15 Pärastlõuna raekojas: Kädy Plaas (sopran), Mihhail Gerts (klaver)
6. 12 kell 12 Laste jõuluetendus: Lasteekraani Muusikastudio mudilased, Tarvo Krall Pärnu kontserdimajas
7. 12 kell 19 Jõulujazz 2006: Helin-Mari Arder, Siim Aimala & ansambel Endla teatri Künis
8. 12 kell 19 Pepe Justicia flamenkogrupp: Pepe Justicia (kitarr), Ana Maria Blanco (laul, tants), Pepe de Joaquina (laul, tants), Laura Mateo (laul, tants), Jesus Alvarez (kitarr) Pärnu kontserdimajas
9. 12 kell 15 Jõulujazz 2006. Aeg olla püha: Rebecca Kontus & Henri Peipman trio Agape keskuses
9. 12 kell 18 Teisel pool vett: Jassi Zahharov & Tajo Kadajas Eliisabeti kirikus
11. 12 kell 19 Muusikal "Bluusivennad" Pärnu kontserdimajas
12. 12 kell 19 Unelmais olen prii: Bonzo & Tõun Pärnu kontserdimajas
17. 12 kell 17 Isabelle Vernet (sopran), Olivier Vernet (orel) Pärnu kontserdimajas
20. 12 kell 19 Uued ja vanad jõululaulud: Maria Listra, Mikko Dede, ETV tütarlastekoor, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor, Tallinna Kammerorkester, Lauri Sirp (dirigent) Eliisabeti kirikus
22. 12 kell 18 Meistrite Akadeemia: Piia Paemurru (klaver), Peeter Paemurru (tšello) Vanalinna Põhikoolis
22. 12 kell 19 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinn Baroque Orkester, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Toomas Toher (tenor), Uku Joller (bass), Andris Veismanis (dirigent) Pärnu kontserdimajas
23. 12 kell 19 Jõululaulud: Eesti Rahvusmeeskoor, Mihhail Gerts (dirigent) Eliisabeti kirikus
25. 12 kell 17 Pühademuusikat: Maarja-Liis Ilus, Tõnis Mägi, Pärnu Linnaorkester Pärnu kontserdimajas
26. 12 kell 18 Rahvusooper Estonia poistekoor, Arside kellade ansambel Pärnu kontserdimajas
29. 12 kell 19 Harlem Gospel Choir (USA) Pärnu kontserdimajas

30. 12 kell 19 Hennessy ja Eesti Kontserdi uusaastakontsert: Svetlana Trifonova (sopran), Christian Lindberg (tromboon), ERSO, Eri Klas (dirigent) Pärnu kontserdimajas
31. 12 kell 20 Aastavahetus Pärnu kontserdimajas: Pärnu Linnaorkester, Lilyan Kaiv (dirigent), Tarmo Leinatamm (dirigent), Märt Avandi (õhtu juht), Kuninglik kvintett jt

Jõhvis

1. 12 kell 19 Jõulujazz 2006. Talvemaastikud: Andre Maaker (kitarr), Raul Vaigla (basskitarr), Hedvig Hanson (vokaal) Jõhvi kontserdimaja kammersaalis
7. 12 kell 12 Laste jõuluetendus: Lasteekraani Muusikastudio mudifased, Tarvo Krall Jõhvi kontserdimajas
9. 12 kell 19 Jõulujazz 2006: Helin-Mari Arder, Siim Aimpla & ansambel Jõhvi kontserdimajas
10. 12 kell 17 Pepe Justicia flamenkogrupp: Pepe Justicia (kitarr), Ana Maria Blanco (laul, tants), Pepe de Joaquina (laul, tants), Laura Mateo (laul, tants), Jesus Alvarez (kitarr) Jõhvi kontserdimajas
17. 12 kell 17 Unelmais olen prii: Bonzo & Tõun Jõhvi kontserdimajas
20. 12 kell 18 Jõululaulud: Eesti Rahvusmeeskoor, Mihhail Gerts (dirigent) Mihkli kirikus

26. 12 kell 19 Pühademuusikat: Maarja-Liis Ilus, Tõnis Mägi, Pärnu Linnaorkester Jõhvi kontserdimajas
30. 12 kell 17 Eesti Kontserdi ja Hennessy aastalõpukontsert: Tallinna Kammerorkester, Toomas Vavilov (klarnet, dirigent) Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

5. 12 kell 19 Elavad klassikud: Jaan Arder (laul, mandoliin), Neeme Punder (flöödid, laul), Ants Nuut (tromboon, tuuba, laul), Allan Jakobi (akordion), Lembit Orgse (klaver) Viljandi kultuurimajas
7. 12 kell 18 Muusikat jõuluootuseks ja argipäevaks. 13.–16. sajandi laulud ja pillilood: Maria Staak (sopran), Kili Kunstide kooli vanamuusika ansambel Heili Meibaumi juhendamisel Olustvere lossis
8. 12 kell 18 Teisel pool vett: Jassi Zahharov & Tajo Kadajas Viljandi Pauluse kirikus
8. 12 kell 18 Meistrite Akadeemia: René Soom (bariton), Piia Paemurru (klaver) Tõrva kiriku kammersaalis
8. 12 kell 21. Ansambel Oddarang (Soome) Rakvere džässiklubis
9. 12 kell 14 Vox Clamantis 10. Stella matutina: Arianna Savall (sopran), Brian Melvin (löökpillid), Aare-Paul Lattik (orel), Hortus Musicus, Weekend Guitar Trio, Vox Clamantis

Leesi kirikus
9. 12 kell 16 Hingemuusika: Pille Lill (sopran), Oliver Kuusik (tenor), Peeter Paemurru (tšello), Tiia Tenno (orel) Türi Püha Martini kirikus
9. 12 kell 17 Tema Kõrgeausus Orel: Piret Aidulo (orel), Aare Saal (bariton) Põltsamaa kirikus
10. 12 kell 16 Unelmais olen prii: Bonzo & Tõun Viljandi Pauluse kirikus
11. 12 kell 19 Püha õõ: RinneRadio (Soome) Kuressaare Spordihoones
12. 12 kell 18.30 Kuninglik kvintett: Andres Heinapuu (tenor), Erkki Targo (tenor), Meelis Hainsoo (bariton), Mait Männik (bariton), Andres Alamaa (bass) Kärdla kultuurikeskuses
12. 12 kell 21 Ansambel Verstapostid feat Reigo Ahven Viljandis pubis Liverpool
14. 12 kell 16 ja 18 Meistrite Akadeemia: Henry-David Varema (tšello), Ivori Ilja (klaver) Sillamäe Muusikakoolis ja Narva linnuses
15. 12 kell 18 Teisel pool vett: Jassi Zahharov & Tajo Kadajas Rakvere Kolmainu kirikus
16. 12 kell 18 Hingemuusika: Oliver Kuusik (tenor), Madis Kari (klarnet), Marko Martin (klaver) Otepää kultuurikeskuses
16. 12 kell 18 Jõulud mõisas: Trio Raivo Tafenu – Meelis Vind – Ricardo Padilla (Eesti-Tšiili) Vihterpalu mõisas
17. 12 kell 13 Klassikast soul'ini: saksofonikvartett SaxEst, James Werts

(vokaal) Kohtla-Järve kultuurikeskuses
17. 12 kell 17 Jõulujazz 2006. Aeg olla püha: Rebecca Kontus & Henri Peipman trio Viljandi Jaani kirikus
19. 12 kell 18 Chopin küünlavalgel: Mihkel Mattisen (klaver) Hiiumaal, Emmaste Põhikoolis
23. 12 kell 15 ja 18 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Arside kellade ansambel Võru kultuurimajas Kannel ja Valga kultuurikeskuses
23. 12 kell 18 Hingemuusika: Oliver Kuusik (tenor), Piia Paemurru (klaver), Peeter Paemurru (tšello) Hädemeeste Muusikakoolis
26. 12 kell 14 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Arside kellade ansambel Viljandi Pauluse kirikus
27. 12 kell 18 Küläs Päikesekuningal: Hortus Musicus Tõrva kiriku kammersaalis
27. 12 kell 19 Kuninglik kvintett: Andres Heinapuu (tenor), Erkki Targo (tenor), Meelis Hainsoo (bariton), Mait Männik (bariton), Andres Alamaa (bass) Jõgeva kultuurikeskuses
28. 12 kell 16 ... vaid see on armastus...: Ivi Rausi (vokaal), Tanel Liiberg (kontrabass), Madis Arvisto (kitarr), Jaak Luts (akordion) Võru kultuurimajas Kannel

Andmed on kontrollitud 18. novembril Jaanuari kontserdiinfot avaldamiseks ootame hiljemalt 12. detsembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Hea ajakirja Muusika lugeja ja tellija!

Soovita ajakirja Muusika tellimust ka sõbrale, tuttavale ja kolleegile! Kui Su sõber on tellimisest huvitatud, siis tee nii: lõika ajakirjast välja tellimiskupong, anna see sõbrale, märgi sinna kindlasti ka enda kui soovitaja nimi. Sinu sõbra vormistatud tellimus annab Sulle võimaluse valida endale meeldiv kingitus – raamat! Vali see nimekirjast ja tee märges vastavasse kastikesse.

MUUSIKA TELLIMISKUPONG

Ees- ja perekonnanimi

Address

- Tavatellimus 245 krooni
 Soodustellimus 192 krooni
muusikaõpetajatele ja õpilastele

Soovitaja

nimi ja aadress, telefon

- Heino Pedusaar "Kive Estonia alusmüürist" (raamatu vahel CD)
 Dorothea Leonhart "Mozart: mõistatuslik ja mõjutatav"
 Galina Višnevskaja mälestusteraamat "Aeg ja elu"
 Eesti muusikaklassika (Ernesaks, Süda või Kreek, raamatu vahel CD)

nr 1299

**MAKSTUD VASTUS
EESTI**

**SA Kultuurileht
Voorimehe 9
Tallinn 10146**

N 21. detsember kell 19 Vanemuise kontserdimaja
R 22. detsember kell 19 Pärnu kontserdimaja
L 23. detsember kell 19 Estonia kontserdisaal

Bach. Jõuluoratorium

TALLINN BAROQUE (barokkorkester ajastu instrumentidel)

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR

Solistid: KAIA URB (sopran), IRIS OJA (alt)
TOOMAS TOHERT (tenor), UKU JOLLER (bass)
Dirigent ANDRIS VEISMANIS (Läti)

Koostöös Eesti Filharmoonia Kammerkooriga

Tallinna Muusikakeskkool 45

Kontserdid detsembris 2006

2. detsember kell 15.00

Matkamaja
TOOMAS NESTORI
viuliklassi õpilased

3. detsember kell 12.00

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
PIRET HABAKU
klaveri- ja saateklassi õpilased
kaastegev KRISTINA VÄHI (sopran)

3. detsember kell 16.00

Teatri- ja Muusikamuuseum
LAINE LEICHTERI ja LEHO KARINI
tšelloklassi õpilased

3. detsember kell 16.00

Kiek in de Kök
MARJU ROOTSI
klaveriklassi õpilased

9. detsember kell 12.00

Tallinna Linnateatri kammersaal
ENE METSJÄRVE
klaveriklassi õpilased

9. detsember kell 15.00

Matkamaja
IRA FLOSSI ja EIKE SILLA
klaveriklassi õpilased

9. detsember kell 16.00

Kiek in de Kök
KAIDO VÄLJA
viuliklassi õpilased

10. detsember kell 16.00

Kiek in de Kök
ANNE SARRAPI ja KERSTI PALMI
klaveriklassi õpilased

16. detsember kell 16.00

Metodisti kirik
TMKK sümfooniaorkester
RISTO JOOST (dirigent)

17. detsember kell 12.00

Mustpeade Maja Olavi saal
NIINA MURDVEE
viuliklassi õpilased

17. detsember kell 16.00

Teatri- ja Muusikamuuseum
KERSTI SUMERA
klaveriklassi õpilased

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

DETSEMBER 2006

PE₂^B/₂₅₃₉ 2006, 12

3. DETSEMBRIL 16.00 MUSTPEADE MAJAS

BRAVISSIMO!

HARRY TRAKSMANN viiul
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent JUHA KANGAS Soome

F. SCHUBERT 5 menuetti ja 6 triot
K. A. HARTMANN Concerto funebre
W. A. MOZART Sümfoonia nr. 41 „Jupiter“ C-duur KV 551

Piletid 100.-/60.-

16. DETSEMBRIL 19.00 NIGULISTE KIRIKUS
17. DETSEMBRIL 12.00 NIGULISTE KIRIKUS (reserveeritud)

PÜHA NIKOLAUS NIGULISTES

KAIA URB sopran
UKU JOLLER bass
MATI TURI tenor
Klaveriduo KAI RATASSEPP ja MATI MIKALAI
EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent PAUL HILLIER

B. BRITTEN Saint Nicolas
G. FINZI In Terra Pax

Koostöös Eesti Filharmoonia Kammerkooriga
Piletid 100.-/60.-

29. DETSEMBRIL 19.00 ESTONIA KONTSERDISAALIS

VANA-AASTA GALA

JANIKA SILLAMAA
TATJANA IZOTOVA
KAIRE VILGATS
KELLI UUSTANI
MERIBEL MÜÜRSEPP
TUI HIRV
MIKK SAAR
UKU SUVISTE
ÜLE-EESTILINE NOORTE SÜMFOONIAORKESTER
Dirigent JÜRI-RUUT KANGUR
Õhtujuht MART SANDER

Kavas eesti ja maailma klassikasse kuuluvad
popmuusika ja muusikalihitid
Piletid 150-300 kr

11. DETSEMBRIL 19.00 KUMU AUDITOORIUMIS

ETV LIVE NOORKUU

Koostöös Eesti Televisiooniga
Piletid 150.-/110.-

20. DETSEMBRIL 19.00 PÄRNU ELIISABETI KIRIKUS
21. DETSEMBRIL 19.00 TARTU JAANI KIRIKUS
22. DETSEMBRIL 19.00 ESTONIA KONTSERDISAALIS

UUED JA VANAD JÕULULAULUD

MARIA LISTRA
MIKK DEDE
ETV TÛTARLASTEKOOR
TMKK LASTEKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent LAURI SIRP
Koormeisterid Aarne Saluveer ja Ingrid Kõrvits

Piletid Tallinnas 100.- – 200.-, Tartus ja Pärnus 150.-/ 90.-
Partnerkaardiga hinnasoodustus

30. DETSEMBRIL 12.00 VANEMUISE KONTSERDIMAJAS
30. DETSEMBRIL 17.00 JÕHVI KONTSERDIMAJAS
31. DETSEMBRIL 17.00 ESTONIA KONTSERDISAALIS

AASTALÕPUKONTSERT

TALLINNA KAMMERORKESTER
Solist ja dirigent TOOMAS VAVILOV

W. A. MOZART Klarnetikontsert A-duur KV622
J. HAYDN Sümfoonia nr. 45 „Lahkumissümfoonia“

Koostöös Eesti Kontserdiga
Piletid Tallinnas ja Tartus 200.-/150.-, Jõhvis 120.-/80.-

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades
üle Eesti, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

TALLINNA FILHARMOONIA
Toompuiestee 20, 10149 Tallinn
Tel 6613 757, fila@filharmoonia.ee
www.filharmoonia.ee

